

2011 Yılı
İktisadi İşletmelerde
Rekabetçiliğin Geliştirilmesine Yönelik
Mali Destek Programı

ETKİ DEĞERLENDİRME RAPORU

**TR52 Bölgesi
Destek Programı
Etki Değerlendirme Raporu**

1. Baskı
Konya / Eylül 2020
T.C. Mevlana Kalkınma Ajansı

Hazırlayanlar

Mücahit Yasir KINALI - İzleme ve Değerlendirme Birim Başkanı
Arif KÖSEOĞLU - İzleme ve Değerlendirme Uzmanı
Gizemhan SONAY - İzleme ve Değerlendirme Uzmanı
Tuğba GALATA - İzleme ve Değerlendirme Uzmanı

Anket Çalışmasını Yapanlar

Arif KÖSEOĞLU - İzleme ve Değerlendirme Uzmanı
Gizemhan SONAY - İzleme ve Değerlendirme Uzmanı
Tuğba GALATA - İzleme ve Değerlendirme Uzmanı
Halil Ufuk ÇİFTÇİ - İzleme ve Değerlendirme Uzmanı
Mülazım Ebul Kasım ÇAKIR - İzleme ve Değerlendirme Uzmanı
Gülbüz ÇOBAN - Araştırma Etüt ve Planlama Uzmanı

İngilizce Çeviri

Mehmet Ali ÇINAR-İzleme ve Değerlendirme Uzmanı

MEVKA YAYINLARI Seri No: 2020 - IDB - 005

ÖNSÖZ

Kısaca bahsetmek gerekirse kalkınma ajansları, kendine özgü teknik ve finansman mekanizmasına sahip, merkezi ve yerel idarelerin dışında, kamu, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarını bir araya getiren, destekleyici, koordinatör ve katalizör olarak faaliyet gösteren kalkınma birimleridir.

Karaman ve Konya'nın rekabet gücünün artırılması, bölgeler arası gelişmişlik farklarının azaltılması, bölgenin yurt içinde ve yurt dışında yatırımcılara tanıtılması doğrultusunda çalışmalarını sürdüren Ajansımız da kurulduğu 2009 yılından bu güne kadar proje temelli düşünce tarzını yerleştirme ve geliştirmeyi kendine hedef edinmiş ve uygulamış olduğu mali ve teknik destek programları ile bölgemize toplamda 175,5 Milyon TL destek sağlamış ve bölgede eş finansmanlar ile birlikte 322 Milyon TL'lik yatırımı harekete geçirmiştir.

Ajanslar uyguladıkları mali ve teknik destek programları ile bir yandan kalkınmayı hedeflerken diğer yandan da bu mali kaynakları yerinde ve etkin kullandırma amacından hareketle, destek mekanizmalarının bölgede oluşturduğu etkilerin uygun zaman ve şartlarda değerlendirmesini de gerçekleştirmektedirler.

Bu doğrultuda ilk olarak ajansımız tarafından kâr amacı güden kurum ve kuruluşlara yönelik gerçekleştirilen 2012 Yılı Bölgenin Rekabet Gücünün Artırılması Mali Destek Programının etki değerlendirme çalışması, akabinde de 2010 Yılı İktisadi Kalkınma Mali Destek Programı etki değerlendirme çalışması yapılmıştır. Önsözünü okumakta olduğunuz bu çalışma ise ajansımızın etki değerlendirmelerinin üçüncüsü niteliğindedir.

Ajansımız tarafından hazırlanan bu çalışmada, TR-52 Konya-Karaman Bölgesi'ndeki KOBİ'lere yönelik olarak 2011 yılı içerisinde ilan edilen ve 2013 yılına kadar uygulanan İktisadi İşletmelerde Rekabetçiliğin Geliştirilmesine Yönelik Mali Destek Programı, "Başvuru ve Uygulama Süreci, İlgililik, Verimlilik, Etkililik, Sürdürülebilirlik" açısından ayrıntılı olarak ele alınmış ve oluşturduğu etkilerin değerlendirmesi yapılmıştır.

Raporumuza konu 2011 iktisadi işletmelerde rekabetçiliğin geliştirilmesi mali destek programı kapsamında Konya ve Karaman illerinde destek almaya hak kazanıp sözleşmesi imzalanan 61 proje desteklenmiş, fesih ve feragat yoluyla projeleri sonlanan başvuru sahipleri çıkarılmış ve 44 proje başarıyla tamamlanmıştır. Tamamlanan projeler sayesinde bölgede eş finansmanla birlikte 20,4 Milyon TL'lik sanayi yatırımı harekete geçirilmiş ve 471 yeni istihdam gerçekleştirilmiştir.

Bunun yanı sıra mali destek alan firmaların hizmet ve ürün kalitelerinin arttığı, tanıtım ve pazarlama faaliyetlerinde yeni yöntemler kullanıldığı, yeni bir ürün üretildiği ya da çeşitlendirildiği, yeni marka, tescil ve patent başvurularının yapıldığı, Ar-Ge faaliyetlerinin arttığı, istihdam, ihracat ve ciro artışı yaşandığı yapılan anketler neticesinde ortaya konulmuştur.

Mali destek mekanizmalarını ölçmek için etkili ve doğru sonuçlar verebilen en önemli karar destek araçlarından biri olan ve uygulayacağımız destek programlarımızın gelişimine ışık tutan etki değerlendirme çalışmalarımızın devam edeceğini ifade ederken, raporun hazırlanmasında katkı sunan ve emeği geçen herkese teşekkür ediyor, bölgemiz ve ülkemiz için hayırlara vesile olmasını temenni ediyorum.

İhsan BOSTANCI
Genel Sekreter

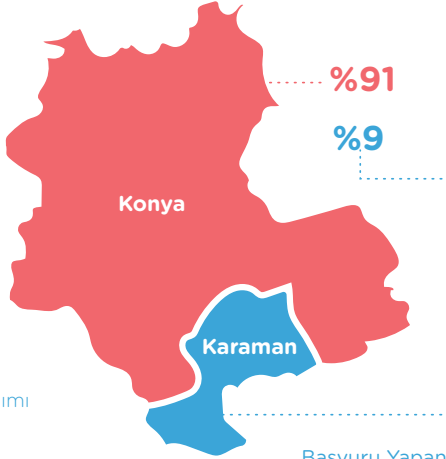
BAŞVURU

Programın Bütçesi
₺11.500.000

Başvurularda Talep Edilen
Destek Miktarı
₺65.411.744

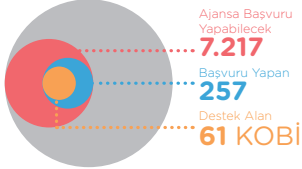
Başvuruda Talep Edilen
Bütçe
₺144.600.000

Başvuru Yapan
234 Adet Proje
Başvuruda Talep
Edilen Bütçe **134,2 Milyon TL**
Başvuruda Talep
Edilen Destek **60,5 Milyon TL**
Desteklenmeyen Proje Oranı
%77
Desteklenen Proje Oranı
%23

Başvuru Yapan
23 Adet Proje
Başvuruda Talep
Edilen Bütçe **10,4 Milyon TL**
Başvuruda Talep
Edilen Destek **4,8 Milyon TL**
Desteklenmeyen
Proje Oranı **%68**
Desteklenen
Proje Oranı **%32**

BÖLGEDEKİ
TOPLAM
KOBİ SAYISI **38.535**

Bölgemizdeki **37** ilçenin **21** tanesinden
başvuru gelmiştir.

Başvuruların;

Limited
Şirket
%63

Anonim
Şirket
%20

Diğer Şirket
Türleri ve Birlik
Kooperatifleri
%2

Şahıs
Şirketi
%15

Başvuruların sayısı şirket
ölçeklerine göre incelendiğinde;

MİKRO
(84 Şirket)

%33

Desteklenen
%13
Desteklenmeyen
%87

KÜÇÜK
(129 Şirket)

%50

Desteklenen
%27,3
Desteklenmeyen
%72,7

ORTA
(44 Şirket)

%17

Desteklenen
%29
Desteklenmeyen
%71

185 firma
proje deneyimi
kazandı.

UYGULAMA

Destek Almaya
Hak Kazananların;

%62

Küçük
Ölçekli

%18

Mikro
Ölçekli

%20

Orta
Ölçekli

Destek Almaya
Hak Kazanan Proje
61

Sözleşmeyle
Bağlanan Proje
61

Başarıyla
Tamamlanan Proje
44

Proje Başına Düşen Bütçeler;
Başvuruda Talep Edilen

Bütçe 499 Bin

Destek 231 Bin

Sözleşmeye Bağlanan

Bütçe 407 Bin

Destek 190 Bin

Gerçekleşen

Bütçe 463 Bin

Destek 136 Bin

169
izleme faaliyeti
yapıldı.

Başarıyla Tamamlananların Bütçe Gerçekleşmeleri (44 Proje);

	Başvuruda Talep Edilen	Sözleşmeye Bağlanan	Gerçekleşen
Destek Miktarı	10.398.350,51	8.676.985,55	8.297.479,44
Eşfinansman	12.010.116,71	9.815.728,40	12.112.772,91
Toplam	22.408.466,2	18.492.714	20.410.252,3

Tamamlanan Projelerin;

Limited
Şirket
%67

Anonim
Şirket
%23

Şahıs
Şirketi
%10

ETKİ

Destek Alan Firmaların;

%90'ı, ürün kalitelerini arttırdı.

%33'ü, teknolojilerin geliştirdi.

%79'u yeni bir ürün üretti. 142 adet yeni ürün üretildi.

%15'i yeni marka tescili yaptı. 6 adet yeni marka tescili yapıldı.

%33'ü yeni tasarım yaptı. 154 adet yeni tasarım yapıldı.

%13'ü patent başvurusu yaptı. 7 adet yeni patent başvurusu yapıldı.

%8'i faydalı model başvurusu yaptı. 3 adet yeni faydalı model başvurusu yapıldı.

%21'i sertifika/belge başvurusu yaptı. 12 adet yeni sertifika/belge başvurusu yapıldı.

%72'si ihracatlarını arttırdı. 26 Milyon Dolar (79 Milyon TL) ihracat gerçekleştirildi.

%46'sı, tanıtım ve pazarlama faaliyetlerinde yeni yöntemler kullandı. 45 yeni ülkeye ihracat başladı.

%100'ü istihdam kapasitelerini arttırdı. 471 yeni istihdam sağlandı.

%90'ı insan kaynakları kapasitelerini arttırdı. 486 kişi 793 saat eğitim aldı.

%41'i, Ar-Ge kapasitesini arttırdı. 23 yeni Ar-Ge personeli istihdam edildi. 2,2 Milyon TL Ar-Ge harcaması yapıldı.

%33'ünde firma ölçeklerinde büyüme oldu.

%77'sinin üretimlerinde yenilik oldu.

%100'ü kapasitelerini arttırdı. Makine parkurları %34 oranında arttı. Üretim Kapasiteleri %55 oranında arttı. Yıllık üretim %12 arttı.

%79'u, birim üretim maliyetlerini azalttı. Bu firmaların %23'ü üretim maliyetlerini %15, %16'sı üretim maliyetlerini %10'a kadar azalttı.

Cirolarını **7,44** kat arttırdı. Firmalar 2012-2018 yılları arasında 1,121 Milyon TL daha fazla ciro elde etti. Yıllık 160,1 Milyon TL cirolarına Ajans desteği etki etmiştir.

VERİMLİLİK

Destek Programının başında
Ciro/Çalışan Personel=

190 BİN TL

Destek Programının sonunda
Ciro/Çalışan Personel=

231 BİN TL

2018 yılında Ciro/Çalışan
Personel=

458 BİN TL

Sözleşmeye Bağlanan Projelerin
%72'si başarıyla tamamlandı.

Sözleşmeye Bağlanan Desteğin
%96'sı projelere aktarıldı.

Projelerin **%50**'si Zamanında
%34'ü daha erken tamamlandı.

ETKİLİLİK

Eğitilen Kişi
Sayısı

486

Yeni
İstihdam

471

İstihdam Edilen
Kadın

39

Eğitim Alan
Kadın

36

Verilen Eğitim
Süresi(saat)

793

Makine
Alımı

234

Üretilen
Yeni Ürün
Sayısı

142

Performans Göstergeleri Gerçekleşme Oranı;

%135

%178

%72

%100

%353

%137

%99

Proje Bütçesinin **%110**'u

Desteğin **%96**'sı kullanılarak

Hedeflere **%154**
oranında ulaşılmıştır.

Alınan makine ve ekipmanların **%80**'i
bölge içindeki firmalardan alındı.

Firmaların **%68**'i
eş finansmanlarını öz kaynakları ile karşıladı.

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

Desteklenen Projelerin
%95'i Ajansa tekrar
başvurmaya isteklidir.

Desteklenen Projelerin
%75'inde proje ile sağlanan
olumlu katkılar devam etmektedir.

Desteklenen firmaların
%56'sı farklı kurumlara da
destek başvurusu yapmıştır.

Proje ile üretilen ürünlerin
%54'ü halen üretilmektedir.

Desteklenen Firmaların
%34'ü projelerini farklı bir
proje ile sürdürmüşlerdir.

Desteklenen Projelerin
%59'u ihracatlarını
devam ettirmektedir.

Alınan Makinelerin
%84'ü mevcut ve
kullanılmaktadır.

İstihdamın
%65'i devam etmektedir.

Destek Başvurusu yapan
firmalar **17 Milyon TL**
destek sağlamıştır.

İÇİNDEKİLER

1. ŞEKİL LİSTESİ	7
2. TABLO LİSTESİ	9
3. YÖNETİCİ ÖZETİ / EXECUTIVE SUMMARY	10
4. GİRİŞ	16
4.1 Etki Değerlendirme Neden Yapıldı?	16
4.2 Amacı ve Kapsamı	17
4.3 Etki Değerlendirme Nasıl Yapıldı?	17
4.3.1 Örneklem Seçimi	17
4.3.2 Veri Toplama Süreci	18
4.3.3 Veri Analizi	18
4.3.4 Kısıtlar	18
5. PROGRAM KÜNYESİ	19
6. PROGRAMIN BAŞVURU SÜRECİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ	20
6.1 Başvuruların Genel Durumu	20
6.2 Başvuruların Mekânsal Dağılımı	21
6.3 Şirket Türlerine Göre Başvuruların Dağılımı	23
6.4 Şirket Ölçeklerine Göre Başvuruların Dağılımı	24
6.5 Sektörlere Göre Başvuruların Dağılımı	26
6.6 Daha Önce Destek Alma Durumuna Göre Başvuruların Dağılımı	27
6.7 Ajansa Başvuru Sayılarının Değerlendirilmesi	28
6.8 Proje Başvuru Aşamasında Yararlanıcı Deneyimlerinin Değerlendirmesi	30
6.9 Projelerin Hazırlanmasında Danışman Tercihi	30
6.10 Tespitler	31
7. PROGRAMIN UYGULAMA SÜRECİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ	32
7.1 Uygulama Dönemi Özeti	32
7.2 Bütçe Gerçekleşmeleri	33
7.3 Faaliyet Gerçekleşmeleri	35
7.4 Uygulama Sürecinin Şirket Ölçeklerine Göre Değerlendirilmesi	39
7.5 Uygulama Sürecinin Şirket Türlerine Göre Değerlendirilmesi	40
7.6 Uygulama Sürecinin Mekânsal Değerlendirilmesi	41
7.7 Uygulama Sürecinin Sektörel Değerlendirilmesi	41
7.8 Uygulama Sürecinde Bütçe Dağılımlarının Değerlendirilmesi	43
7.9 Proje Uygulamalarında Eş Finansman Kullanımının Değerlendirilmesi	44
7.10 Projelerin Uygulanmasında Yürütücü Tercihleri	45
7.11 Proje Uygulama Aşamasında Yararlanıcı Deneyimlerinin Değerlendirilmesi	46
7.12 Tespitler	48
8. PROGRAMIN ETKİ DEĞERLENDİRİLMESİ	49
8.1 Programın Yenilikçilik Kapasitesinin Gelişimine Etkisi	49
8.2 Programın Ar-Ge Kapasitesinin Gelişimine Etkisi	55
8.3 Programın İhracatın Artmasına Etkisi	57
8.4 Programın Üretim Kapasitesinin Artmasına Etkisi	58
8.5 Programın Verimli Üretimin Artmasına Etkisi	60
8.6 Programın İnsan Kaynakları Kapasitesinin Gelişimine Etkisi	63
8.7 Programın İstihdam Kapasitesinin Artmasına Etkisi	63
8.8 Programın Ciro Artışına Etkisi	67

8.9 Programın Dolaylı Etkileri	70
8.10 Tespitler	78
9. PROGRAMIN İLGİLİLİK DEĞERLENDİRMESİ	79
9.1 İlgililik Değerlendirmesi	79
9.2 Önceliklerde Performans Değerlendirilmesi	81
9.3 Tespitler	82
10. PROGRAMIN VERİMLİLİK DEĞERLENDİRİLMESİ	83
10.1 Programın Verimli Üretimin Artmasına Etkisi	83
10.2 Projelerde Bütçe ve Destek Kullanım Verimliliğinin Değerlendirilmesi	85
10.3 Projelerde Planlama ve Yürütme Verimliliğinin Değerlendirilmesi	86
10.4 Tespitler	89
11. PROGRAMIN ETKİLİLİK DEĞERLENDİRİLMESİ	90
11.1 Projelerde Performans Gerçekleşmelerinin Değerlendirilmesi	90
11.2 Tespitler	92
12. PROGRAMIN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK DEĞERLENDİRİLMESİ	93
12.1 Tespitler	96
13. PROGRAM TASARIMINA ÖNERİLER	97
14. UYGULANAN ANKET	98

1. ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1 Program Başvuru Sayıları	20
Şekil 2 İllere Göre Başvuru Yapan Firma ve Destek Alan Firma Sayıları	21
Şekil 3 Başvuruların Mekânsal Dağılımı	22
Şekil 4 Şirket Türlerine Göre Başvuruların Dağılımı	23
Şekil 5 Şirket Türlerine Göre Desteklenme Oranları	24
Şekil 6 Şirket Ölçeklerine Göre Başvuruların Dağılımı	24
Şekil 7 Şirket Ölçeklerine Göre Desteklenme Oranları	25
Şekil 8 Sektörlere Göre Başvuruların Dağılımı	26
Şekil 9 Sektörlere Göre Desteklenme Oranları	27
Şekil 10 Daha Önce Destek Alma Durumuna Göre Desteklenme Oranları	27
Şekil 11 Başvuru Yapan Firmaların Daha Önce Destek Aldığı Kurumlar	28
Şekil 12 Ajansa Yapılan Başvuru Sayıları (2010-2018)	29
Şekil 13 Başvuru Sayısı İle Desteklenme Sayısı Oranları	29
Şekil 14 Desteklenen Firmalarca Başvuru Sürecinin Değerlendirilmesi	30
Şekil 15 Projelerin Hazırlanmasında Danışman Tercihi	30
Şekil 16 Uygulama Süreci Sonunda Projelerin Durumu	32
Şekil 17 Destek Almaya Hak Kazanan Firmaların Uygulama Dönemi Başlangıcındaki Bütçe Dağılımı Endeksi	33
Şekil 18 Projelerini Tamamlayan Firmaların Uygulama Dönemi Sonundaki Bütçe Dağılımı Endeksi	33
Şekil 19 Destek Alan Firmaların Destek İle Eş Finansman Oranları	34
Şekil 20 Desteklenen Projelerde Proje Başına Düşen Ortalama Bütçe ve Destek Tutarları	34
Şekil 21 Destek Alan Firmalarda Bütçe Gerçekleştirme Yeterliliği	35
Şekil 22 Desteklenen Projelerde Faaliyet Zaman Çizelgesi ve Faaliyetlerin Yoğunlaşma Oranları	36
Şekil 23 Uygulama Sürecindeki Ödeme Taleplerinin Zaman Çizelgesi	36
Şekil 24 Uygulama Sürecinde Ara ve Nihai Ödeme Oranları	37
Şekil 25 Uygulama Sürecinde Proje Sürelerindeki Değişim	38
Şekil 26 Projelerini Başarıyla Tamamlayan Firmaların Şirket Türlerine Göre Dağılımı	40
Şekil 27 Başarıyla Tamamlanan Projelerin İllere Göre Bütçe Verileri	41
Şekil 28 Destek Almaya Hak Kazanan Firmalardaki Bütçe Verilerinin Sektörel Dağılımı	42
Şekil 29 Projelerini Başarıyla Tamamlayan Firmalardaki Bütçe Verilerinin Sektörel Dağılımı	43
Şekil 30 Program Kapsamında Yapılan Harcamaların Bütçesel Dağılımı	44
Şekil 31 Projelerini Başarıyla Tamamlayan Firmaların Eş Finansman Kullanım Verileri	45
Şekil 32 Proje Uygulamasında Yürütücü Tercihleri	45
Şekil 33 Proje Uygulama Sürecinde Zorlanılan Safhalar (Birden Fazla Seçim Yapılabilmektedir.)	46
Şekil 34 İzleme Faaliyetlerinin Yararlanıcılar Tarafından Değerlendirilmesi	46
Şekil 35 Firmaların Proje Uygulama Süreci İle İlgili Yaptıkları Tespitler	47
Şekil 36 Ürün Kalitesini Arttıran Firmaların Yıllık Ciro Ortalama Endeksi	49
Şekil 37 Ürün Kalitesi Artan Firmaların Karlılık Oranları ve Ciro Endeksleri	50
Şekil 38 Tanıtım ve Pazarlama Faaliyetlerinde Yeni Yöntemler Kullanan Firmaların Ciro Endeksleri	50
Şekil 39 Üretilen Yeni Ürünlerin Firmaların Ciro Artışına Katkısı	51
Şekil 40 Yeni Ürün Üreten Firmaların Ciro Endeksleri	51
Şekil 41 Yeni Marka Tescili Yapan Firmaların Ciro Endeksleri	52
Şekil 42 Yeni Tasarım Yapan Firmaların Ciro Endeksleri	52
Şekil 43 Yeni Patent Başvurusu Yapan Firmaların Ciro Endeksleri	53
Şekil 44 Faydalı Model Başvurusu Yapan Firmaların Ciro Endeksleri	54
Şekil 45 Ulusal-Uluslararası Belge-Sertifika Başvurusu Yapan Firmaların Ciro Endeksleri	54

Şekil 46 Ar-Ge Kapasitelerini Arttıran Firmaların Ciro Endeksleri	55
Şekil 47 Program Kapsamında İstihdam Edilen Ar-Ge Personeli Sayısı	56
Şekil 48 Teknoloji Geliştiren Firmaların Ciro Endeksleri	56
Şekil 49 İhracatlarını Arttıran Firmaların Ciro Endeksleri	57
Şekil 50 İhracatlarını Arttıran Firmaların Şirket Ölçeklerine Göre Dağılımı	58
Şekil 51 Üretim Kapasiteleri Modernleşen Firmaların Ciro Endeksleri	58
Şekil 52 Üretim Kapasiteleri Artan Firmaların Ciro Endeksleri	59
Şekil 53 Üretim Kapasiteleri Artan Firmaların Kapasite Artış Oranları İle Ciro Endeksleri	59
Şekil 54 Kapasite Artışı Üretim Endeks Değişimi	60
Şekil 55 Birim Üretim Maliyetlerini Azaltan Firmaların Ciro Endeksleri	61
Şekil 56 Birim Üretim Maliyetlerini Azaltan Firma Sayıları ve Maliyet Azalma Oranları	61
Şekil 57 Birim Üretim Maliyetlerini Azaltan Firmaların Maliyet Azalma Oranları İle Ciro Artış Endeksleri	62
Şekil 58 Destek Alan Firmaların Yıllık Kişi Başına Düşen Ciro Değerleri	62
Şekil 59 Şirket Ölçeklerine Göre Eğitim Alan Personel Sayıları ve Eğitim Süreleri	63
Şekil 60 Proje Kapsamında İstihdam Edilen Kişi Sayısı	63
Şekil 61 Destek Alan Firmaların Yıllara Göre İstihdam Sayıları ve Değişimi	64
Şekil 62 Program Kapsamında Yapılan İstihdamın Şirket Ölçeklerine Göre Dağılımı	64
Şekil 63 Destek Alan Firmalardaki İstihdamın Şirket Ölçeklerine ve Yıllara Göre Dağılımı	65
Şekil 64 Program Kapsamında Yapılan İstihdamın Şirket Türlerine Göre Dağılımı	65
Şekil 65 Destek Alan Firmalardaki İstihdamın Şirket Türlerine ve Yıllara Göre Dağılımı	66
Şekil 66 Destek Alan Firmalardaki İstihdamın İllere Göre Dağılımı	66
Şekil 67 Destek Alan Firmalardaki İstihdamın İllere ve Yıllara Göre Dağılımı	67
Şekil 68 Destek Alan Firmaların Yıllık Ciro Artış Endeksleri	68
Şekil 69 Yıllık Ciro Artış Endekslerinin Şirket Ölçeklerine Göre Değişimi	68
Şekil 70 Yıllık Ciro Artış Endekslerinin Şirket Türlerine Göre Değişimi	69
Şekil 71 Yıllık Ciro Artış Endekslerinin İllere Göre Değişimi	69
Şekil 72 Destek Alan Firmaların Ciro Artışlarına Ajans Katkısı	70
Şekil 73 Destek Alan Firmaların Başvuru Yaptığı Dönemdeki Firma Yaşları	70
Şekil 74 Destek Alan Firmaların Destek Sonrası Firma Ölçeklerindeki Değişim	71
Şekil 75 Destek Programının Firmaların Yatırım Kararına Etkisi	71
Şekil 76 Program Kapsamında Alınan Makine ve Ekipmanların Sayı ve Maliyet Ortalaması	72
Şekil 77 Program Kapsamında Alınan Makinelerin Ortalama Birim Fiyatları	72
Şekil 78 Program Kapsamında Alınan Makinelerin Bölge İçi/Bölge Dışı Olmasına Göre Sayı ve Maliyetleri	73
Şekil 79 Program Kapsamında Alınan Makinelerin İl Bazında Ortalama Maliyetleri	73
Şekil 80 Program Kapsamında Konya'dan Alınan Makinelerin Menşesine Göre Sayı ve Maliyet Oranları	74
Şekil 81 Program Kapsamında Karaman'dan Alınan Makinelerin Menşesine Göre Sayı ve Maliyet Oranları	74
Şekil 82 Program Kapsamında Yapılan Yatırımların Finansman Dağılımı	75
Şekil 83 Program Kapsamında Yapılan Yatırım Finansmanının Şirket Ölçeklerine Göre Dağılımı	75
Şekil 84 Destek Alan Firmaların Dolaylı Kazanımları	76
Şekil 85 Program Kapsamında Firmalarca Yapılan Faaliyetlerin Program Hedeflerini Gerçekleştirme Performansı	77
Şekil 86 Öncelikler İle Bölge Planı İlişkisi	80
Şekil 87 Projelerini Başarıyla Tamamlayan Firmaların Başvuru Yaptığı Önceliklerin Dağılımı	80
Şekil 88 Önceliklerin Cirolara Göre Performans Değerlendirmesi	82
Şekil 89 Birim Üretim Maliyetlerini Azaltan Firma Sayıları ve Maliyet Azalma Oranları	83
Şekil 90 Birim Üretim Maliyetlerini Azaltan Firmaların Maliyet Azalma Oranları İle Ciro Artış Endeksleri	84
Şekil 91 Destek Alan Firmaların Yıllık Kişi Başına Düşen Ciro Değerleri	84
Şekil 92 Tamamlanan Projelerde Bütçe Gerçekleşme Oranları	85

Şekil 93 Tamamlanan Projelerde Destek Gerçekleşme Oranları	85
Şekil 94 Tamamlanan Projelerde Bütçe ve Destek Gerçekleşme Oranları	86
Şekil 95 Destek Almaya Hak Kazanan Projelerin Tamamlanma Durumları	86
Şekil 96 Tamamlanan Projelerde Süre Değişim Oranları	88
Şekil 97 Tamamlanan Projelerin Sürelerindeki Değişim	89
Şekil 98 Performans Göstergelerinin Gerçekleşme Oranları	90
Şekil 99 Performans Gerçekleşmelerinin Şirket Ölçeklerine Göre Dağılımı	91
Şekil 100 Performans Gerçekleşmelerinin Mekânsal Dağılımı	92
Şekil 101 Destek Alan Firmaların Yıllara Göre İstihdam Sayıları ve Değişimi	93
Şekil 102 Program Kapsamında Alınan Makine ve Ekipmanların Mevcudiyet Durumu	94
Şekil 103 Ajansa Tekrar Başvuru Yapacaklarını Beyan Eden Firmaların Dağılımı	94
Şekil 104 Yürütülen Projelerin Firma Faaliyetlerinin Sürdürülebilirliğine Katkısı	95
Şekil 105 Projelerini Başarıyla Tamamlayan Firmaların Proje Sonrası Yeni Destek Başvurusu Yapma Durumu	96
Şekil 106 Farklı Kurumlardan Destek Almaya Hak Kazanan Firmaların Destek Aldığı Kurumlar	96

2. TABLO LİSTESİ

Tablo 1 Program Künyesi	19
Tablo 2 İllere Göre Başvuru Destek ve Bütçe Verileri	21
Tablo 3 Şirket Türlerine Göre Başvuru Bütçe ve Destek Oranları	23
Tablo 4 Şirket Ölçeklerine Göre Başvuru Bütçe ve Destek Oranları	25
Tablo 5 Sektörlere Göre Başvuruların Bütçe ve Destek Talepleri	26
Tablo 6 Başvuru Yapan Firmaların Destek Alma Sayıları ve Oranları	28
Tablo 7 İzleme Faaliyeti Sayısı	38
Tablo 8 Zeyilname Sayıları ve Zeyilname Nedenleri	39
Tablo 9 Destek Almaya Hak Kazanan Firmaların Ölçeklerine Göre Dağılımı	39
Tablo 10 Projelerini Başarıyla Tamamlayan Firmaların Ölçeklerine Göre Bütçe Verileri	40
Tablo 11 Projelerini Başarıyla Tamamlayan Firmaların Türlerine Göre Bütçe Verileri	40
Tablo 12 Program Kapsamında Yapılan Harcamaların Bütçesel Dağılımı	44
Tablo 13 Program Kapsamında Talep Edilen Fesih Gerekçelerinin Dağılımı	87
Tablo 14 Zeyilname Sayıları ve Zeyilname Nedenleri	88
Tablo 15 Proje Sürelerine İlişkin İstatistikler(Ay)	88

3. YÖNETİCİ ÖZETİ

Mevlana Kalkınma Ajansı 2008 yılında Bakanlar Kurulu kararıyla 5449 Sayılı kanun kapsamında kurulmuştur. Kalkınma Ajanslarının kuruluş amacı; kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğini geliştirmek, kaynakların yerinde ve etkin kullanımını sağlamak ve yerel potansiyeli harekete geçirmek suretiyle, ulusal kalkınma planı ve programlarda öngörülen ilke ve politikalarla uyumlu olarak bölgesel gelişmeyi hızlandırmak, sürdürülebilirliğini sağlamak, bölgeler arası ve bölge içi gelişmişlik farklarını azaltmaktır.

Bu kapsamda Mevlana Kalkınma Ajansı 2009'dan bugüne kadar açmış olduğu Mali Destek Programları ile bölgemize toplamda 175,5 Milyon TL destek sağlamış ve eş finansmanları ile birlikte 322 Milyon TL finansmanı harekete geçirmiştir. Bu destekler 2.300'e yakın yeni istihdam sağlamıştır. Ayrıca bugüne kadar yaklaşık 125.000 kişinin farklı konularda eğitim almasını sağlamış ve kurum/kuruluşların gerekli strateji, planlama ve raporlama çalışmalarını desteklemiştir.

Ajansın uygulamış olduğu 2011 Yılı İktisadi İşletmelerde Rekabetçiliğin Geliştirilmesine Yönelik Mali Destek Programı Kobilere yönelik uygulanan ikinci program olma özelliği taşımaktadır. Programa 257 proje başvurusu yapılmış, yapılan proje başvurularının toplam proje bütçesi 144,6 Milyon TL iken Ajansımızdan 65,4 Milyon TL destek talebinde bulunulmuştur.

2011 Mali Destek Programı kapsamında 61 proje destek almaya hak kazanmış, 61 proje yararlanıcısı ile destek sözleşmesi imzalanmıştır. Destek sözleşmesi imzalanan 61 projenin toplam proje bütçesi 24,9 Milyon TL, destek miktarı ise 11,6 Milyon TL olmuştur.

Etki değerlendirme çalışmasının kapsamı, ilgili program rehberinde ilan edilen öncelikler doğrultusunda oluşturulan performans göstergelerine ne düzeyde ulaşıldığının tespiti ile bu kriterlerin proje uygulama sonuçları ve izleme süreçlerinde edinilen deneyimlerle harmanlanarak hedeflere ulaşmada doğru öncelikler olarak seçilip seçilmediklerinin değerlendirilmesidir.

Programın sonuçları; başvuru, uygulama, ilgililik, etki, verimlilik, etkililik ve sürdürülebilirlik başlıkları kapsamında incelenmiştir. Buna göre tespit edilen hususlar aşağıdaki gibi olmuştur:

1. Programın Başvuru Sürecinin Değerlendirilmesi başlığı altında;

- Ajansın KOBİ'lere yönelik ikinci programı olan 2011 Mali Destek Programı, önceki destek programından alınan dersler kapsamında kurgulanmıştır.
- Bu programda öncelik sayısı azaltılarak başvuru alanları sınırlandırılmıştır. Önceliklerde yapılan sınırlandırma odaklanmayı sağlayarak Ajansa başvuru yapabilecek KOBİ oranını azaltmış ve başvuru yapanların kazanma ihtimallerini arttırmıştır.
- Programda Merkez ilçeleri haricindeki ilçelere yönelik öncelik tasarlanarak bu ilçelerden gelen başvuruların kendi aralarında rekabet etmeleri sağlanmış ve desteklenme oranları arttırılmıştır.
- Başvuru ve destek sayıları incelendiğinde, Karaman ilinin potansiyel başvuru sahiplerinin %1,4'ünün, Konya ilinde ise %0,8'inin desteklendiği görülmektedir.
- Başvurularda 3 ana sektörden de proje sunulmuşken 2 sektör destek almaya hak kazanmıştır. Programın öncelikleri ile de bağlantılı olarak sektörel çeşitlilik yerine imalat yoğunluklu bir program olmuştur.
- Daha önce başka kurumlardan destek alan firmaların Ajans tarafından desteklenme oranı diğerlerinin 2 kat fazlası olarak gerçekleşmiştir.
- Ajansın destek programlarının çarpan etkisi olarak; destek başvurusu yapan firmaların başvuruları destek almaya hak kazansa da kazanmasa da proje teklif çağrısı yönteminin firmaya tecrübe kazandırdığı, firmanın ilerleyen zamanda destek alabilir hale gelmesini sağladığı, proje uygulama sürecini tamamlayan firmaların ise daha farklı kurumlara proje yazarak destek alma becerisinin artması olduğu söylenebilir.

2. Programın Uygulama Sürecinin Değerlendirilmesi başlığı altında;

- Proje hazırlığı, uygulama sürecinin başlaması ve satın alma faaliyetleri arasında uzun bir sürenin olması satın alınacak makine ve ekipmanların fiyatlarının artması ve yararlanıcıların projelerini tamamlayabilmek için daha fazla eş finansmana ihtiyaç duymalarına sebep olmuştur.
- Proje yararlanıcılarının, başvuruda talep ettikleri destek miktarının %82'si ile sözleşme imzaladıkları, %89'u ile de projelerini gerçekleştirebildikleri görülmüştür. Yararlanıcıların talep ettikleri destek miktarlarının bütçe revizyonları ile değiştirilmesi isabetli olmuştur.
- Yararlanıcıların finansman taleplerinin mevzuatta belirlenen sürelerde yerine getirildiği görülmüştür.
- KOBİ projelerinde faaliyetlerin gerçekleşme süreleri ve süre uzatım talepleri değerlendirildiğinde, en makul uygulama süresinin 12 ay olduğu görülmüştür.
- Zeyilname taleplerine bakıldığında en çok süre uzatımı/kısaltımı ve bütçe revizyonu ile teknik şartname değişikliği talep edildiği görülmüştür. Zeyilnamelerin bu konularda yoğunlaşması projelerin başlangıç aşamasında iyi tasarlanmadığını ve bu sebeple proje yazımı konusunda yararlanıcıların daha fazla eğitime ihtiyaç duyduklarını göstermektedir.
- Programın uygulama sürecinde projelerini tamamlama konusunda en başarılı şirketler mikro ölçekli şirketler olmuştur.
- Proje uygulama süreçleri ile ilgili firmalardan genellikle olumlu geri bildirimler gelmiştir. Ajansın izleme faaliyetlerinin çözüm odaklı olduğunu, Ajans personeli ile kolay iletişim kurulabildiğini, prosedürlerin anlaşılabilir ve makul olduğunu beyan eden firmaların yoğunlukta olduğu görülmüştür.

3. Programın Etkisinin Değerlendirilmesi başlığı altında;

- Program kapsamında yenilikçilik kapasiteleri arttırılan firmaların ciro artış endeksleri incelendiğinde, en fazla yıllık ciro artışının yeni ürün üreten, ürün kalitelerini arttıran ve standart/belge başvurusu yapan firmalarda olduğu görülmektedir. Program kapsamında desteklenen projelerde patent, faydalı model ve marka tescil başvurusu yapan firmalardaki yıllık ciro artışları yeni ürün üreten firmalara nazaran daha az gerçekleşmiştir.
- Program kapsamında Ar-Ge kapasitesini geliştiren firmalar incelendiğinde, en fazla ciro artışının Ar-Ge harcaması yapan, yeni Ar-Ge personeli istihdam eden, teknoloji geliştiren ve bunların sonucunda yeni ürün üreten firmalarda gerçekleştiği görülmektedir. Proje kapsamında Ar-Ge faaliyetlerini yeni ürün üreterek ticarileştiremeyen firmaların ciro artışları, yeni ürün üreten firmalara nazaran daha az kalmıştır. Programın Ar-Ge faaliyetlerini geliştirip ticarileştirebilen firmalara katkı sağladığı, ticarileştiremeyen firmalara ise kısmen katkı sağladığı görülmüştür.
- Program, destek alan firmaların ihracat kapasitelerini arttırarak destek tutarının 9,5 katı oranında ihracat yapılmasına katkı sağlamıştır. Program kapsamında 4 farklı kıtadaki 45 yeni ülkeye ihracat yapılmaya başlanılmıştır.
- Program, destek alan firmaların üretim kapasitelerine %55'lik ek üretim kapasitesi sağlamış olmasına rağmen firmaların üretimleri proje bitiminden sonraki altı yılda ortalama %12 oranında artmıştır. Üretim kapasitesi ile yıllık üretim artışındaki farkın nedeni olarak program kapsamında atıl kapasite oluşturulması ve ekonomik durgunluk yaşanması olduğu tespit edilmiştir.
- Program, bütçede destek kalemi olmamasına rağmen istihdam kapasitesinin artmasına önemli bir katkı sağlamıştır. Program kapsamında yapılan ilave istihdamın %65'inin halen mevcut olması, program kapsamında ilave istihdam edilenlerin proje kapsamında eğitim alması ve beşeri kapasitelerinin de arttırılmış olmasıyla da ilişkilidir.
- Destek programı kapsamında 8,3 Milyon TL hibe verilerek yıllık 160,1 Milyon TL daha fazla ciro yapılmasına katkı sağlanmıştır.
- Program, destek alan firmaların %33'ünde ölçeklerinin büyümesine katkı sağlamıştır.

4. Programın İlgililiğinin Değerlendirilmesi başlığı altında;

- Program öncelikleri ile ilgili olarak önceliklere özgü performans göstergeleri ve hedefleri belirlenmediğinden öncelik değerlendirmesi sağlıklı yapılamamıştır.
- Program öncelikleri bölge planı ile ilgilidir.
- Program sonunda önceliklerle belirlenen amaçların sonuçları firmaların ciro endeksleriyle kıyaslanmış ve tüm önceliklerde destek alan firma ciro endekslerinin TR52 Bölgesi ve Türkiye ciro endekslerinin üstünde olduğu tespit edilmiştir.
- Tam olarak performans değerlendirmesi olmamakla beraber birinci önceliğe başvuru yapan firmalardaki ciro endeks değişiminin, bölgedeki işletmelerin rekabet güçlerinin artması ve bölge ekonomisinin gelişimine katkı sağlaması hedefini daha fazla gerçekleştirdiği görülmektedir.

5. Programın Verimliliğinin Değerlendirilmesi başlığı altında;

- Programın destek alan firmalarda verimli üretime katkı sağladığı gözlemlenmiştir. Projeleri kapsamında birim üretim maliyetlerini azaltan firmaların projede sağladıkları verimlilik oranları ile doğru orantılı olarak cirolarını arttırdığı tespit edilmiştir. Firmaların verimliliğinin arttırdığını gösteren diğer bir analiz de program kapsamında yeni istihdamlar yapılmış olmasına rağmen çalışan başına gerçekleşen ciro değerleri yükselmiştir.
- Programda sözleşmeye bağlanan projelerin %72'si başarıyla tamamlanmıştır. Sözleşmeye bağlanan desteğin %74'ü başarıyla tamamlanan projelere kullandırılmıştır.
- Projelerin %50'si zamanında, %34'ü de daha kısa sürede tamamlanmıştır. Proje sürelerini uzatma talebinde bulunanlar başvuru aşamasında projelerini kısa sürede bitirebileceklerini planlayan proje sahiplerinden gelmiştir.

6. Programın Etkililiğinin Değerlendirilmesi başlığı altında;

- Programda sözleşmeye bağlanan proje bütçesinin %110'unun, desteğin %96'sının kullanıldığı göz önüne alındığında, başvuruda tanımlanan hedeflere ortalama %154 oranında ulaşılması, programın etkin bir biçimde uygulandığını göstermektedir.
- Verilen destekler kapsamında gerçekleştirilen yeni istihdam sayısının planlanandan %178 oranında daha fazla olması programın bölge genelinde istihdama büyük ölçüde katkı sağladığını göstermektedir.
- Projelerini başarıyla tamamlayanların %95'i Ajans desteği ile projelerini daha düşük maliyetle yaptıklarını belirtmişlerdir.
- Projelerini başarıyla tamamlayanların %59'u Ajans desteği olmasaydı ihracat değişimlerinin daha az olacağını, %41'i ise aynı olacağını belirtmiştir.

7. Programın Sürdürülebilirliğinin Değerlendirilmesi başlığı altında;

- Program kapsamında projelerde tespit edilen performans göstergelerinin ve çıktılarının proje uygulama sonrası da yüksek bir oranla mevcudiyetini koruduğu ve programın sürdürülebilir olduğu değerlendirilmektedir.
- Ajans desteğinden faydalanan yararlanıcıların daha sonra ihtiyaçlarına göre projeler hazırlayarak farklı kurum ve kuruluşlardan destek aldıkları anlaşılmıştır. Programın firmalara, proje hazırlama ve proje uygulama konularında tecrübe kattığı tespit edilmiştir.
- Projelerini başarıyla tamamlayanların %82'si projelerinin çevreye olumlu etkisi olduğunu bildirmiştir. hususları değerlendirilmiştir.

EXECUTIVE SUMMARY

Mevlana Development Agency was established by the Council of Ministers decision in 2008 on the basis of the Law numbered 5449. The founding purpose of development agencies is to develop cooperation and collaboration between public, private sector and NGOs, promote regional development in line with the principles and policies laid out in the National Development Plan and programs by maintaining pertinent and effective use of the resources and mobilising local potential, maintain its sustainability, and to reduce the inter-regional and intra-regional disparities.

Within this scope, Mevlana Development Agency provided financial support of 175.5 million TL through Financial Support Programs and mobilized 322 million TL together with co-financing of grant beneficiaries from 2009 until now. These grants provided about 2300 new jobs. Moreover, around 125.000 people were trained in various subjects, and strategy, planning and reporting works of a number of institutions/organizations were supported up-to-now.

2011 Economic Development Grant Scheme is the second grant scheme implemented for the SMEs (small and medium sized enterprises). 257 projects were submitted to the agency in the grant scheme; total project budget of the projects submitted is 144.6 million and 65.4 million financial support was demanded.

In 2011 Economic Development Grant Scheme, 61 projects were entitled to receive grant, and 61 grant contracts were awarded with grant beneficiaries. Total project budget of 61 projects for which grant contracts were awarded is 24.9 million TL and the grant amount is 11.6 million TL.

The scope of impact assessment study covers the determination of the level of achievement of performance indicators formed in line with priorities declared in program guide, and the assessment of whether these criteria were, combined with project implementation results and experiences made during the monitoring processes, chosen right priorities to reach the stated goals.

Results of grant scheme were examined under the headings of application, implementation, relevance, impact, efficiency, effectiveness and sustainability. Accordingly, the points identified are given as follows:

1. Under the Chapter of The Assessment of Application Period of Grant Scheme;

- 2011 Economic Development Grant Scheme, the second grant scheme implemented for the SMEs, was designed based on lessons learned from previous grant schemes.
- In this grant scheme, application areas were limited by decreasing the number of priorities. Limiting the priorities provided focusing and decreased the number of SMEs which could apply to the agency, and thus increased the probability of securing grant of the applicants.
- In the Grant Scheme, a priority was designed for the districts other than central districts and the applications from these districts were made competed with each other and their funding rate was increased.
- When the numbers of the applications and supports were examined, 1.4 % of potential applicants in Karaman and 0.8 % of potential applicants in Konya were seen to have been funded.
- While projects were submitted in 3 main sectors, 2 sectors were entitled to receive grant. In line with the priorities of the grant scheme, the grant scheme focused on manufacturing rather than sectoral diversity.
- The funding ratio of firms which were funded previously by other institutions is 2 times as many as other firms.
- As a result of multiplier effect of grant schemes of the agency, we can say that, firms gained experience from call for proposals method, and they could be more easily funded in future, and those which finished their projects will have an experience to submit grant projects to other institutions.

2. Under the Chapter of The Assessment of Program Implementation Period;

- The fact that there was a long period between preparation of the project, launch of the project and tendering activities caused an increase in the prices of the equipment to be purchased and more co-financing for the grant beneficiaries to finish the projects.
- It was observed that contracts were awarded with a grant amount of 82 % of the demanded and projects were completed with 89 %. It turned out to be a right decision to revise the budgets submitted.
- We have seen that the grant beneficiaries' financing requests were met according to the time limits laid out in legislation.
- When the implementation periods of the activities and requests for addendum for time extension were assessed in SME projects, we have seen that the most proper implementation period is 12 months.
- When addendum requests were reviewed, it was seen that requests for addendum for time extension/reduction and modification to technical specifications were most frequently made. The density of addendum requests on these subjects suggests that the projects were badly designed at the beginning phase and the beneficiaries needed more training over project writing.
- In the implementation period of the grant scheme, the most successful firms for the finishing the projects were micro-scaled.
- In general, positive feedbacks were received from relevant firms over project implementation processes. It was observed that most beneficiaries state that the monitoring activities of the agency are solution-oriented, the communication with the personnel of the agency is easy, and procedures are easy to understand and rational.

3. Under the Chapter of The Assessment of the Program Impact;

- When turnover increase indexes of the firms whose innovative potentials were enhanced were reviewed, we have seen that the firms which produced new products, and increased the quality of their products, and applied for standards/licences had the greatest annual turnover increase. In the projects funded in the program, annual turnover increase in the firms which applied for patent, utility model registration and trademark registration realized less compared with the firms which produced new products.
- When we examined the firms which developed their RD capacity in the grant scheme, we have seen that the firms which spent on RD, and employed RD personnel, and developed technology, and thereby developed new products had most turnover increase. The turnover of the firms which couldn't commercialise by producing new products through RD activities in the grant scheme was less compared with those which produced new products. We have seen that the grant scheme contributed to the firms which commercialised their RD activities, and partially to the firms which couldn't commercialise their activities.
- Grant scheme contributed to export 9.5 times as much as grant amount by increasing export capacities of grant beneficiaries. It was started to export to 45 new countries in 4 different continents.
- Although grant beneficiaries secured an additional production capacity of 55 % to their production capacity, the production of the firms increased by about 12 % within 6 years as of the completion of the projects. We determined that the reason for the increase in the difference between the production capacity and annual production was forming idle capacity in the program and economic recession.
- Grant scheme made an important contribution to increasing employment capacity although there was no relevant item in the budget. The fact that 65 % of additional employment made in the program is still present is related with training of additional employment and enhancing human resources in the program.
- Funding 8.3 million TL contributed to 160.1 TL more annual turnover in the grant scheme.
- Grant scheme contributed to increasing 33 % of the scales of the firms funded.

4. Under the Heading of Assessment of Relevance of the Grant Scheme;

- We couldn't make a sound assessment of the priorities because performance indicators and targets typical to the priorities were not specified associated with the priorities of the grant scheme.
- Program priorities were related with regional plan.
- We determined that in all priorities turnover indexes of the firms funded to be over TR52 and TR turnover indexes by comparing the results of the targets established in the priorities with the turnover indexes of the firms at the end of the grant scheme.
- Despite not being a performance assessment exactly, turnover index change of the firms which applied for the first priority contributed more to the target of enhancing competition potential of the firms in the region and development of regional economy.

5. Under the Heading of Assessment of Program Efficiency;

- We observed that the grant scheme contributed to efficient manufacturing in those firms funded. We determined that the firms which decreased their unit production costs increased their turnovers directly proportional to the efficiency rate achieved in the projects. Another analysis showing the efficiency of the firms is that turnover per personnel increased despite the increasing number of personnel.
- 72% of the projects whose contracts were awarded in the grant scheme were finished successfully. 74 % of the grant was given to the projects which were finished successfully.
- 50 % of the projects were finished on time, and 34 % were finished earlier. Those who requested to extend the project duration were applicants who planned to finish their projects in a short time in the application period.

6. Under the Heading of Assessment of the Effectiveness of Grant Scheme;

- The fact that 110 % of the project budget and 96 % of the grant was used, and targets were met at a rate of average 154 % shows that the grant scheme was implemented effectively.
- We can say that the grant scheme contributed to employment across the region very much considering the number of new employment made in the projects is more than 178 % of planned.
- 95 % of those who completed their projects successfully stated that they completed their projects with a less cost.
- 59 % of those who completed their projects successfully stated that their export increase would be less, and 41 % stated that it would be same without funding of the agency.

7. Under the Heading of Assessment of Sustainability of Grant Scheme:

- We made an assessment that performance indicators and outputs laid out in the projects in the grant scheme were achieved at a high rate at the end of the implementation of the grant scheme and the grant scheme was sustainable.
- We observed that the firms which were funded received grants from various institutions and organizations by preparing projects according to their needs later. It was observed that the grant scheme contributed to their experience over project preparation and project implementation.
- 82 % of the projects which finished their projects successfully stated that their projects contributed to environment positively.

4. GİRİŞ

Mevlana Kalkınma Ajansı 2008 yılında Bakanlar Kurulu kararıyla 5449 Sayılı kanun kapsamında kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğini geliştirmek kaynakların yerinde ve etkin kullanımını sağlamak ve yerel potansiyeli harekete geçirmek suretiyle, ulusal kalkınma planı ve programlarda öngörülen ilke ve politikalarla uyumlu olarak bölgesel gelişmeyi hızlandırmak, sürdürülebilirliğini sağlamak, bölgeler arası ve bölge içi gelişmişlik farklarını azaltmak üzere kurulmuştur.

Ajansın en önemli görevlerinden birisi de bölge plan ve programlarının uygulanmasını sağlayıcı faaliyet ve projelere destek olmak; bu kapsamda desteklenen faaliyet ve projelerin uygulama sürecini izlemek, değerlendirmek ve sonuçlarını Sanayi ve Teknoloji Bakanlığına bildirmektir. Bu kapsamda Mevlana Kalkınma Ajansı 2009'dan bugüne kadar açmış olduğu Mali Destek Programları ile bölgemize toplamda 175,5 Milyon TL destek sağlamış ve eş finansmanları ile birlikte 322 Milyon TL finansmanı harekete geçirmiştir. Bu destekler 2300'e yakın yeni istihdam sağlamıştır. Ayrıca bugüne kadar yaklaşık 125.000 kişinin farklı konularda eğitim almasını sağlamış ve kurum/kuruluşların gerekli strateji, planlama ve raporlama çalışmalarını desteklemiştir.

Ajansımız, 2009 yılından başlayarak sırasıyla 2010, 2011, 2012, 2014, 2015, 2018, 2019 ve 2020 yıllarında Kamu Kesimi, Özel Kesim ve Sivil Toplum Kuruluşlarına yönelik İktisadi, Sosyal ve Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programları Proje Teklif Çağrılarını çıkarmıştır. Çıkan programların 8'i kar amacı güden kurumlara yönelik, 9'u ise kar amacı gütmeyen kurum ve kuruluşlara yönelik olmuştur.

Etki değerlendirmenin literatürde kullanılan birçok tanımı mevcuttur. En temel ifadeyle etki, müdahaleli durum ile müdahalesiz durum arasındaki fark olarak tanımlanmaktadır. Etki değerlendirme ile önceden başlamış veya devam eden bir program, politika veya projenin sonucunda ne tür etkilerin meydana geldiği ölçülebilmekte, bu etkinin ne kadarının uygulanan programdan kaynaklandığı tahmin edilebilmekte ve program, politika veya projeyle hedeflenen çıktıların elde edilip edilemediği tespit edilebilmektedir (Adıgüzel, 2015).

Etki değerlendirmesinin bir alt dalı olan program etki değerlendirmesi ise uygulanması planlanan veya uygulanan programların özel olarak etkisini ölçer. Diğer bir deyişle, yürütülen birçok aktivite ve/veya projeden müteşekkil programın hedeflere ulaşma derecesiyle, amaç ve hedeflerine ne derecede ulaştığını belirlemektedir. Söz konusu değerlendirme ile program hakkında elde edilen önemli bilgiler ışığında programa ilişkin çeşitli iyileştirmeler yapılarak kaynakların daha etkili kullanılması sağlanır(Meydan, 2014).

Bu çalışma, 2011 yılı içerisinde ilan edilen ve 2013 yılına kadar uygulanan İktisadi İşletmelerde Rekabetçiliğin Geliştirilmesine Yönelik Mali Destek Programının Konya-Karaman Bölgesinde oluşturduğu etkilerin değerlendirmesini amaçlamaktadır. Yapılan değerlendirmelerin, Ajans mali destek programlarının verimliliğinin artırılmasına katkı sağlaması hedeflenmektedir.

4.1 Etki Değerlendirme Neden Yapıldı?

Değerlendirme döngüsünün alt başlıklarından olan etki değerlendirmesi, kamu müdahalelerinin olumlu veya olumsuz etkilerinin ortaya çıkarılmasını sağlar. Söz konusu değerlendirme, hedef kitledeki tüm sektörlerin programlardan istifade etmesi, programların en etkili ve maliyet etkin şekilde uygulanması, program aracılığıyla sağlanan hizmetlerin niteliği ve niceliğinin maksimizasyonu ile kısıtlı kaynaklarla yapılması planlanan yatırımlar arasında en iyi tercihin yapılabilmesi için önemli bir karar alma aracıdır. Ayrıca, kamu müdahalelerinde kaynak dağıtımında şeffaflığın ve hesap verebilirliğin incelenmesi için gerekli kanıtların ortaya konmasında önemli katkılar sağlamaktadır(Meydan, 2014).

Ülkemizde başta özel sektör olmak üzere sivil toplum kuruluşları ve kamu kurumlarına mali destek programları yürüten önemli kuruluşlardan olan Kalkınma Ajanslarının faaliyetlerine yönelik son yıllarda bilgilenme isteği artmıştır. Kamu kurumu olması ve şeffaflık ilkesi gereği yürüttüğü çalışmaların etkisinin değerlendirilmesi ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Ayrıca Kalkınma Ajansları Destek Yönetim Kılavuzunda İzleme ve

Değerlendirme Biriminin Görevleri arasında “Çeşitli kaynaklardan elde edilecek verileri ve değerlendirme anketleri sonuçlarını kullanarak, programların ara dönem, nihai ve etki değerlendirmelerini yapmak, bu değerlendirme sonuçlarını Yönetim Kuruluna ve Bakanlığa sunulmak üzere Genel Sekretere raporlamak” ifadeleri yer almaktadır. Bu doğrultuda ilk olarak kar amacı güden kurum ve kuruluşlara yönelik 2012 yılı Bölgenin Rekabet Gücünün Artırılması Mali Destek Programı etki değerlendirme çalışması akabinde de 2010 yılı İktisadi Kalkınma Mali Destek Programının etki değerlendirme çalışması yapılmıştır. Bu çalışma etki değerlendirme çalışmalarının üçüncüsü niteliğindedir.

4.2 Amacı ve Kapsamı

Kalkınma Ajansları bütçelerinde önemli bir paya sahip olan mali destek programlarının içeriğinin oluşturulması, uygulanma süreci ve etkilerinin belirlenmesi, gelecekte uygulanacak destek programlarının tasarlanması sürecinde büyük önem arz etmektedir.

Bu kapsamda etki değerlendirme çalışmaları mali destek mekanizmalarını ölçmek için etkili ve doğru sonuçlar verebilen en önemli karar destek araçlarındandır.

Yapılan etki değerlendirme çalışması, program rehberinde ilan edilen öncelikler doğrultusunda oluşturulan performans göstergelerine ne düzeyde ulaşıldığının tespiti ile bu kriterlerin proje uygulama sonuçları ve izleme süreçlerinde edinilen deneyimlerle harmanlanarak hedeflere ulaşmada doğru öncelikler olarak seçilip seçilmediklerinin değerlendirilmesini kapsamaktadır.

4.3 Etki Değerlendirme Nasıl Yapıldı?

Etki Değerlendirme Raporu hazırlıkları sürecinde ilk olarak konuyla ilgili literatür taraması gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın yöntemini belirlemek üzere konu uzmanı kuruluşların raporları, ilgili rehberler, makaleler ve etki değerlendirmesi yapmış diğer Ajansların çalışmaları titizlikle incelenmiştir. Bu çalışmaları takiben Ajansımızın İzleme ve Değerlendirme Birimi çalışanları çalışmanın yöntemi hakkında istişarelerde bulunmuştur. Yararlanıcılarla yüz yüze anket yapılması kararlaştırılmıştır. Birim içinde yapılan çalışmalarla anket içeriği oluşturulmuştur. Anketlerin yapılması noktasında hizmet alımı yapılmaksızın Ajans kaynakları ile anketin uygulanması tercih edilmiştir. Anket çalışmasına başlamadan önce ankete konu olan firmalardan adres ve iletişim bilgileri güncellenerek telefon yoluyla randevular alınmıştır. Firmalar, alınan randevular doğrultusunda Ajans uzmanları tarafından sırasıyla ziyaret edilmiştir. 2011 Mali Destek Programının üzerinden geçen zaman da göz önünde bulundurularak firma ziyaretlerinde öncelikli olarak proje sorumluları başta olmak üzere firma sahipleri ve yöneticileri ile de görüşülmeye özen gösterilmiştir. Yapılan görüşmelerde anketle birlikte firma sahibi, yöneticileri ve proje yürütücüleri ile mülakatlar yapılmıştır. Proje öncesi ve sonrası değişimleri yapılan sözlü mülakatlar, anket değerlendirmesi ve sahada yapılan gözlemlerle ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

Bu çalışmada etki analizi yerine etki değerlendirme yapılmıştır. Etki analizi için kullanılan fayda-maliyet analizi, maliyet etkinliği analizi, çok kıstaslı analiz, risk analizi gibi düzenleyici yöntem ve araçlar ile farkların farkı, regresyon süresizliği, araç değişken gibi yarı deneysel yöntemler kullanılmadığından anket için ziyaret edilen firmalarla yüz yüze derinlemesine mülakatlar yapılarak programın etkisi araştırılmıştır.

4.3.1 Örneklem Seçimi

Çalışmada örneklem belirlenirken mali destek programı kapsamında destek almaya hak kazanıp sözleşmesi imzalanan 61 proje ana kitle olarak alınmıştır. Örneklem çerçevesi belirlenirken sözleşme imzalanan projelerin tamamlanmış olması esas alınmıştır. Bu doğrultuda belirlenen bu popülasyondan örneklem seçilirken fesih ve feragat yoluyla projeleri sonlanan başvuru sahipleri çıkarılmış ve tamamlanan 44 proje örneklem olarak belirlenmiştir.

4.3.2 Veri Toplama Süreci

Çalışmada veri toplama sürecinde nitel ve nicel verilerden yararlanılmıştır. Bu veriler, çalışmaya konu olan 2011 yılı Mali Destek Programı ve İzleme Bilgi Sistemi(MEVBİS) veri tabanından elde edilen veriler ile projesi tamamlanmış firmalarla yüz yüze gerçekleştirilen anketlere dayanmaktadır.¹

Anket çalışmalarına başlamadan program başvuru sürecine ilişkin veriler ve anket uygulaması Ajansımız İzleme ve Değerlendirme Birimi Başkanı tarafından geliştirilen MEVBİS veri tabanına aktarılarak elektronik ortamda anketin yapılması ve verilerin anlık sisteme işlenmesi sağlanarak veri güvenliği en üst düzeyde korunmuştur. Anket uygulama aşamasında örneklem olarak belirlenen 44 firmanın 39'u ile görüşme gerçekleştirilebilmiştir. 5 adet firma ile firmanın kapanması, iflas etmesi ve benzeri sebeplerle anket gerçekleştirilememiştir. 39 anket, mülakat ve saha gözlemleri yaklaşık 1 ay içerisinde sorunsuz bir şekilde tamamlanmıştır.

4.3.3 Veri Analizi

Program bilgilerinin olduğu 2011 yılı Mali Destek Programı ve anket sonuçlarının işlendiği İzleme Bilgi Sistemi(MEVBİS) veri tabanlarından elde edilen veriler Excel ve SPSS programlarına girilerek veri matrisleri oluşturulmuş ve frekans dağılımları incelenerek değerlendirilmiştir.

4.3.4 Kısıtlar

Bu çalışmanın temel kısıtları, programın başlangıcı ve uygulanma tarihi üzerinden yaklaşık 7 yıl geçmiş olması ve projeden sorumlu olan kişilerin yer değişikliği ve ayrılmaları gibi nedenlere bağlı olarak bu kişilere ulaşılması noktasında yaşanan zorluklar ile proje sorumlularının proje detaylarıyla ilgili bilgilerinin taze olmayışıdır. Buna bağlı olarak çalışmanın temel veri kaynaklarından olan anketlerde, yararlanıcı beyanına dayanan sorular için yüzeysel cevaplar alınmış ya da yanıtız bırakılmıştır.

¹2011 Mali Destek Programı kapsamında firmalarla yapılan anket, raporun ekler bölümünde yer almaktadır.

5. PROGRAM KÜNYESİ

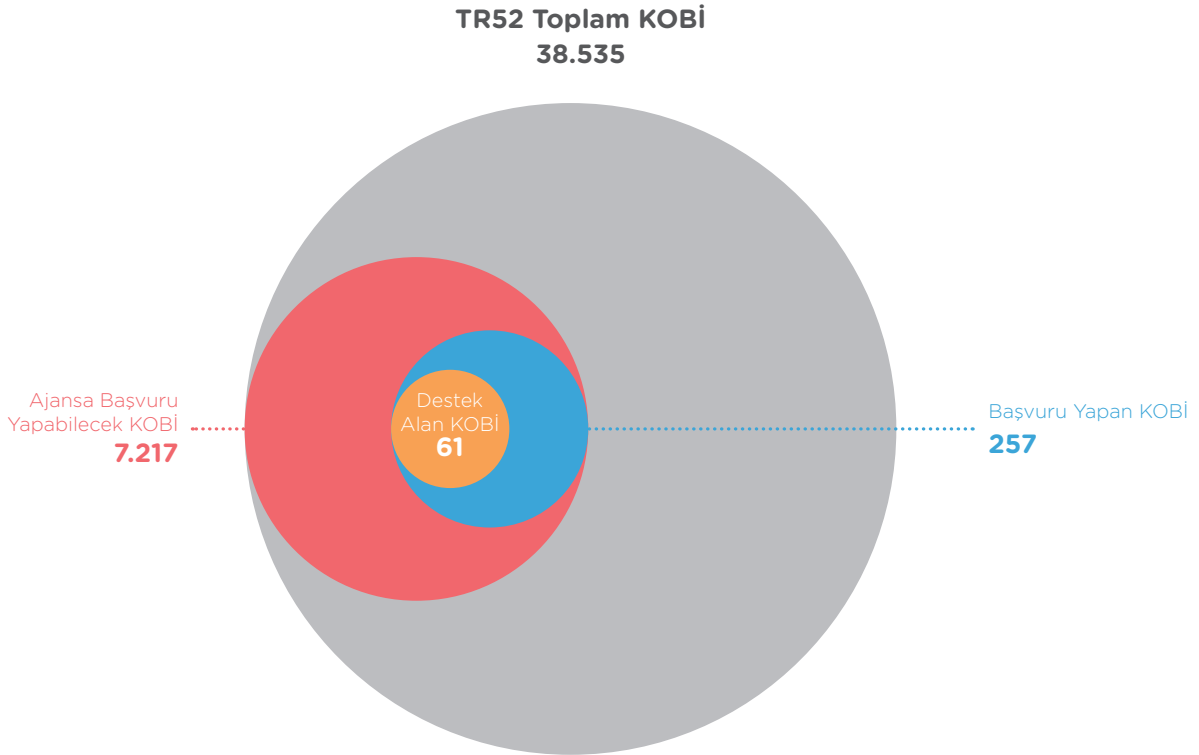
PROGRAM KÜNYESİ				
Program Adı	İKTİSADİ İŞLETMELERDE REKABETÇİLİĞİN GELİŞTİRİLMESİNE YÖNELİK MALİ DESTEK PROGRAMI			
Referans No	TR52/11/İKTİSADİ01			
Türü	Mali Destek / Doğrudan Finansman Desteği / Kar Amacı Güden Kuruluşlar İçin			
Başvuru Süreci	Program İlan Tarihi	Başvuru Başlangıç Tarihi	Son Başvuru Tarihi	
	17 Ağustos 2011	19 Ağustos 2011	04 Kasım 2011	
Programın Bölge Planı ile İlişkisi	Bölgenin rekabetçilik düzeyinin artırılması Bölgenin cazibesinin artırılması Doğal kaynakların sürdürülebilirliğinin sağlanması İnsan kaynaklarının geliştirilmesi ve istihdamın artırılması Sosyo-kültürel yapının güçlendirilmesi			
Program Amacı	İktisadi İşletmelerde Rekabetçiliğin Geliştirilmesine Yönelik Mali Destek Programının genel amacı, TR52 (Konya-Karaman) Düzey 2 Bölgesindeki iktisadi işletmelerin rekabet güçlerini artırarak bölge ekonomisinin gelişmesine katkı sağlamaktır.			
Öncelikler	Öncelik 1: İmalat Sanayinde (Tarım Makineleri, Gıda Makineleri ve Gıdaya Yönelik Üretimler, Akışkan Gücü ile Çalışan Donanımlar, Pompalar ve Kompresörler, Rulman, Türbin, Güneş Paneli ve Rüzgârgülü İmalatı, Kalıp, Kaldırma ve Taşıma Donanımları İmalatı) Yenilik ve Ar-Ge Uygulamalarının Geliştirilmesi Öncelik 2: Orta ve İleri Teknolojili Ürünlerin İhracatının Artırılması Öncelik 3: İktisadi İşletmelerin Kapasite, Verimlilik ve İstihdamının Artırılması			
Bütçe	11.500.000 TL (On Bir Milyon Beş Yüz Bin TL)			
	Öncelik 1 ve 2 için 8.000.000 TL		Öncelik 3 için 3.500.000 TL	
Destek Miktarı	Asgari	Azami	Asgari	Azami
	40.000₺ (Kırk Bin TL)	400.000₺ (Dört Yüz Bin TL)	20.000₺ (Yirmi Bin TL)	200.000₺ (İki Yüz Bin TL)
Destek Oranı	Asgari : %20 (yüzde yirmi)	Azami : %50 (yüzde elli)	Asgari : %20 (yüzde yirmi)	Azami : %50 (yüzde elli)
Proje Bütçesi	Asgari: 80.000₺ (Seksen Bin TL)	Azami: 2.000.000₺ (İki Milyon TL)	Asgari: 40.000₺ (Kırk Bin TL)	Azami: 1.000.000₺ (Bir Milyon TL)
Süre	Azami proje süresi, 12 (on iki) aydır. Bu süre, sözleşmenin tüm taraflarca imzalandığı günden bir sonraki gün başlar.			
Uygun Başvuru Sahipleri ve Proje Ortak(lar)ı	Başvuru Sahipleri:			
	Öncelik 1 ve 2 için: Konya-Karaman İllerinde Faaliyet Gösteren KOBİ tanımına uyan işletmeler, Kooperatifler.		Öncelik 3 için: Konya Büyükşehir Belediyesi ve Karaman Belediyesi Mücavir Alanı Dışında Faaliyet Gösteren Özel işletmeler(mikro ve küçük işletmeler), Kooperatifler, Üretici Birlikleri.	
	Proje Ortakları:			
	Öncelik 1 ve 2 için: Konya-Karaman İllerinde Faaliyet Gösteren KOBİ tanımına uyan işletmeler, Kooperatifler.		Öncelik 3 için: Konya Büyükşehir Belediyesi ve Karaman Belediyesi Mücavir Alanı Dışında Faaliyet Gösteren Özel işletmeler(mikro ve küçük işletmeler), Kooperatifler, Üretici Birlikleri.	
Uygun İştirakçi(ler)	Uygun Başvuru Sahipleri ve Proje Ortak(lar)ı ile bunların dışındaki diğer gerçek veya tüzel kişiler			
Başarı Kriterleri	Bir projenin başarılı sayılabilmesi için aşağıdaki 2 (iki) koşulun aynı anda sağlanması gerekmektedir: 1) Toplam Puan: 100 (yüz) puan üzerinden en az 65 (altmış beş) puan 2) İlgililik: 25 (yirmi beş) puan üzerinden en az 18 (on sekiz) puan			

Tablo 1 Program Künyesi

6. PROGRAMIN BAŞVURU SÜRECİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

6.1 Başvuruların Genel Durumu

Bölgemizde TÜİK işyeri kayıtlarına göre programın uygulandığı 2011 yılı için 38.535 adet KOBİ bulunmaktadır². Çalışmada, ilan edilen Mali Destek Programının öncelikleri ve uygun başvuru sahipleri göz önüne alındığında programa başvuru yapabilme olasılığı bulunan firmaların sektörel dağılımları, referans alınarak değerlendirme yapılmış ve aynı sektörlerde faaliyet gösteren firmaların sayıları belirlenmiştir.

Şekil 1 Program Başvuru Sayıları

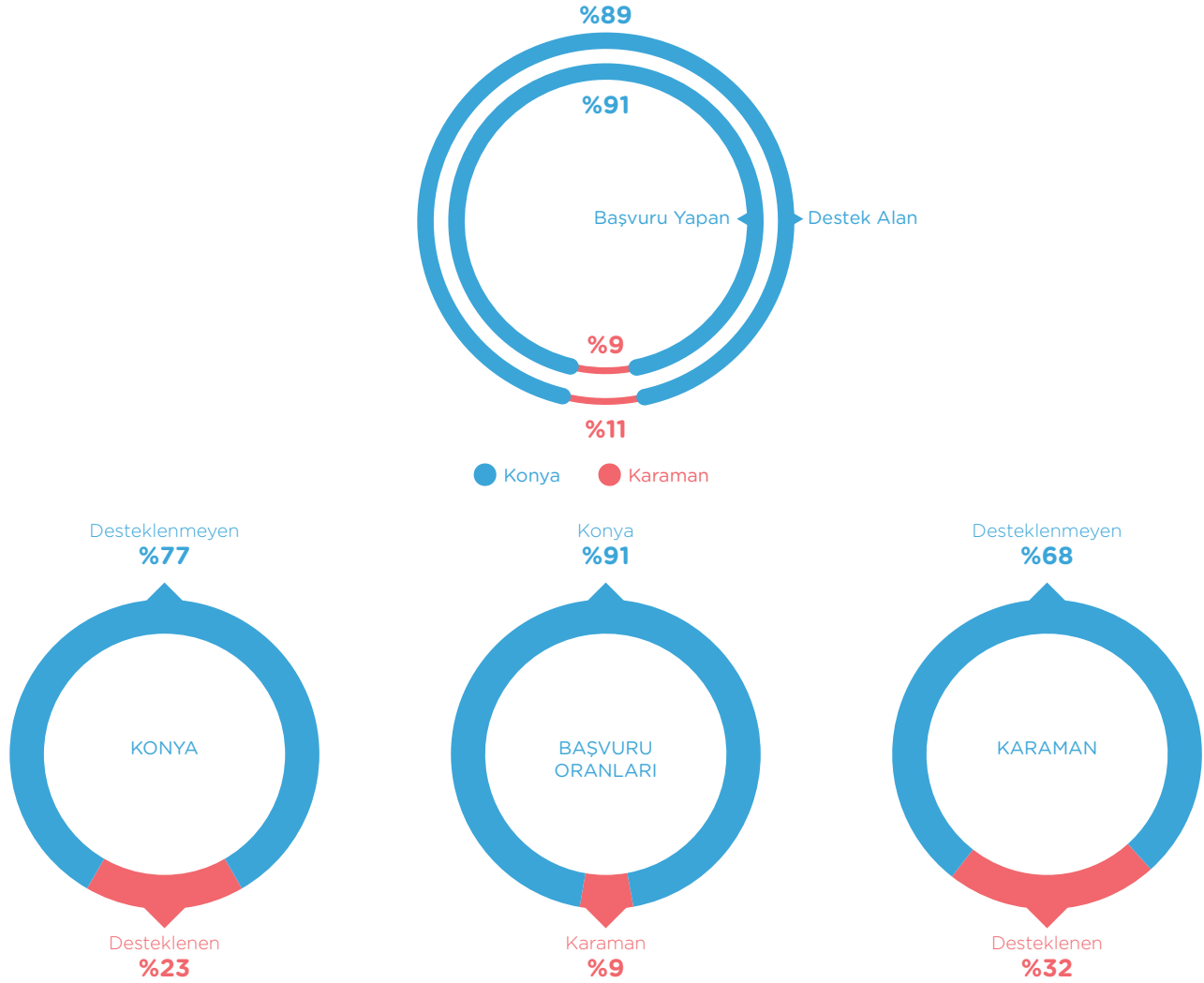
2011 yılında çıkılan Mali Destek Programı önceliklerine göre, bölgemizdeki KOBİ'lerin %19'unun sektörel olarak Ajansa başvuru yapabilecek kapsamda olduğu tespit edilmiştir. Programa başvuru yapabilme olasılığı olan firmaların her iki ilde de yaklaşık olarak %4'ü programa başvuru yapmıştır. Programa başvuru yapabilme olasılığı olup programa başvuru yapan firmaların %24'ü destek almaya hak kazanmıştır. Destek almaya hak kazanan firmalar, programa başvuru yapabilme olasılığı bulunan firmaların %1'idir.

²2011 yılı SGK verilerinden derlenmiştir.

http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/kurumsal/istatistik/sgk_istatistik_yilliklari

6.2 Başvuruların Mekânsal Dağılımı

Programa yapılan 257 başvurunun %91'i Konya ilinden, %9'u ise Karaman ilinden yapılmıştır. Destek almaya hak kazanan 61 proje yararlanıcısının %89'u Konya, %11'i Karaman'dandır.

Şekil 2 İllere Göre Başvuru Yapan Firma ve Destek Alan Firma Sayıları

Programa yapılan başvuru ve destek sayı dağılımları incelendiğinde Konya ilinin öne çıktığı görülmektedir. Karaman'dan yapılan başvuruların yaklaşık 1/3'ü destek alırken; Konya'dan yapılan başvuruların yaklaşık 1/4'ü destek almaya hak kazanmıştır.

	Başvuru Bütçesi	Başvuru Destek Miktarı	Sözleşmeye Bağlanan Bütçe	Sözleşmeye Bağlanan Destek Miktarı
KARAMAN	10.405.666,72	4.885.465,63	2.165.452,25	1.077.726,12
KONYA	134.189.428,71	60.526.278,49	22.701.444,65	10.508.279,53
Genel Toplam	144.595.095,43	65.411.744,12	24.866.896,90	11.586.005,65

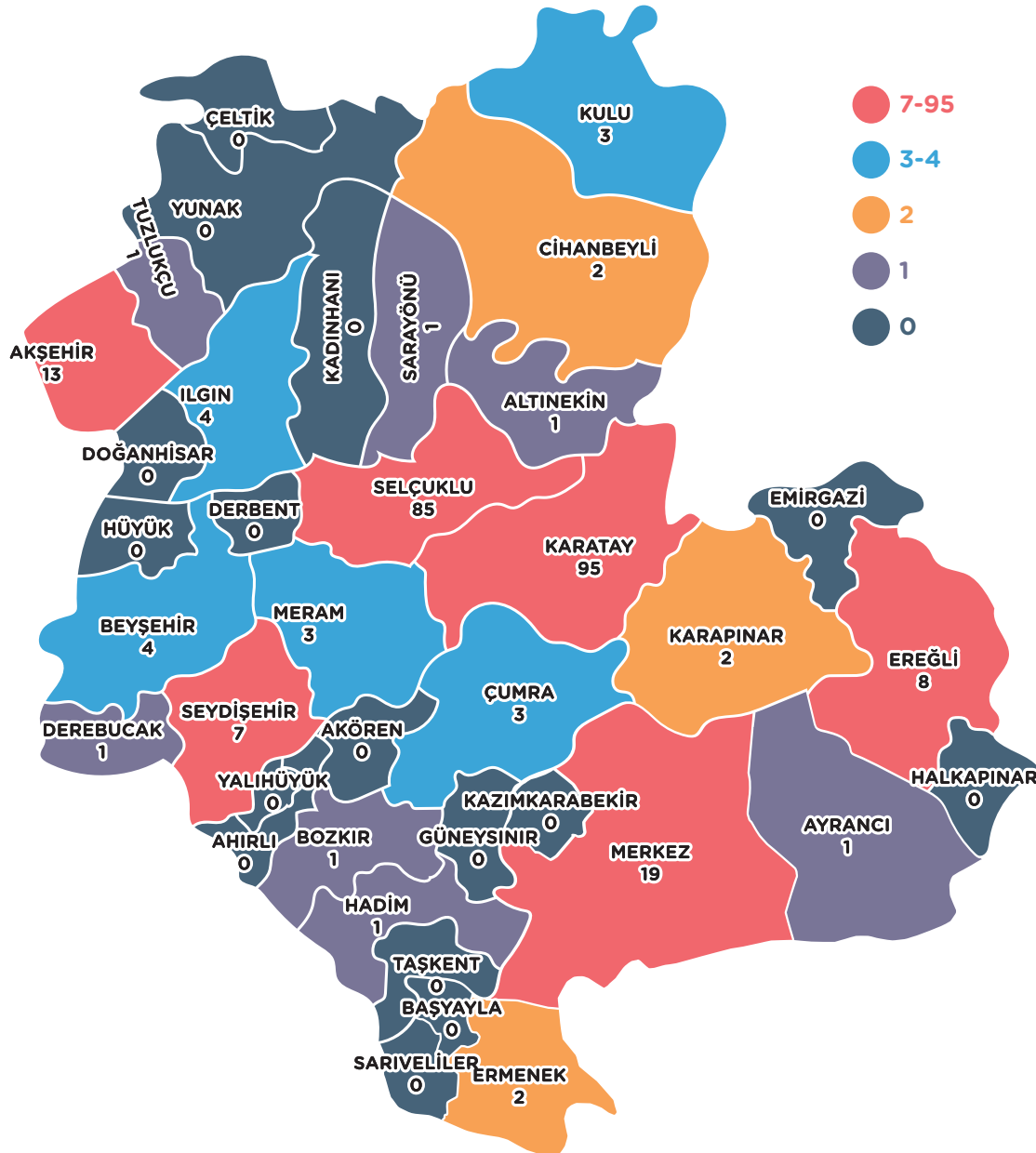
Tablo 2 İllere Göre Başvuru Destek ve Bütçe Verileri

Başvuru bütçeleri ve talep edilen destek miktarları incelendiğinde; Konya'dan başvuran projelerin bütçe ve destek miktarlarının toplam başvuruya oranının %93; Karaman'ın ise %7 olduğu görülmüştür. Bu oranların başvuru sayıları oranları ile (%91;%9) yakın olduğu görülmektedir. Konya ilinden yapılan başvurularda talep edilen destek miktarının proje bütçesine oranı yaklaşık %45 iken, Karaman için yaklaşık %47'dir. Sözleşmeye bağlanan destek miktarları incelendiğinde ise; Konya ve Karaman illerinin toplam destek miktarına oranları sırasıyla %91 ve %9 olmuştur.

Programın bütçesinin 11,5 Milyon TL olduğu göz önünde bulundurulduğunda, başvurularda talep edilen destek miktarının program bütçesinin yaklaşık olarak 6 katına ulaştığı anlaşılmaktadır.

Konya ilinden yapılan başvuruların proje başına düşen ortalama destek miktarı yaklaşık olarak 258 Bin TL iken; sözleşmeye bağlanan ortalama destek miktarı yaklaşık 195 Bin TL olmuştur. Karaman ilinden yapılan başvuruların proje başına düşen ortalama destek miktarı yaklaşık olarak 222 Bin TL iken; sözleşmeye bağlanan ortalama destek miktarı yaklaşık 154 Bin TL olmuştur.

Başvuruların, bölgemiz ilçeleri düzeyinde mekânsal dağılımı incelendiğinde, sanayileşmenin yoğun olduğu ilçelerde daha fazla olduğu görülmüştür. Kent merkezleri dışındaki ilçelerden yapılan başvuruların toplam başvurulara oranı %21 iken sözleşmeye bağlanan proje oranı yaklaşık olarak %31 olmuştur.

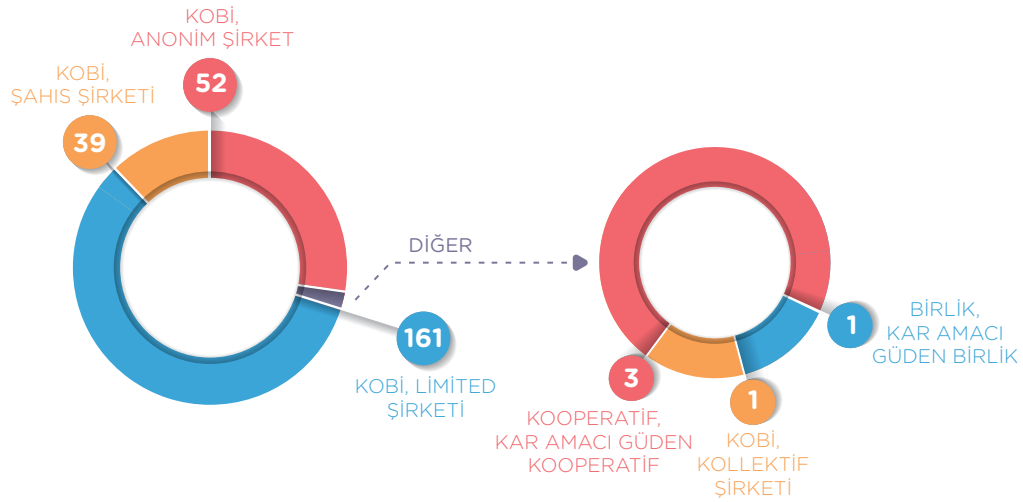

Şekil 3 Başvuruların Mekânsal Dağılımı

Başvuruların, bölgemiz ilçeleri düzeyinde mekânsal dağılımı incelendiğinde bölgemizdeki 37 ilçenin 21 tanesinden başvuru geldiği görülmektedir. Merkez ilçelerin dışında kalan ilçelerden gelecek başvurular için tasarlanan farklı bir önceliğin olması (3.Öncelik) bu bölgelerden gelen başvuru sayılarının artmasına katkı sağlamıştır.

6.3 Şirket Türlerine Göre Başvuruların Dağılımı

Başvuruların sayısı şirket türlerine göre incelendiğinde; yaklaşık %63'ünün Limited Şirket, %20'sinin Anonim Şirket, %15'inin Şahıs Şirketi, kalan %2'sinin de diğer şirket türleri ile birlik ve kooperatiflerden olduğu görülmüştür.

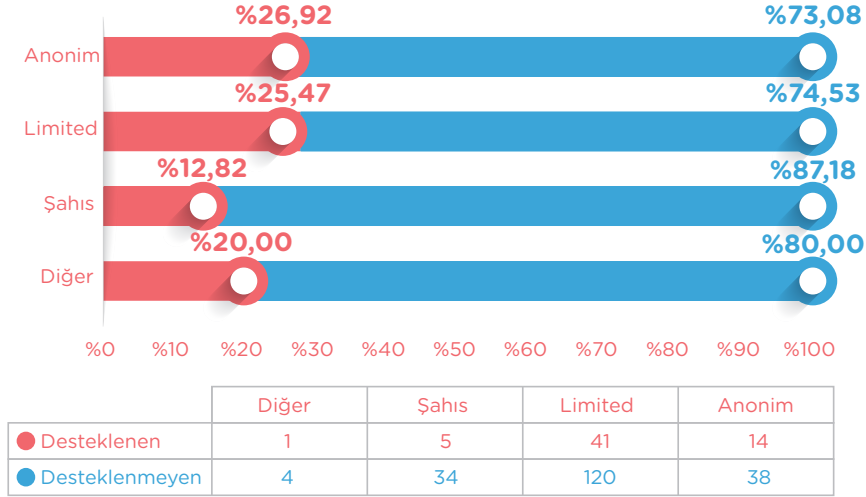
Şekil 4 Şirket Türlerine Göre Başvuruların Dağılımı

Şahıs şirketlerinin başvuru sayısı oranı %15 iken talep ettiği destek tutarı toplam destek tutarının yaklaşık olarak %12'si civarında kalmıştır. Limited şirketlerde başvuru sayısı oranı %63 iken talep ettiği destek tutarı toplam destek tutarının %65'i olmuştur. Diğer şirket türlerinin başvuru sayısı oranı ile destek miktarı oranları birbirine yakın olmuştur.

Şirket Hukuki Statü	Başvuru Bütçe Oranı	Başvuru Destek Oranı
LİMİTED ŞİRKETİ	%66,23	%65,04
ANONİM ŞİRKETİ	%22,19	%22,33
ŞAHIS ŞİRKETİ	%11,00	%11,98
DİĞER	%0,59	%0,65
Genel Toplam	%100,00	%100,00

Tablo 3 Şirket Türlerine Göre Başvuru Bütçe ve Destek Oranları

Şirket türleri içinde, desteklenen proje sayısı bakımından en fazla Limited şirketlerin, desteklenme oranı (Desteklenen Şirket/Başvuran Şirket) bakımından ise Anonim şirketlerin destek almaya hak kazandığı anlaşılmıştır.

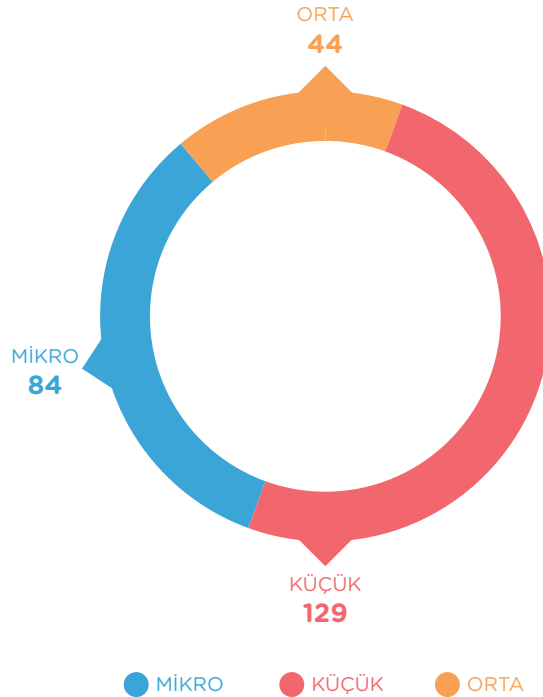

Şekil 5 Şirket Türlerine Göre Desteklenme Oranları

Şirket türlerine göre desteklenme oranları incelendiğinde, Anonim şirketlerin %27, Limited şirketlerin %26 ve şahıs şirketlerinin %13 oranında destek almaya hak kazandığı görülmektedir.

6.4 Şirket Ölçeklerine Göre Başvuruların Dağılımı

Başvuruların sayısı şirket ölçeklerine göre incelendiğinde; yaklaşık %33'ünün mikro, %50'sinin küçük, %17'sinin orta ölçekli şirket olduğu görülmüştür.

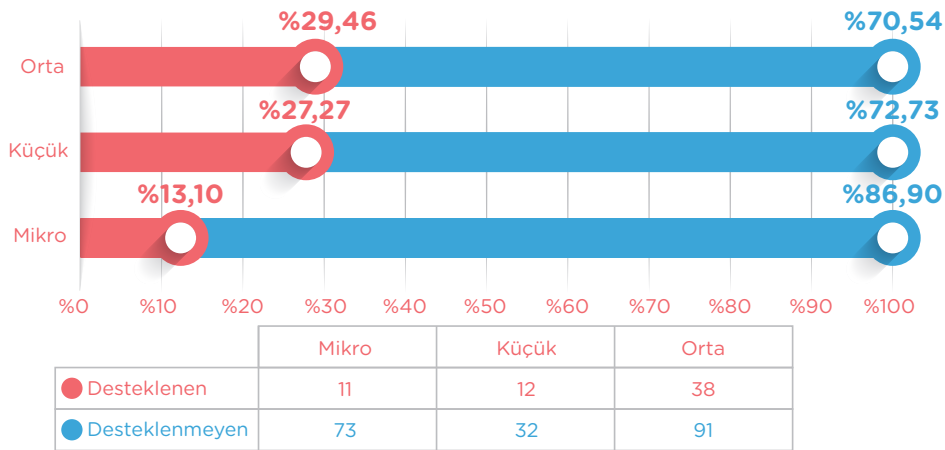
Şekil 6 Şirket Ölçeklerine Göre Başvuruların Dağılımı

Orta ölçekli şirketlerin başvuru sayısı oranı %17 iken talep ettiği destek tutarı toplam talep edilen tutarın %20'si, mikro ölçekli şirketler de ise bu oranlar sırasıyla %33'e %26 olmuştur. Küçük ölçekli şirketlerde başvuru sayısı oranı ile destek miktarı oranları ise %50'ye %54 olmuştur.

Ölçekler	Toplam Başvuru Bütçe	Toplam Başvuru Destek
Mikro	%24,86	%25,68
Küçük	%54,16	%54,12
Orta	%20,99	%20,19
Genel Toplam	% 100	% 100

Tablo 4 Şirket Ölçeklerine Göre Başvuru Bütçe ve Destek Oranları

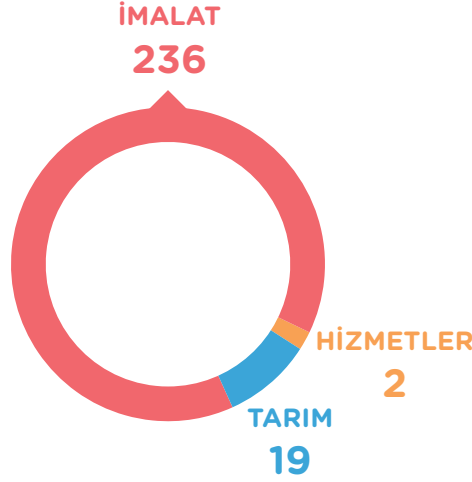
Şirket ölçeklerine göre desteklenme oranları incelendiğinde, nicel ve oran olarak en çok küçük ölçekli şirketlerin destek almaya hak kazandığı görülmektedir.

Şekil 7 Şirket Ölçeklerine Göre Desteklenme Oranları

6.5 Sektörlere Göre Başvuruların Dağılımı

Başvurular, sektörlere göre incelendiğinde; imalat sektöründe faaliyet gösteren firmaların programa başvuru sayısının diğer sektörlerle oranla baskın olduğu görülmüştür. İmalat sektörünü sırasıyla tarım ve hizmetler sektörleri izlemiştir.

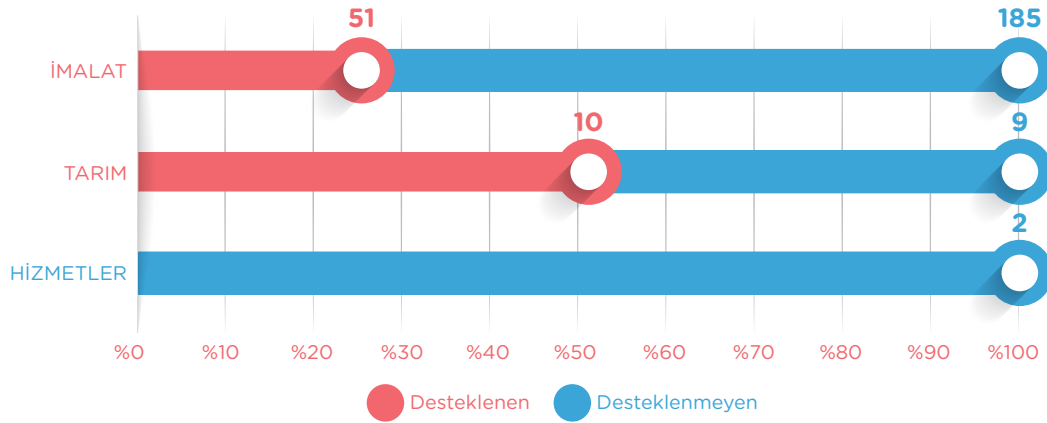
Şekil 8 Sektörlere Göre Başvuruların Dağılımı

Başvuru yapılan projelerdeki bütçelerin sektörlere göre dağılımı incelendiğinde imalat sektöründen yapılan başvuruların en fazla proje bütçesi olduğu ve en fazla destek talep eden sektör olduğu görülmektedir. Sektörlere göre başvuru sayıları ile destek bütçeleri arasında oransal olarak uyum olduğu görülmüştür. Diğer sektörlerle karşılaştırıldığında imalat sektöründeki projelerde daha fazla oranla destek talebi olduğu anlaşılmaktadır.

	Başvuru Bütçe	Başvuru Destek Miktarı
İmalat	%93,53	%94,22
Tarım	%5,62	%5,20
Hizmetler	%0,84	%0,58

Tablo 5 Sektörlere Göre Başvuruların Bütçe ve Destek Talepleri

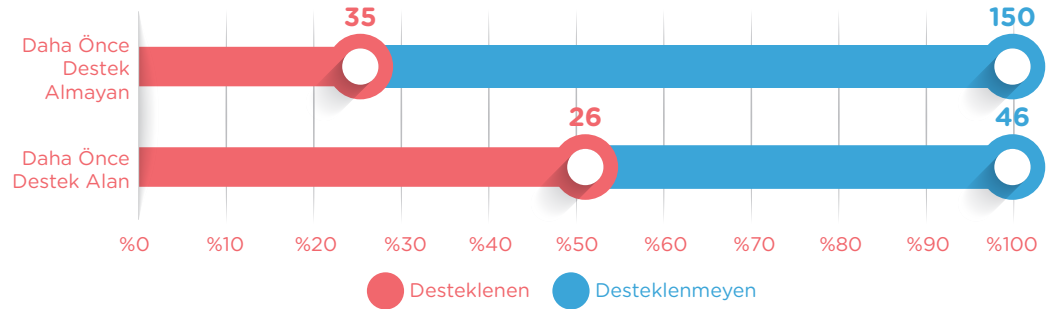
Sektörlere göre desteklenme oranları incelendiğinde, oran olarak en çok tarım sektöründen, nicel olarak ise imalat sektöründen başvuran firmaların destek almaya hak kazandığı anlaşılmıştır. Tarım sektöründe başvuru sayısına göre destek almaya hak kazanan projelerin oranı %53 iken imalat sektöründe %22 olmuştur. Hizmetler sektöründe faaliyet gösteren firmalar destek almaya hak kazanamamıştır.

Şekil 9 Sektörlere Göre Desteklenme Oranları

6.6 Daha Önce Destek Alma Durumuna Göre Başvuruların Dağılımı

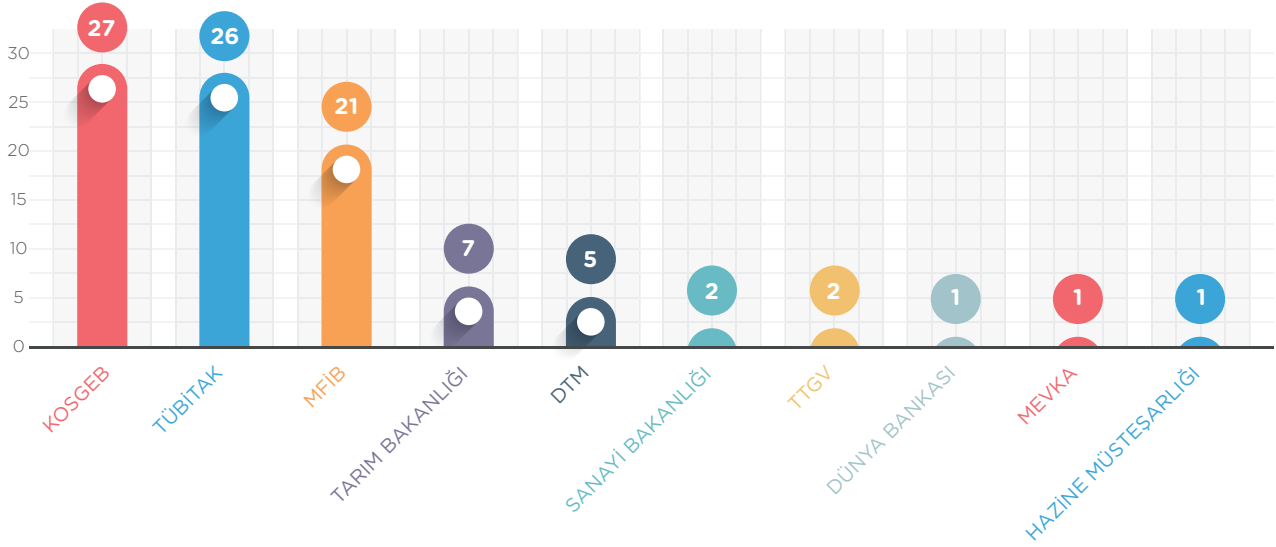
Destek programına başvuru yapan firmaların daha önce başka programlara yapmış olduğu destek başvuruları incelendiğinde, program öncesi başka bir programdan destek almayan proje sahiplerinin oranının %72, destek alanların oranının ise %28 olduğu görülmüştür.

Şekil 10 Daha Önce Destek Alma Durumuna Göre Desteklenme Oranları

Programa başvuru yapan ve daha önceden başka kurum veya kuruluşlarca desteklenen firmaların program kapsamında desteklenme oranı yaklaşık %36 iken; daha önce destek almayan firmaların program kapsamında desteklenme oranı yaklaşık %19'da kalmıştır.

Mali Destek Programına başvuru yapan 257 firmanın 72'sinin daha önce 10 farklı kurum ve kuruluştan 93 adet destek aldığı, alınan desteklerin ise KOSGEB, TÜBİTAK ve MFİB desteklerinde yoğunlaştığı görülmektedir.

Şekil 11 Başvuru Yapan Firmaların Daha Önce Destek Aldığı Kurumlar

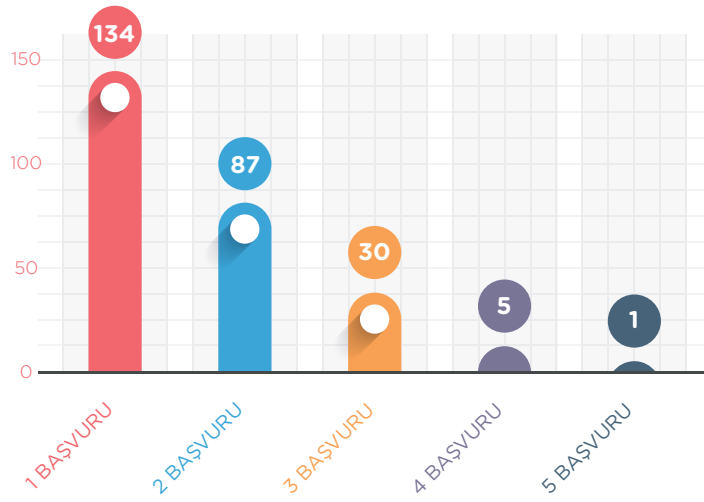
Program öncesinde farklı kurumlarca desteklenen firmaların %52'sinin Ajansın farklı mali destek programlarına başvurduğu ve bir veya birden fazla destek aldığı görülürken, farklı kurumlarca destek almayan firmaların %27'si Ajansa başvurmuş ve bir veya birden fazla destek almaya hak kazanmıştır.

	Firma Sayısı	Oran
2011 MDP Öncesi Farklı Kurumlardan Destek Alan	72	
2011-2018 Yıllarında Ajanstan Destek Alamayan	35	%49
2011-2018 Yıllarında Ajanstan 1 Destek Alan	33	%46
2011-2018 Yıllarında Ajanstan 2 Destek Alan	4	%6
2011 MDP Öncesi Farklı Kurumlardan Destek Alamayan	185	
2011-2018 Yıllarında Ajanstan Destek Alamayan	136	%74
2011-2018 Yıllarında Ajanstan 1 Destek Alan	42	%23
2011-2018 Yıllarında Ajanstan 2 Destek Alan	7	%4
Genel Toplam	257	

Tablo 6 Başvuru Yapan Firmaların Destek Alma Sayıları ve Oranları

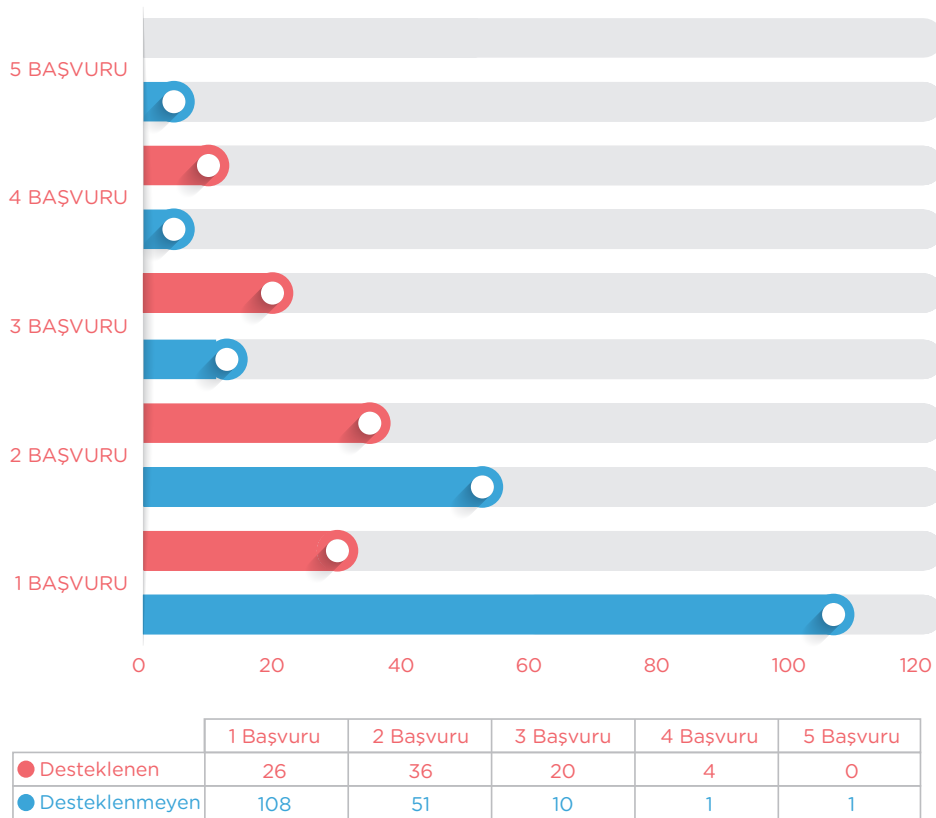
6.7 Ajansa Başvuru Sayılarının Değerlendirilmesi

Ajans kurulduğu günden itibaren 2010, 2011, 2012, 2014, 2015 ve 2018 yıllarında Kobilere yönelik toplam 6 kez teklif çağrısına çıkmıştır. 2011 Mali Destek Programına başvuran 257 firmanın yaklaşık %52'si Ajansa sadece bir kez, %34'ü iki kez, %12'si üç kez başvuru yapmıştır. 6 adet firma ise Ajansa üçten fazla başvuru yapmıştır.

Şekil 12 Ajansa Yapılan Başvuru Sayıları (2010-2018)

2011 mali destek programına başvuru yapıp destek almaya hak kazanamayan 196 firmanın %55'i, Ajansın daha sonraki mali destek programlarına tekrar başvuru yapmamıştır. 2011 yılı mali destek programına başvuru yapıp destek almaya hak kazanamayan firmalardan Ajansın daha sonraki destek programlarına başvuru yapan firmaların daha sonra yaptığı başvuru ile destek almaya hak kazanma oranı %49 olmuştur. Ajansın 2011 mali destek programına ve daha sonraki programlara üç kez başvuru yapanların destek almaya hak kazanma oranları %67 olmuştur.

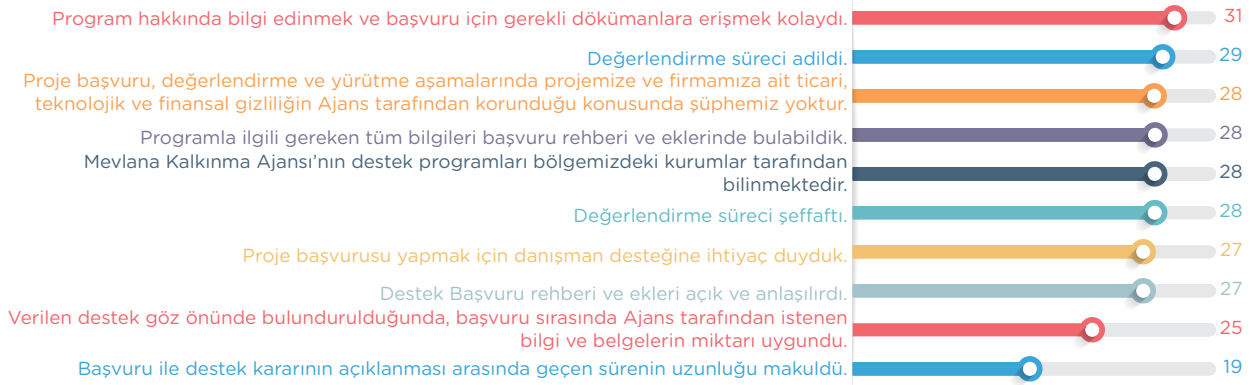

Şekil 13 Başvuru Sayısı İle Desteklenme Sayısı Oranları

6.8 Proje Başvuru Aşamasında Yararlanıcı Deneyimlerinin Değerlendirmesi

Destek alan firmaların başvuru süreci ile ilgili yaptıkları değerlendirmede; %70 oranında Program hakkında bilgi edinmenin ve başvuru için gerekli dokümanlara erişmenin kolay olduğu, %66 oranında Değerlendirme sürecinin adil olduğu hususları ifade edilmiştir.

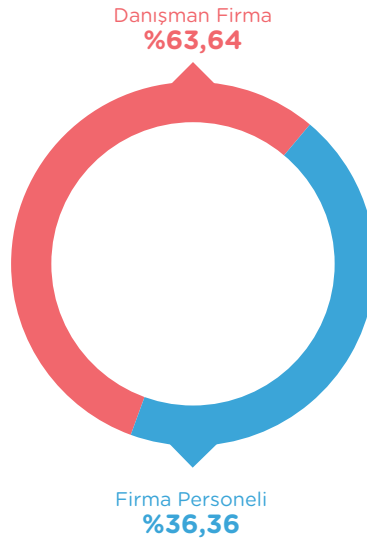
Değerlendirmede, “Başvuru ile destek kararının açıklanması arasında geçen sürenin uzunluğu makuldü.” %43 oranıyla en az ifade edilen husus olmuştur.

Şekil 14 Desteklenen Firmalarca Başvuru Sürecinin Değerlendirilmesi

6.9 Projelerin Hazırlanmasında Danışman Tercihi

Destek alan firmaların %64'ünün projelerini danışman firmalara hazırlattığı, %36'sının kendi bünyelerinde hazırladıkları anlaşılmıştır. Destek alan firmaların çoğunluğunun danışman desteği aldığı anlaşılmaktadır.

Şekil 15 Projelerin Hazırlanmasında Danışman Tercihi

Destek alan firmaların çoğunluğunun danışman desteği aldığı görülse de azımsanmayacak bir oranla kendi projelerini kendileri yapan firmaların destek almaya hak kazandıkları görülmüştür. Hangi kurum ile olursa olsun destek programlarına başvuru yapabilen ve uygulama sürecini başarıyla tamamlayan firmaların hem proje yazma hem de proje uygulama kabiliyetlerinin geliştiği görülmektedir.

6.10 Tespitler

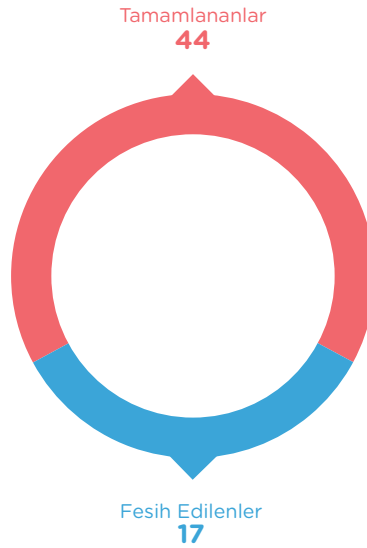
1. Ajansın KOBİ'lere yönelik ikinci programı olan 2011 Mali Destek Programı, önceki destek programından alınan dersler kapsamında kurgulanmıştır.
2. Bu programda öncelik sayısı azaltılarak başvuru alanları sınırlandırılmıştır. Önceliklerde yapılan sınırlandırma odaklanmayı sağlayarak Ajansa başvuru yapabilecek KOBİ oranını azaltmış ve başvuru yapanların kazanma ihtimallerini arttırmıştır.
3. Programda Merkez ilçeleri haricindeki ilçelere yönelik öncelik tasarlanarak bu ilçelerden gelen başvuruların kendi aralarında rekabet etmeleri sağlanmış ve desteklenme oranları arttırılmıştır.
4. Başvuru ve destek sayıları incelendiğinde, Karaman ilinin potansiyel başvuru sahiplerinin %1,4'ünün, Konya ilinde ise %0,8'inin desteklendiği görülmektedir.
5. Destek programına Limited Şirketleri daha fazla başvuru yapmış, Anonim şirketleri ise daha yüksek oranda destek almaya hak kazanmıştır.
6. Şahıs şirketleri programa hem daha az başvuru yapmış, hem de daha düşük oranda destek almaya hak kazanmıştır. Desteklenme oranı da en düşük şahıs şirketleri olmuştur.
7. Mikro ölçekli şirketler diğer şirket türlerine oranla hem daha düşük bütçeli projeler sunmuş, hem de daha düşük oranda destek almaya hak kazanmıştır.
8. Destek programına en fazla imalat sektöründen başvuru yapılmış, aynı şekilde desteklenmeye hak kazanan firmalar da en fazla imalat sektöründe yer almıştır.
9. Başvurularda 3 ana sektörden de proje sunulmuşken 2 sektör destek almaya hak kazanmıştır. Programın öncelikleri ile de bağlantılı olarak sektörel çeşitlilik yerine imalat yoğunluklu bir program olmuştur.
10. Proje başına ortalama en düşük bütçeli projeler tarım, en yüksek bütçeli projeler ise hizmetler sektöründen gelmiştir.
11. Daha önce başka kurumlardan destek alan firmaların Ajans tarafından desteklenme oranı diğerlerinin 2 kat fazlası olarak gerçekleşmiştir.
12. Daha önce başka kurumlardan destek almayan firmaların programa yapmış olduğu başvuru sayısı, farklı kurumlardan destek alan firmaların programa yaptığı başvuru sayısının 2,5 katı olarak gerçekleşmiştir.
13. Ajansın mali destek programı, daha önce proje deneyimi olmayan 185 firmanın proje hazırlama deneyimine sahip olmasına katkı sağlamıştır. Bu firmalardan 35 adedi 2011 yılında, 14 adedi ise sonraki yıllarda desteklenerek proje uygulama deneyimine sahip olmuştur.
14. Mali Destek Programlarına farklı zamanlarda yapılan başvuru sayısı arttıkça firmaların tecrübe kazandığı ve programlarda destek alma oranlarının arttığı görülmektedir.
15. Ajansın destek programlarının çarpan etkisi olarak; destek başvurusu yapan firmaların başvuruları destek almaya hak kazansa da kazanmasa da proje teklif çağrısı yönteminin firmaya tecrübe kazandırdığı, firmanın ilerleyen zamanda destek alabilir hale gelmesini sağladığı, proje uygulama sürecini tamamlayan firmaların ise daha farklı kurumlara proje yazarak destek alma becerisinin artması olduğu söylenebilir.
16. Başvuru yapan firmaların ölçekleri, sektörleri ve şirket türleri birlikte incelendiğinde; destek almaya hak kazanan firmalarda en fazla yoğunlaşmanın yaklaşık %43 oranla küçük ölçekli imalat sektöründe faaliyet gösteren Limited şirketi olduğu görülmüştür. Bunu %11 oranla orta ölçekli imalat sektöründe faaliyet gösteren Limited şirket izlemiştir.

7. PROGRAMIN UYGULAMA SÜRECİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

7.1 Uygulama Dönemi Özeti

Destek almaya hak kazanan 61 projenin ilan edilmesinin ardından 2012 yılı Mart ayı sonu itibariyle 61 proje yararlanıcısı ile destek sözleşmeleri imzalanmış ve uygulama süreci başlamıştır. Sözleşme imzalanan 17 proje yararlanıcısı, proje yürütmek için gerekli maddi imkânları olmadığını gerekçe göstererek farklı tarihlerde projelerinin fesih edilmesi talebinde bulunmuştur. Sözleşme imzalayan yararlanıcıların projelerini sorunsuz ve mevzuata uygun şekilde yürütebilmeleri için Nisan ayı içinde “Bilgilendirme Eğitimleri” düzenlenmiştir. Eğitimlerde genel olarak proje uygulama mevzuatı, satın alma mevzuatı ve sıkça karşılaşılan sorunlar yararlanıcılarla paylaşılmış, projeye özgü yönlendirmeler ve eğitimler ilk izleme ziyaretlerinde yapılmıştır.

Sözleşme imzalanıp başarıyla tamamlanan 44 projenin ortalama uygulama süreci, en kısası 5 ay, en uzun 12 ay olmak üzere ortalama 10,3 ay sürmüştür. En son ödeme, 18 Temmuz 2013 tarihinde yapılmış, Proje Kapanış Raporu 18.12.2013 tarihinde hazırlanarak Kalkınma Bakanlığına gönderilmiştir.

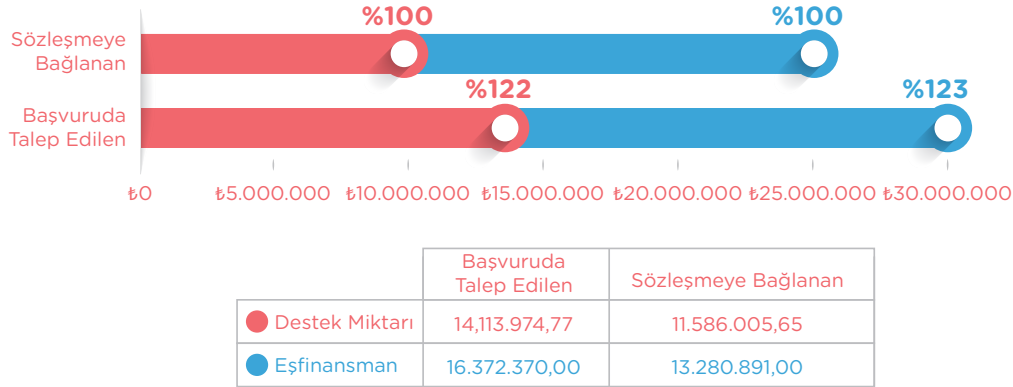

Şekil 16 Uygulama Süreci Sonunda Projelerin Durumu

Program kapsamında 44 zeyilname yapılmış, 5 projenin süresi uzatılmış, 169 adet izleme ziyareti gerçekleştirilmiş, 17 proje ise fesih edilmiştir.

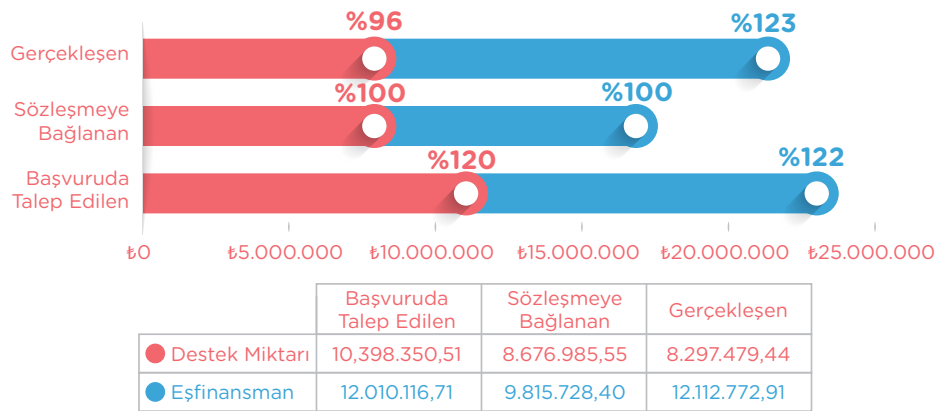
7.2 Bütçe Gerçekleşmeleri

Uygulama dönemi öncesinde, destek almaya hak kazanan 61 projenin bütçeleri, %18,4 oranında; destek miktarları da %17,9 oranında azaltılıp revize edilerek sözleşmeye davet edilmiştir.

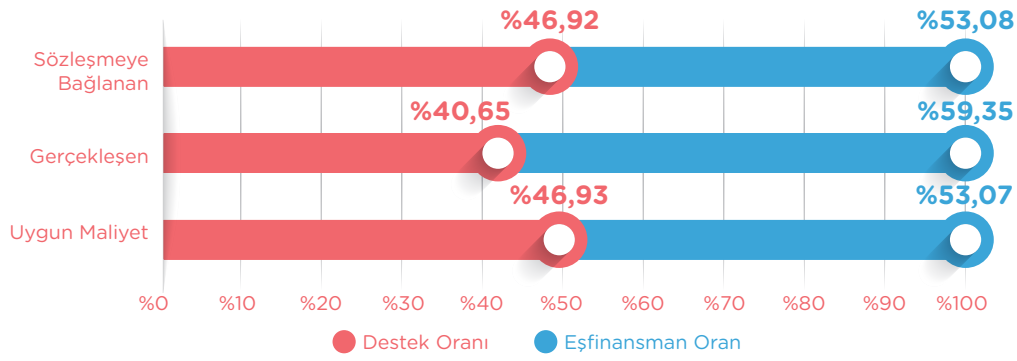
Şekil 17 Destek Almaya Hak Kazanan Firmaların Uygulama Dönemi Başlangıcındaki Bütçe Dağılımı Endeksi

Uygulama dönemi sonunda, destek sözleşmesi imzalanıp başarıyla tamamlanan 44 adet proje, sözleşmeye bağlanan destek miktarının %95,63'ü, sözleşmeye bağlanan proje bütçelerinin ise %110'u ile tamamlanmıştır.

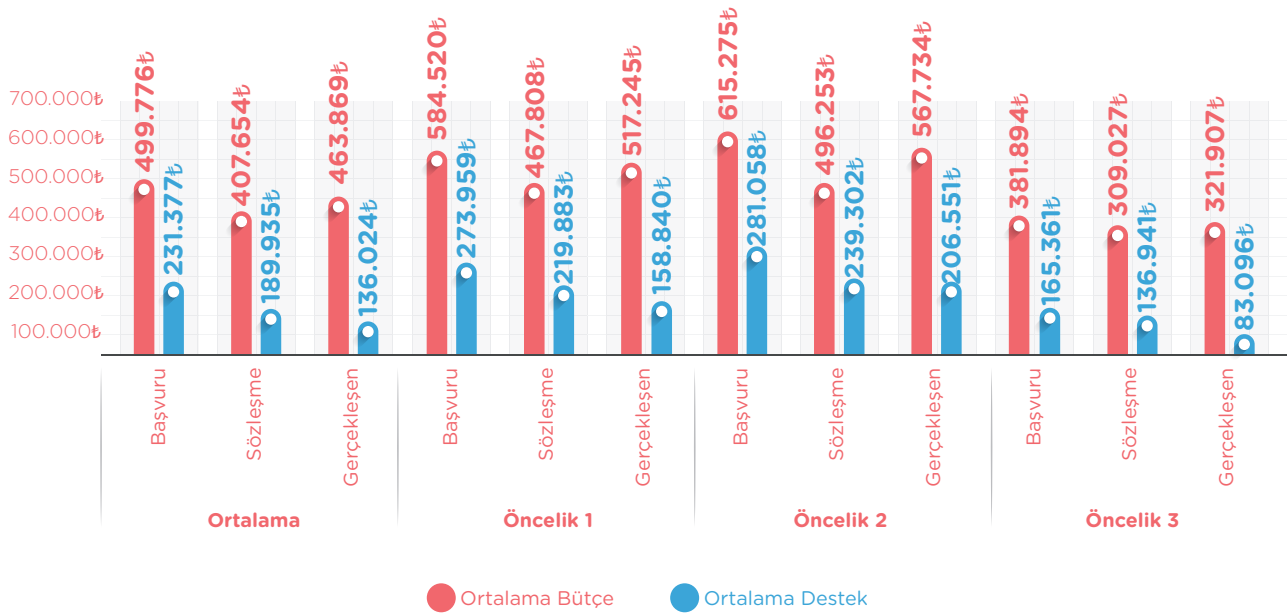
Şekil 18 Projelerini Tamamlayan Firmaların Uygulama Dönemi Sonundaki Bütçe Dağılımı Endeksi

Program kapsamında başarıyla tamamlanan projelerin uygulama dönemi başlangıcındaki sözleşmeye bağlanan destek miktarının toplam bütçeye oranı %46,9 iken; uygulama dönemi sonunda gerçekleşen destek miktarının gerçekleşen proje bütçesine oranı %40,6 olmuştur. Projelerin tamamlanmasıyla gerçekleşen uygun maliyetler değerlendirildiğinde; sözleşmeye bağlanan destek miktarı ve eş finansman oranları ile gerçekleşen uygun destek miktarı ve eş finansman oranları aynı kalmıştır. Uygulama sürecinde, uygun maliyet oranı toplam gerçekleşen maliyetin %86,6'sı olmuştur.

Şekil 19 Destek Alan Firmaların Destek ile Eş Finansman Oranları

Proje başına düşen ortalama bütçe değerleri incelendiğinde, programın başvuru rehberinde azami 2 Milyon TL olarak belirlenen birinci öncelikte başvuru yapılan projelerde proje bütçesi ortalama 584.520 TL olmuştur. Yine aynı şekilde rehberde azami 2 Milyon TL olarak belirlenen ikinci öncelikte başvuru yapılan projelerde proje bütçesi ortalama 615.275 TL olmuştur. Rehberde azami 1 Milyon TL olarak belirlenen üçüncü öncelikte başvuru yapılan projelerde proje bütçesi ortalama 381.894 TL olmuştur. Programa yapılan başvurularda sunulabilecek azami proje bütçelerinin %33'ü oranında, azami destek tutarının da %74'ü oranında projeler sunulmuştur. Yararlanıcıların daha az eş finansman ve daha fazla destek ile projelerini sunma yoluna gittikleri görülmektedir.

Şekil 20 Desteklenen Projelerde Proje Başına Düşen Ortalama Bütçe ve Destek Tutarları

Bütçe gerçekleştirmeleri incelendiğinde, yararlanıcıların %53'ünün sözleşmeye bağlanan bütçeden ortalama %4'ü oranında daha az harcama yaparak, %47'sinin ise sözleşmeye bağlanan bütçeden ortalama %23 oranında daha fazla harcama yaparak projelerini tamamladığı görülmüştür.

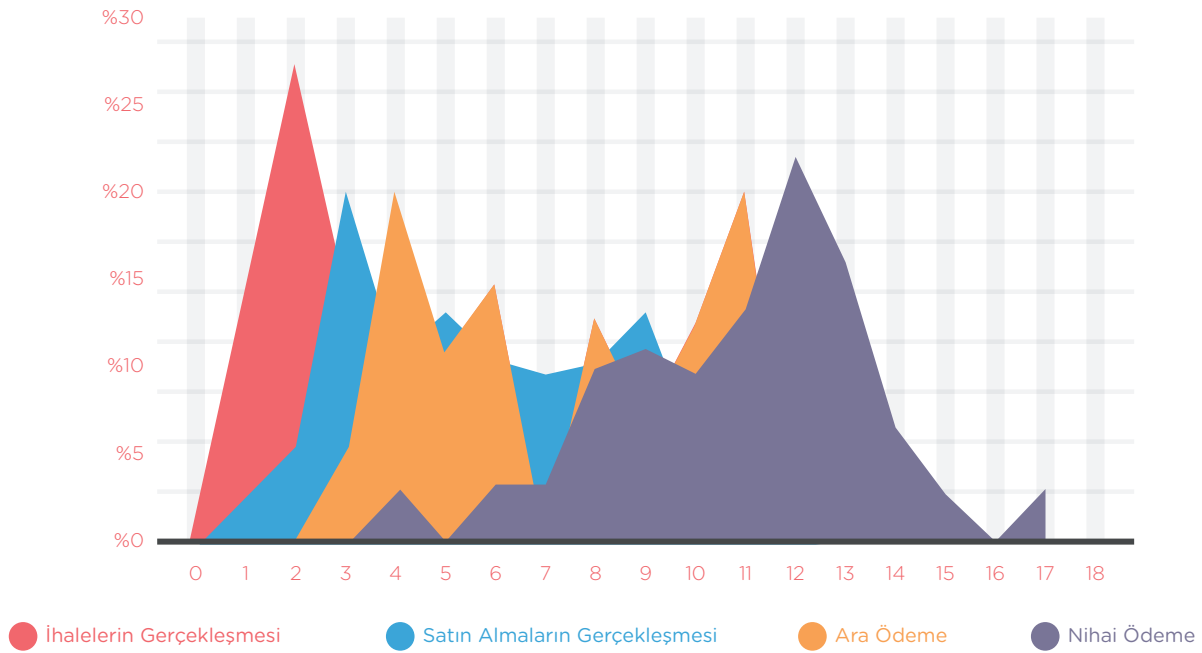
Şekil 21 Destek Alan Firmalarda Bütçe Gerçekleştirme Yeterliliği

7.3 Faaliyet Gerçekleşmeleri

Programın uygulama aşamasında destek almaya hak kazanan projelerin faaliyetlerinin zamanlama planlaması ile ilgili sorunlar, destek sözleşmesinin imzalanmasını takiben yapılan ilk izleme faaliyetinde ele alınmaktadır. İlk izlemede proje faaliyetleri, yararlanıcı ile birlikte tekrar gözden geçirilmektedir. Bu kapsamda ara izlemeler, ihale, satın alma, ödeme planları ve projenin tamamlanma süreci gerek görülürse yeniden planlanmaktadır. 2011 MDP kapsamında yararlanıcılarla yapılan sözleşmeler ağırlıklı olarak Şubat ve Mart aylarının başında imzalanmıştır. Sözleşme imzalanmasını takiben yapılan ilk izleme faaliyetlerinin %61'i 30 gün içinde, %39'u da 60 gün içinde gerçekleştirilmiştir.

Tamamlanan projelerde, faaliyetlerin aylara göre yoğunlaştığı dönemler incelendiğinde, ihalelerin %57'sinin ikinci, üçüncü ve dördüncü aylarda gerçekleştiği, satın almaların ise %39'unun dördüncü, beşinci ve altıncı aylarda gerçekleştiği görülmektedir. Projelerin başlangıcı, ihalelerin gerçekleşmesi ve satın almaların tamamlanması süreci yoğun olarak 3 aylık dönemlerde ve yine 2 aylık aralar ile yapılmıştır. İhalelerin en erkeni ikinci ayda en sonuncusu on birinci ayda, satın almaların en erkeni ikinci ayda en sonuncusu da on birinci ayda yapılmıştır.

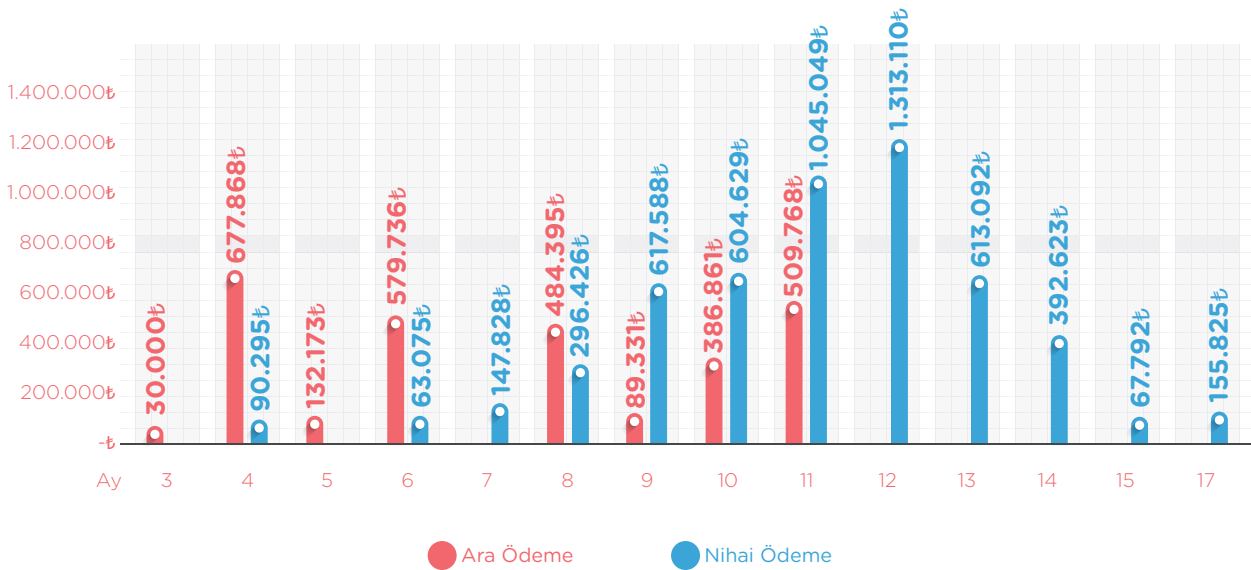
Ajansın yaptığı ara destek ödemeleri incelendiğinde, yoğun olarak satın alma faaliyetlerinin gerçekleşmesine binaen bir aylık süre içinde yapıldığı görülmektedir. Ödeme için gereken süre, yararlanıcının rapor sunarak Ajanstan ödeme talep etmesini ve Ajansın raporu değerlendirip ödeme yapmasını içermektedir. En erken ara ödeme üçüncü ayda, en sonuncusu da on birinci ayda yapılmıştır.

Şekil 22 Desteklenen Projelerde Faaliyet Zaman Çizelgesi ve Faaliyetlerin Yoğunlaşma Oranları

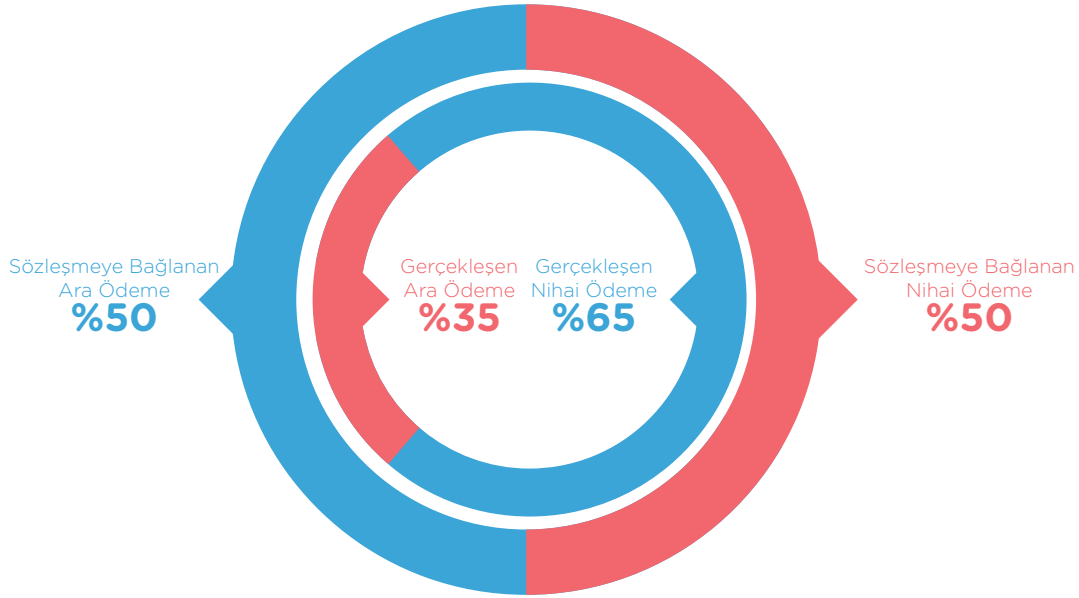
Ara ödemelerin %49'unun üçüncü, dördüncü, beşinci ve altıncı aylarda yapıldığı, %51'inin de projenin sekizinci, dokuzuncu, onuncu ve on birinci aylarında yapıldığı görülmektedir. Yapılan ara ödeme tutarı 2.890.149,94 TL olmuştur.

Yapılan nihai ödemeler incelendiğinde, en erken nihai ödemenin dördüncü ayda en son nihai ödemenin ise on yedinci ayda yapıldığı görülmektedir. Nihai ödemelerin %55'inin on birinci, on ikinci ve on üçüncü aylarda yapıldığı görülmektedir. Bu üç ayda yapılan toplam nihai ödeme tutarı 2.971.250 TL olmuştur. Nihai ödeme talepleri ile ödeme arasında geçen ortalama sürenin 24 gün olduğu, yararlanıcıların ödeme taleplerinin bekletilmeden sonuçlandırıldığı görülmüştür.

Şekil 23 Uygulama Sürecindeki Ödeme Taleplerinin Zaman Çizelgesi

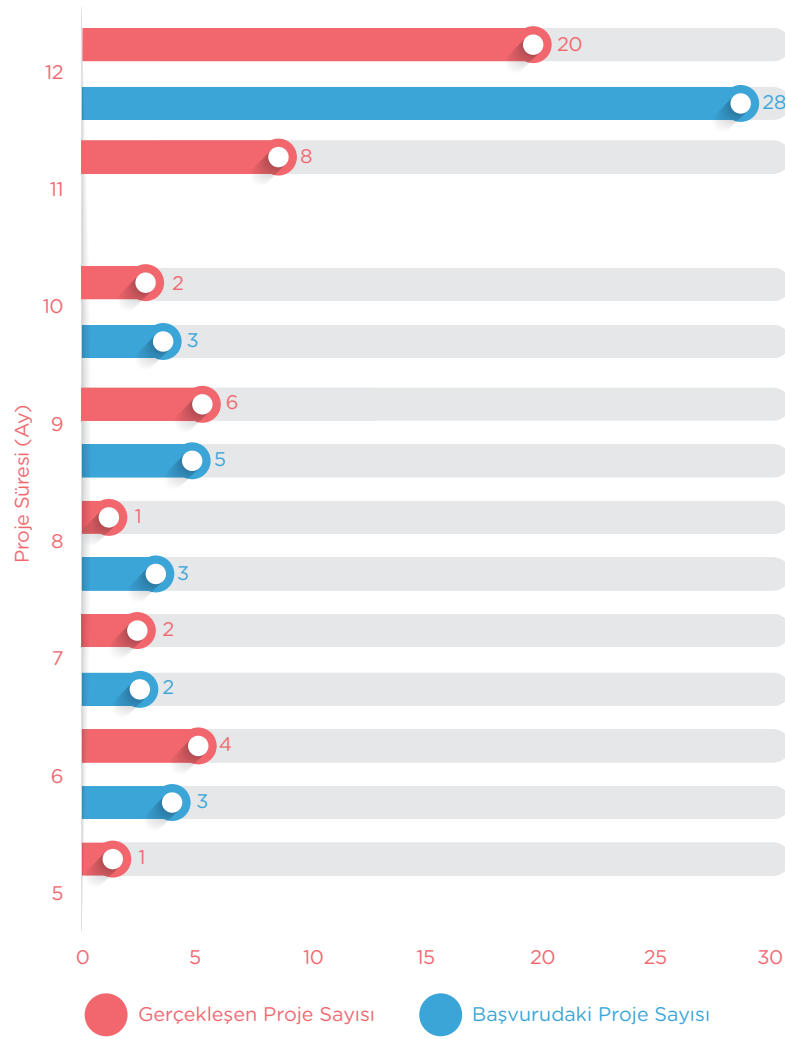
2011 MDP kurgusunda ön ödemelerin yapılmayacağı, ara ödemelerin 4.338.493 TL, nihai ödemenin ise 4.338.493 TL olacağı belirlenmişken, uygulama sürecinde ödemeler; 2.890.150 TL'si ara ödeme, 5.396.954 TL'si nihai ödeme olarak gerçekleşmiştir.

Şekil 24 Uygulama Sürecinde Ara ve Nihai Ödeme Oranları

2011 MDP kapsamında tamamlanan projelerin süreleri 5-12 ay arasında değişkenlik göstermektedir. Projelerin %50'si başvuru sırasında belirlenen sürelerde, yaklaşık %34'ü de belirlenen sürelerin altında tamamlanmıştır. Başvuru esnasında projelerini kısa zamanda bitirebileceğini öngören yararlanıcıların ise %16'sının uygulama sürecinde faaliyetlerini tamamlayamadıkları için süre uzatım talepleri olduğu görülmüştür.

Yararlanıcıların yaklaşık %64'ü proje süresini 12 ay olarak tasarlamışlardır. Başvuruda 12 ay olarak tasarlanan projelerin %57'si zamanında bitmiş geri kalan %43 proje ise daha kısa zamanda bitirilmiştir. Gerçekleşme süreleri incelendiğinde, gelen süre uzatım zeyilname talepleri ile birlikte 12 ayda projelerini bitiren firma sayısının azalış gösterdiği ve oransal olarak yaklaşık %45'e düştüğü anlaşılmıştır. Proje süre uzatma talepleri, başvuru proje süreleri 5 ile 10 ay arasında olan yararlanıcılardan gelmiştir. Proje süreleri 10 ay üstünde olan yararlanıcılardan uzatma talebi gelmemiştir. Programda ideal olarak proje uygulama süresinin 10-12 ay arasında olduğu görülmüştür.

Şekil 25 Uygulama Sürecinde Proje Sürelerindeki Değişim

Uygulama sürecinde izleme faaliyetleri incelendiğinde, fesih eden firmalara ortalama 2 kez ve projesini tamamlayan firmalara ise ortalama 3 kez izleme faaliyetinin gerçekleştirildiği görülmüştür. Program kapsamında gerçekleştirilen toplam izleme faaliyetinin %79'u başarıyla tamamlanan projelere olmuştur.

	Firma Sayısı	İzleme Sayısı
Feragat Edenler	0	0
Fesih Edilenler	17	35
Tamamlananlar	44	133
Sözleşme İmzalamaya Hak Kazananlar	61	168

Tablo 7 İzleme Faaliyeti Sayısı

Program süresince 44 adet zeyilname talebi gelmiştir. Zeyilnameler süre uzatımı/kısaltımı, bütçe ve şartname değişikliği, şirket unvan değişikliği ve banka hesap bilgisi değişikliği hususlarında talep edilmiştir. Söz konusu zeyilnamelerin %45'i bütçe ve şartname değişikliği, %36'sı sürenin kısaltılması, %11'i sürenin uzatılması, %5'i şirket unvan değişikliği ve %2'si banka hesap bilgisi değişikliği talebi ile gelmiştir. Proje başına düşen ortalama zeyilname sayısı 1 adet olmuştur.

Zeyilname gerekçesi	Zeyilname sayısı
Bütçe ve Şartname Değişikliği	20
Süre Kısıltımı	16
Süre Uzatımı	5
Şirket Unvan Değişikliği	2
Banka Hesap Bilgisi Değişikliği	1
Toplam	44
Proje Başına Düşen Zeyilname	1

Tablo 8 Zeyilname Sayıları ve Zeyilname Nedenleri

Program kapsamında sözleşme imzalamaya hak kazanan projelerin %72'si başarıyla tamamlanmıştır. Projelerin yaklaşık %28'inden fesih talebi gelmiştir. Yararlanıcılardan gelen fesih taleplerinin %59'u firmanın finansal sorunlar yaşaması, %6'sı piyasa şartlarının bozulması, %6'sı yararlanıcının yatırım teşviklerinden yararlanmak istemesi nedenleriyle olmuştur. Fesih nedeniyle program destek bütçesinden 2.909.020 TL kullandırılmayan destek tutarı oluşmuştur.

7.4 Uygulama Sürecinin Şirket Ölçeklerine Göre Değerlendirilmesi

Destek almaya hak kazanan firmaların yaklaşık %62'si küçük ölçekli, %18'i mikro ölçekli, %20'si ise orta ölçekli firmalardan oluşmaktadır. Destek almaya hak kazanan firmaların tamamı ile sözleşme imzalanmıştır. Sözleşme imzalanan ve uygulama sürecini başarıyla tamamlayan firmaların %59'u küçük ölçekli, %23'ü mikro ölçekli ve %18'i orta ölçekli firmalardan oluşmaktadır.

Destek almaya hak kazanan firmaların projelerini başarıyla tamamlama oranları incelendiğinde; projelerin tamamlama oranlarının en fazla mikro ölçekli şirketlerde, daha sonra küçük ölçekli şirketlerde, en sonunda ise orta ölçekli şirketlerde gerçekleştiği görülmektedir. Orta ölçekli şirketlerden %33'ü projelerini tamamlayamamıştır. Bu oran küçük ölçekli şirketler için %32, mikro ölçekli şirketler için ise %9 olmuştur.

	İlan Edilen Projeler	Sözleşme İmzalanan Projeler	Tamamlanan Projeler
Mikro	11	11	10
Küçük	38	38	26
Orta	12	12	8
Genel Toplam	61	61	44

Tablo 9 Destek Almaya Hak Kazanan Firmaların Ölçeklerine Göre Dağılımı

Destek alan firmalara yapılan ödemeler şirket ölçeğine göre incelendiğinde ise; küçük ölçekli firmaların toplam desteğin %67'sini, mikro ölçekli firmaların %11'ini ve orta ölçekli firmaların %22'sini aldığı görülmüştür.

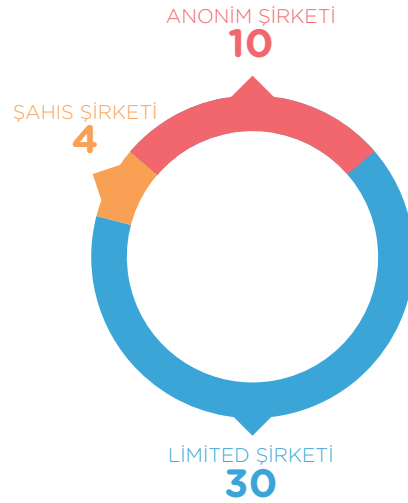
	Şirket Adedi	Sözleşme Bütçesi	Gerçekleşen Bütçe	Toplam Ödeme
Mikro	10	2.047.062₺	2.050.038₺	938.854₺
Küçük	26	12.445.484₺	13.335.288₺	5.520.387₺
Orta	8	4.000.168₺	5.024.926₺	1.838.239₺
Genel Toplam	44	18.492.714₺	20.410.252₺	8.297.479₺

Tablo 10 Projelerini Başarıyla Tamamlayan Firmaların Ölçeklerine Göre Bütçe Verileri

7.5 Uygulama Sürecinin Şirket Türlerine Göre Değerlendirilmesi

Destek almaya hak kazanan firmaların yaklaşık %67'si Limited Şirket, %23'ü Anonim Şirket, %10'u ise Şahıs Şirketinden oluşmaktadır. Feragat eden firma olmadığı için destek almaya hak kazanan şirketlerin tümüyle sözleşme imzalanmıştır.

Tamamlanan projeler, şirket türlerine göre incelendiğinde ise firmaların yaklaşık %67'sinin Limited Şirket, %23'ünün Anonim Şirket, %10'unun Şahıs Şirketi olduğu görülmüştür.

Şekil 26 Projelerini Başarıyla Tamamlayan Firmaların Şirket Türlerine Göre Dağılımı

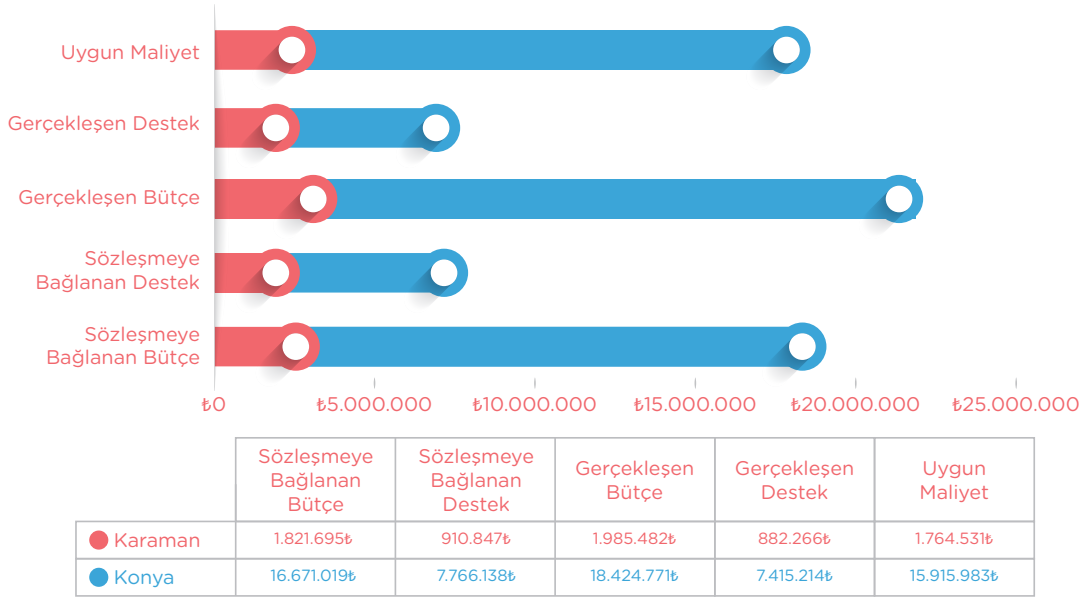
Başvuru yapılan projelerde ve destek sözleşmesi imzalanan projelerde Limited Şirketlerin ağırlığı olduğu görülmektedir. Destek sözleşmesi imzalanan projelerde toplam destek tutarının %68'i Limited Şirketlerle imzalanan projeleri kapsamaktadır.

Şirket Türü	Sözleşme Bütçesi	Talep Edilen Destek Miktarı	Gerçekleşen Bütçe	Toplam Ödeme	Toplam Uygun Maliyet
Anonim Şirket	3.638.433₺	1.748.901₺	3.984.105₺	1.685.176₺	3.495.240₺
Limited Şirket	14.307.261₺	6.654.576₺	15.855.729₺	6.358.305₺	13.677.116₺
Şahıs İşletmesi	547.019₺	273.509₺	570.419₺	253.999₺	508.158₺
Genel Toplam	18.492.714₺	8.676.986₺	20.410.252₺	8.297.479₺	17.680.514₺

Tablo 11 Projelerini Başarıyla Tamamlayan Firmaların Türlerine Göre Bütçe Verileri

7.6 Uygulama Sürecinin Mekânsal Değerlendirilmesi

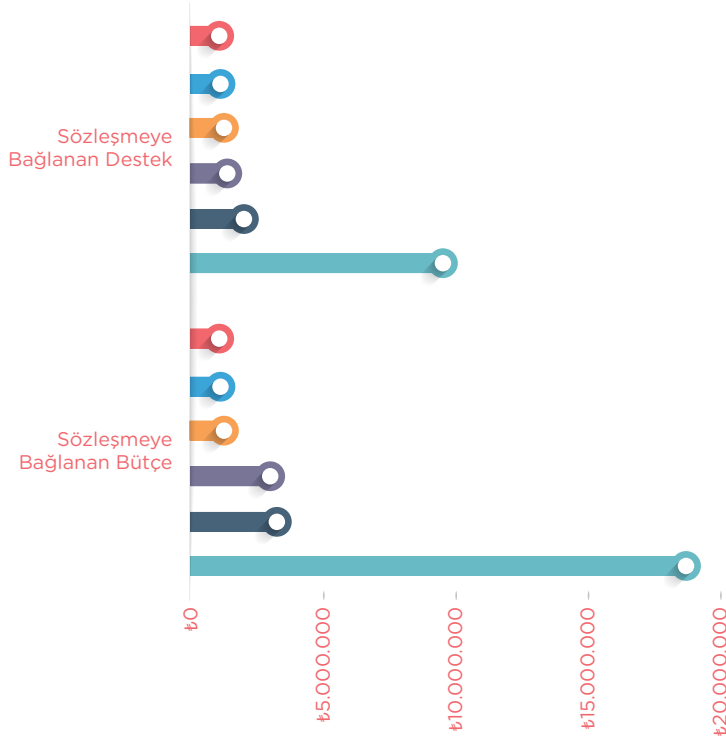
Uygulama süreci başarıyla tamamlanan projelerin %89'unu Konya'daki projeler, %11'ini ise Karaman'daki projeler oluşturmaktadır. Karaman ilinde tamamlanan projelerin gerçekleşen destek miktarı sözleşmede belirlenen destek miktarının yaklaşık %97'sini, Konya ilinde tamamlanan projelerin gerçekleşen destek miktarı ise sözleşmede belirlenen destek miktarının yaklaşık %95'ini oluşturmaktadır. Karaman ilinde tamamlanan projelerin uygun maliyetleri sözleşme bütçelerinin yaklaşık %97'sini, Konya ilinde tamamlanan projelerin uygun maliyetleri sözleşme bütçelerinin yaklaşık %95'ini oluşturmaktadır. Karaman ilinde tamamlanan projelerin bütçe gerçekleşme oranı yaklaşık %109, Konya ilinde tamamlanan projelerin bütçe gerçekleşme oranı yaklaşık %111 olmuştur.

Şekil 27 Başarıyla Tamamlanan Projelerin İllere Göre Bütçe Verileri

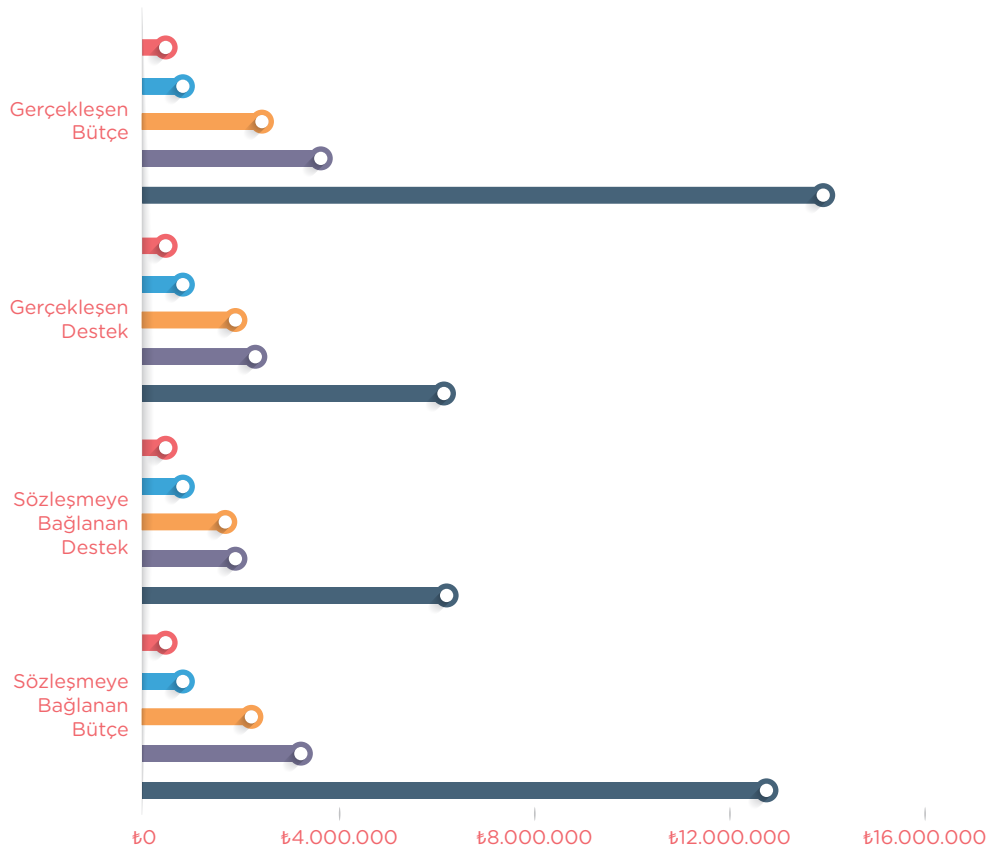
7.7 Uygulama Sürecinin Sektörel Değerlendirilmesi

Destek almaya hak kazanan firmaların sektörel dağılımları incelendiğinde destek almaya hak kazanan firmaların 6 ana sektörde yoğunlaştığı, en fazla yoğunlaşmanın ise %70'lik oranla imalat sektöründe olduğu görülmüştür. Yoğunlaşmanın olduğu ve %30'luk orana sahip olan diğer sektörlerin ise sırasıyla Bitkisel ve Hayvansal Üretim, Ana Metal Sanayi, Yenilenebilir Enerji, Madencilik ve Taş Ocakçılığı ile Balıkçılık-Su Ürünleri Üretimi olduğu görülmüştür.

Şekil 28 Destek Almaya Hak Kazanan Firmalardaki Bütçe Verilerinin Sektörel Dağılımı

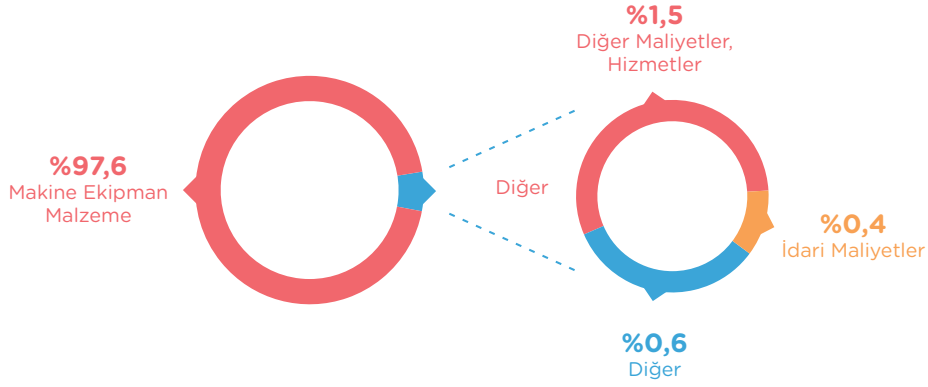
Başarıyla tamamlanan projelerde de sektörel dağılım proje başvurularında olduğu gibi gerçekleşmiştir. İmalat sektöründeki firmaların projelerinde sözleşmeye bağlanan bütçe, toplam program bütçesinin %68'i olurken; başarıyla tamamlanan imalat sektörü projelerindeki gerçekleşen bütçe, program bütçesinin %69'unu oluşturmuştur. Programda verilen destek tutarları incelendiğinde de; imalat sektöründe faaliyet gösteren firmaların talep ettiği destek tutarı tüm programda talep edilen destek tutarının %68'ini oluştururken projelerde gerçekleşen destek tutarı toplam desteğin yine %68'i olmuştur.

Şekil 29 Projelerini Başarıyla Tamamlayan Firmalardaki Bütçe Verilerinin Sektörel Dağılım

7.8 Uygulama Sürecinde Bütçe Dağılımlarının Değerlendirilmesi

Program kapsamında gerçekleşen toplam bütçe harcamalarının yaklaşık %98'ini makine ekipman alımı oluşturmaktadır. Yaklaşık 19,5 Milyon TL maliyetle 234 adet makine ve ekipman alımı gerçekleştirilmiştir. Program kapsamında alınan makinelerin ortalama maliyeti 83,4 Bin TL olmuştur.

Şekil 30 Program Kapsamında Yapılan Harcamaların Bütçesel Dağılımı

İnsan Kaynakları bütçesinde harcama gerçekleştirilmemesine rağmen program kapsamında destek alan firmalarda 471 yeni istihdam sağlanmıştır. Programda gerçekleşen harcamaların yaklaşık %2'sini oluşturan maliyetler ile de projeler kapsamında yapılan marka tescil başvuruları, patent başvuruları, faydalı model başvuruları ve tescilleri yapılmıştır. Gerçekleşen bu maliyet ile; 6 adet marka tescili, 7 adet patent başvurusu, 3 adet faydalı model başvurusu yapılmıştır. Yapılan başvuru veya alınan her belge için program kapsamında ortalama 15 Bin TL maliyet oluşmuştur.

Bütçe Kalemleri	Değer(TL)
1. İnsan Kaynakları	-₺
2. Seyahat	-₺
3. Ekipman ve Malzeme	19.911.483₺
4. Yerel Ofis Maliyetleri	3.780₺
5. Diğer Maliyetler, Hizmetler	298.072₺
6. Diğer	123.709₺
7. İdari Maliyetler	73.208₺
8. Genel Toplam	20.410.252₺

Tablo 12 Program Kapsamında Yapılan Harcamaların Bütçesel Dağılımı

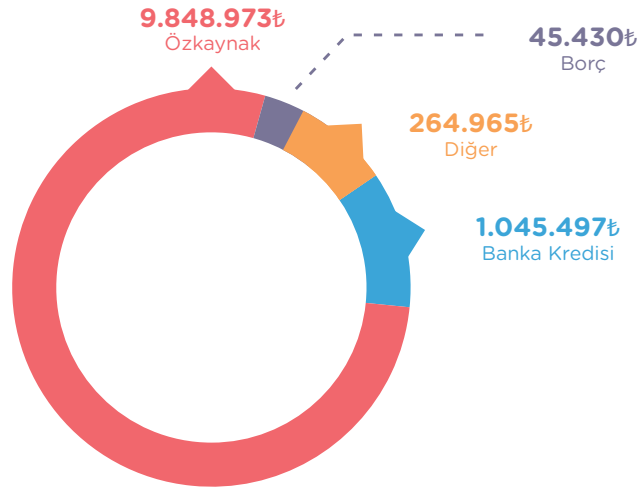
7.9 Proje Uygulamalarında Eş Finansman Kullanımının Değerlendirilmesi

Projelerini başarıyla tamamlayan firmaların eş finansman kaynakları değerlendirildiğinde; yatırım finansmanının tamamını öz kaynakları ile karşılayan firmaların yoğunlukta olduğu görülmektedir. Projelerini başarıyla tamamlayan firmaların %68'i eş finansmanlarının tamamını kendi öz kaynaklarıyla karşılamıştır. Firmaların %11'i, eş finansman ihtiyacının %20'si ile %80'i oranında kendi öz kaynaklarıyla karşılamıştır. Eş finansman ihtiyacını tamamen borçlanarak karşılayan firma oranı %21'de kalmıştır.

Projeleri kapsamında eş finansman ihtiyaçlarının belirli bir oranını veya tamamını banka kredisi ile karşılayan firma oranı %20'dir. Projelerinde gerekli olan eş finansmanının tamamını banka kredisi ile karşılayan firma sayısı 3 adettir. 6 firma ise değişen oranlarda banka kredisi kullanmıştır. Banka kredisi kullanan firmaların

ölçekleri incelendiğinde; kredi kullanan firmaların %56'sının mikro ölçekli, %33'ünün küçük ölçekli, %11'inin ise orta ölçekli şirket olduğu görülmüştür.

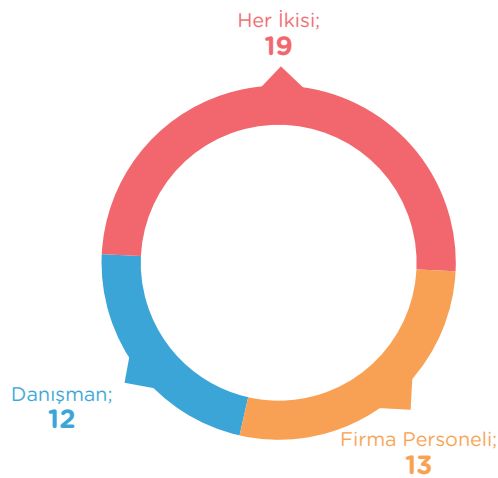
Banka kredisi kullanımı ve öz kaynak kullanımı haricinde borçlanarak eş finansman ihtiyacını karşılayan firma sayısı 2 adettir. Program kapsamında gerekli olan toplam eş finansmanın yaklaşık %88'i öz kaynaklarla, %9'u banka kredileri ile %2'si ise borç alınarak karşılanmıştır.

Şekil 31 Projelerini Başarıyla Tamamlayan Firmaların Eş Finansman Kullanım Verileri

7.10 Projelerin Uygulanmasında Yürütücü Tercihleri

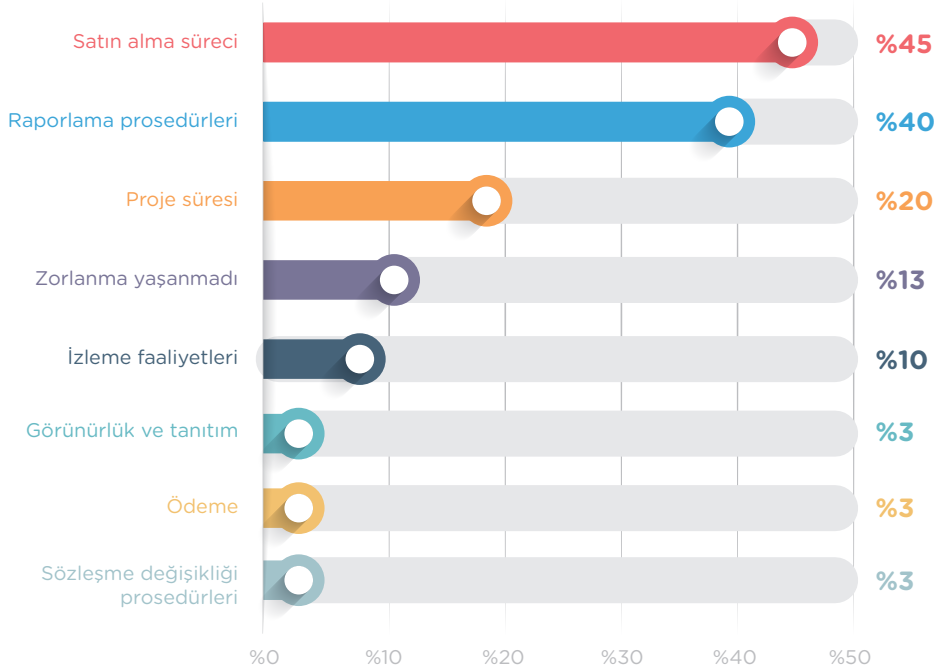
Başarıyla tamamlanan projelerde firmaların yaklaşık %27'sinin projelerin yürütülmesinde danışman hizmeti almayı tercih ettiği, %29'unun projelerini firma çalışanları ile yürüttüğü, %43'ünün ise proje uygulama aşamasını, danışman firma ve firma personeli ile birlikte yürüttüğü görülmüştür. Uygulama sürecini firma personeli ile yürüten firmaların proje yürütme tecrübeleriyle Ajansın veya diğer kurumların destek programlarına kendi imkânlarıyla hazırlandığı tespit edilmiştir. Proje uygulama tecrübesinin proje hazırlama sürecine olumlu katkı sağladığı görülmüştür.

Şekil 32 Proje Uygulamasında Yürütücü Tercihleri

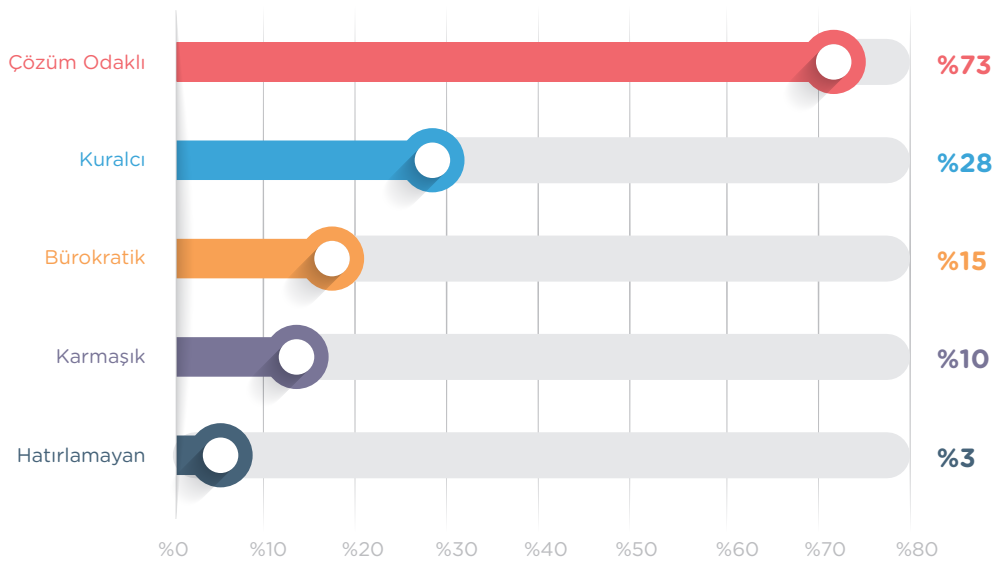
7.11 Proje Uygulama Aşamasında Yararlanıcı Deneyimlerinin Değerlendirilmesi

Yapılan anketlerde yararlanıcıların en fazla zorlandığı uygulama süreçleri sorulduğunda “Satın Alma” ve “Raporlama Prosedürlerinde” zorlandıkları tespit edilmiştir. Yararlanıcılardan proje uygulama safhasının hiçbir aşamasında zorlanmadığını beyan edenlerin oranı ise yaklaşık %13 olarak belirlenmiştir.

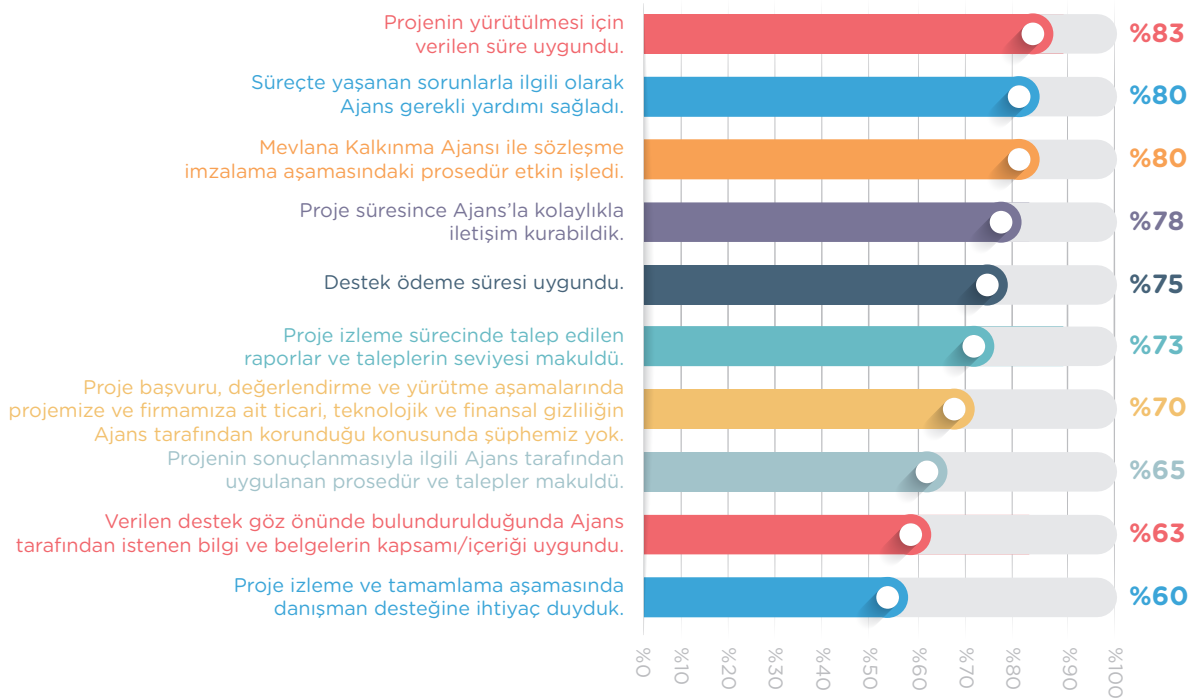
Şekil 33 Proje Uygulama Sürecinde Zorlanılan Safhalar (Birden fazla seçim yapılabilir.)

Ajans uzmanlarınca yürütülen izleme faaliyetlerine dair geri bildirim almak amacıyla ankette sorulan değerlendirme sorusuna yararlanıcıların %72,5'i çözüm odaklı, %27,5'i kuralcı, %15'i bürokratik, %10'u karmaşık olduğunu ifade etmişlerdir. Ancak birden fazla seçenek seçilebilen bu anket sorusunda %2,5 oranında yararlanıcı izleme sürecindeki faaliyetlerini hatırlamadığını belirtmiştir.

Şekil 34 İzleme Faaliyetlerinin Yararlanıcılar Tarafından Değerlendirilmesi

Ankete katılan firmaların proje uygulama süreçleri ile ilgili genel olarak edinmiş oldukları deneyimlerle ilgili sorulan soruya yararlanıcıların çoğunlukla pozitif geri bildirim yaptığı görülmüştür. Firmalar uygulama süreci ile ilgili yapmış olduğu tespitlerde yoğunlukla proje yürütmek için verilen sürenin uygun olduğunu ya da süre uzatımları ile uygun hale getirildiğini, Ajans ile sözleşme imzalama aşamasında prosedürün etkin işlediğini, programın her aşamasında yaşanan sorunlarla ilgili Ajansın gerekli yardımı sağladığını ve Ajans tarafından ödemelerin zamanında yapıldığını beyan ettikleri görülmüştür.

Şekil 35 Firmaların Proje Uygulama Süreci İle İlgili Yaptıkları Tespitler

7.12 Tespitler

1. Proje hazırlığı, uygulama sürecinin başlaması ve satın alma faaliyetleri arasında uzun bir sürenin olması satın alınacak makine ve ekipmanların fiyatlarının artması ve yararlanıcıların projelerini tamamlayabilmek için daha fazla eş finansman ihtiyacı duymalarına sebep olmuştur.
2. Proje yararlanıcılarının, başvuruda talep ettikleri destek miktarının %82'si ile sözleşme imzaladıkları, %89'u ile de projelerini gerçekleştirebildikleri görülmüştür. Yararlanıcıların talep ettikleri destek miktarlarının bütçe revizyonları ile değiştirilmesi isabetli olmuştur.
3. Yararlanıcıların finansman taleplerinin mevzuatta belirlenen sürelerde yerine getirildiği görülmüştür.
4. KOBİ projelerinde faaliyetlerin gerçekleşme süreleri ve süre uzatım talepleri değerlendirildiğinde, en makul uygulama süresinin 12 ay olduğu görülmüştür.
5. Zeyilname taleplerine bakıldığında en çok süre uzatımı/kısaltımı ve bütçe revizyonu ile teknik şartname değişikliği talep edildiği görülmüştür. Zeyilnamelerin bu konularda yoğunlaşması projelerin başlangıç aşamasında iyi tasarlanmadığını ve bu sebeple proje yazımı konusunda yararlanıcıların daha fazla eğitime ihtiyaç duyduklarını göstermektedir.
6. Programın uygulama sürecinde projelerini tamamlama konusunda en başarılı şirketler mikro ölçekli şirketler olmuştur.
7. Destek almaya hak kazanan firmalar ölçek durumuna göre incelendiğinde, destek programına en fazla oranla küçük ölçekli firmaların başvuru yaptığı ve en fazla oranla yine küçük ölçekli firmaların destek almaya hak kazandığı görülmüştür.
8. Programa imalat sektöründe faaliyet gösteren firmaların yoğun bir biçimde başvuru yaptığı ve destek almaya hak kazananlar arasında da yoğunlukta olduğu görülmüştür.
9. Programda gerçekleşen maliyetlerin %98'sinin makine ve ekipman alımına yönelik olduğu, insan kaynaklarına ait destek bütçesinin olmamasına rağmen programda 471 yeni istihdam sağlandığı görülmüştür. Programın en önemli başarısı destek maliyeti olmadan istihdam sağlanmasına katkı sağlamasıdır.
10. Programın uygulanmasında gerekli olan finansman %88 oranında öz kaynaklarla karşılanmıştır. Kullanılan banka kredisi gerekli olan eş finansmanın %9'u kadardır. Programın uygulamasında firmaların çok fazla finansman maliyetlerine katlanma mecburiyetleri olmamıştır.
11. Proje uygulama süreçleri ile ilgili firmalardan genellikle olumlu geri bildirimler gelmiştir. Ajansın izleme faaliyetlerinin çözüm odaklı olduğunu, Ajans personeli ile kolay iletişim kurulabildiğini, prosedürlerin anlaşılabilir ve makul olduğunu beyan eden firmaların yoğunlukta olduğu görülmüştür.

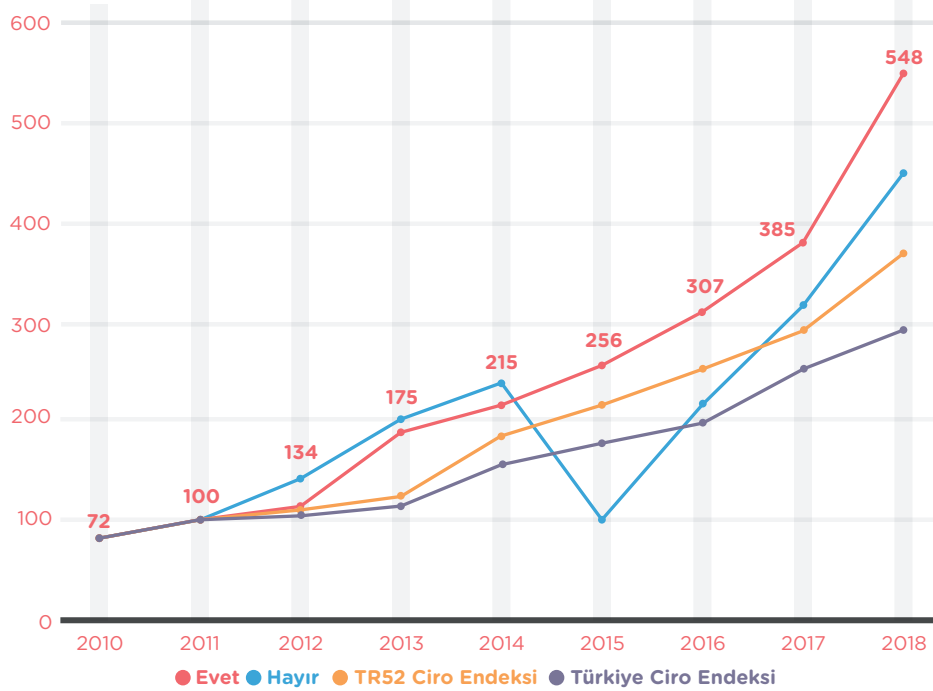
8. PROGRAMIN ETKİ DEĞERLENDİRİLMESİ

Hatırlanacağı üzere, programın özel amacı, imalat sanayinde yenilik ve Ar-Ge uygulamalarının geliştirilmesi, orta ve ileri teknoloji ürünlerin ihracatının artırılması ve iktisadi işletmelerin kapasite, verimlilik ve istihdamının artırılmasıydı. Programın etkisini ortaya çıkarmak için programın, bölgede yenilikçilik kapasitesini, Ar-Ge kapasitesini ve insan kaynakları kapasitesini geliştirerek verimli üretimi, istihdam kapasitesini, üretim kapasitesini, ihracatı ve ciroyu arttırarak bölgenin rekabet gücünü arttırıp arttırmadığı analiz edilmiştir.

8.1 Programın Yenilikçilik Kapasitesinin Gelişimine Etkisi

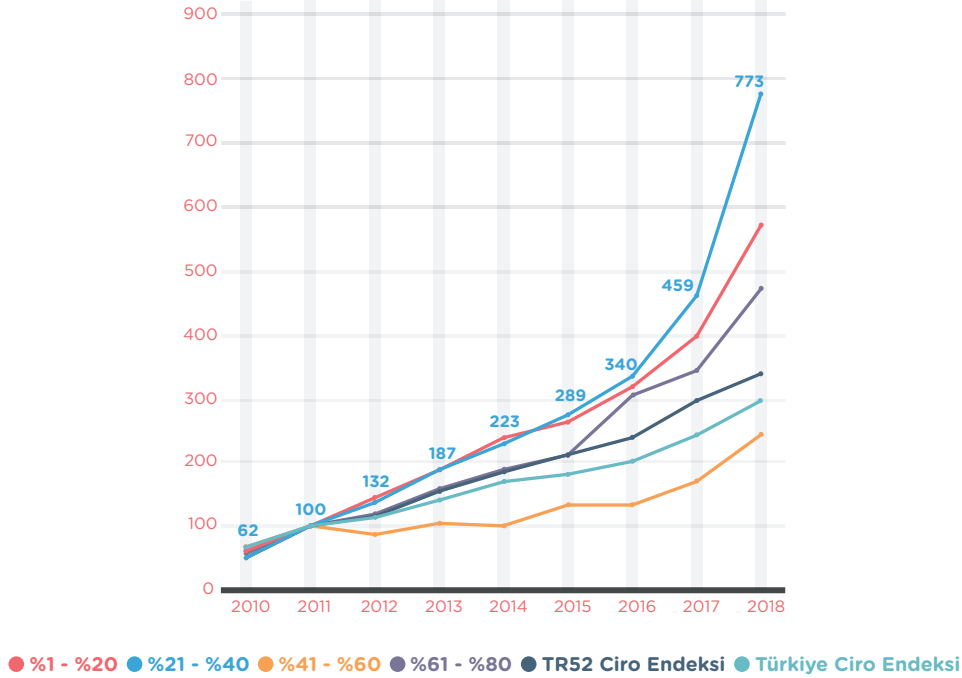
Programın, destek alan yararlanıcıların yenilikçilik kapasitesine etkisi, değerlendirme anketleri ile sorulan sorular ile ve bu soruların tamamlayıcısı olan verilerle incelenmiştir. Ayrıca etki ile ilgili anket sorularının kontrol soruları da bulunmaktadır. Bu kapsamda; yenilikçi kapasitenin gelişimi, üretim kapasitesi, proje ile kazanılan yeni yöntemler, üretilen yeni ürün, yapılan yeni tasarım, marka tescil, patent ve faydalı model ile alınan ulusal veya uluslararası belge ile ölçülmüştür.

Destek alan firmaların %90'ı, projeleri ile ürün kalitelerinin arttığını belirtmiştir. Bu firmaların yıllık ciro ortalamaları ile TR52 Bölgesi ve Türkiye ciro ortalamaları kıyaslandığında, ürün kalitesini arttıran firmaların cirolarıyla bu durumu desteklediği görülmektedir. Ürün kalitelerinin arttığını belirten firmaların ciro ortalamalarının yıllık artış oranları bölgedeki ve ülkedeki ciro artış ortalamalarının üstündedir.

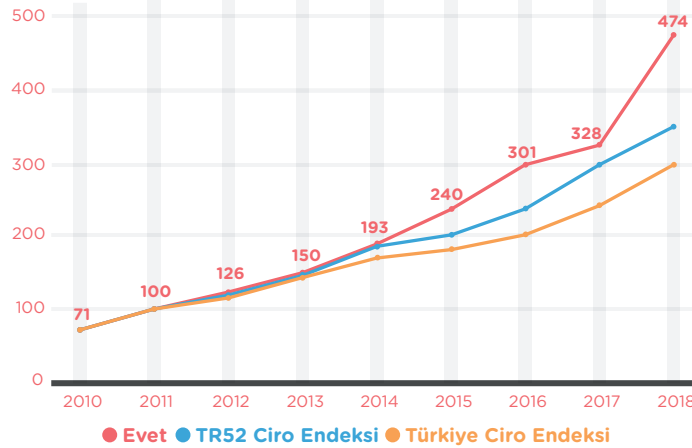
Şekil 36 Ürün Kalitesini Arttıran Firmaların Yıllık Ciro Ortalama Endeksi

Ürün kalitelerini arttıran firmaların %53'ü %1-%20 arasında, %23'ü ise %20-%40 arasında karlarını arttırdıklarını beyan etmişlerdir. Firmaların %17'si ise karlarını %61-%80 arasında arttırdıklarını beyan etmişlerdir.

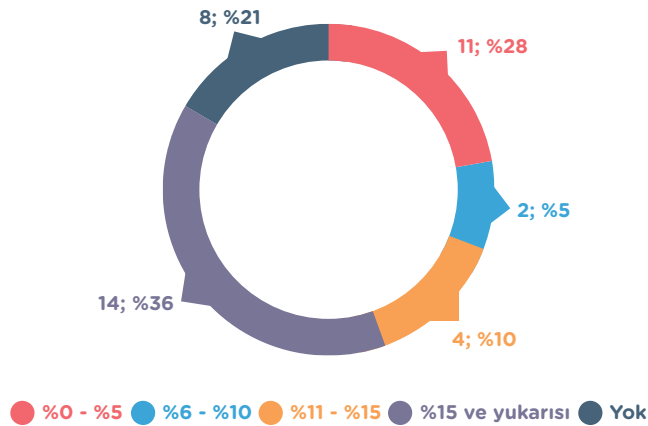
Şekil 37 Ürün Kalitesi Artan Firmaların Karlılık Oranları ve Ciro Endeksleri

Destek alan firmaların %46'sı, projeleri ile tanıtım ve pazarlama faaliyetlerine katkı sağladığını belirtmişlerdir. Projeler kapsamında yerel ve ulusal tanıtımın yanı sıra yurtdışı pazarlarda da tanıtım ve pazarlama faaliyetleri yürütülmüştür. Ulusal basında yer alanların oranı %42, yerel basında yer alanların oranı %38 ve uluslararası basında yer alanların oranı %19 olmuştur. Toplamda 21 ülkede tanıtım ve pazarlama faaliyeti yapılmıştır. Söz konusu firmaların yıllık ciro endekslerine bakıldığında, ciro ortalamalarının yıllık artış oranları ülkedeki ciro artış ortalamalarının üstünde olduğu görülmektedir.

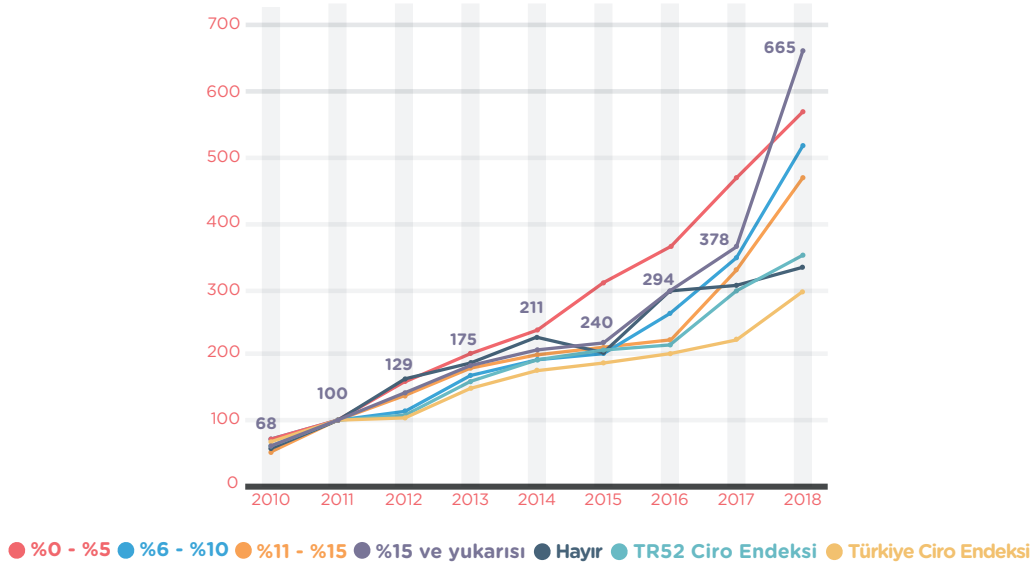
Şekil 38 Tanıtım ve Pazarlama Faaliyetlerinde Yeni Yöntemler Kullanan Firmaların Ciro Endeksleri

Destek alan firmaların %77'si proje ile birlikte üretimlerinde yenilik olduğunu bildirmiştir. Firmaların %36'sı projeleri kapsamında prototip geliştirdiklerini belirtmiştir. Projelerde toplam 92 adet prototip ürün geliştirildiği belirtilmiştir. Firmalardan %51'i proje kapsamında ürün geliştirmek için altyapı kurduğunu ifade etmiştir. Firmaların %79'u yeni bir ürün üretildiğini beyan etmişlerdir. Program kapsamında destek alan firmalar tarafından 142 adet yeni ürün geliştirilmiş ya da çeşitlendirilmiştir. Geliştirilen ve çeşitlendirilen bu ürünlerin firmalara ciro üzerinden katkıları değerlendirildiğinde, firmaların %36'sı cirolarını %15 ve üzerinde arttırdığını beyan etmişlerdir.

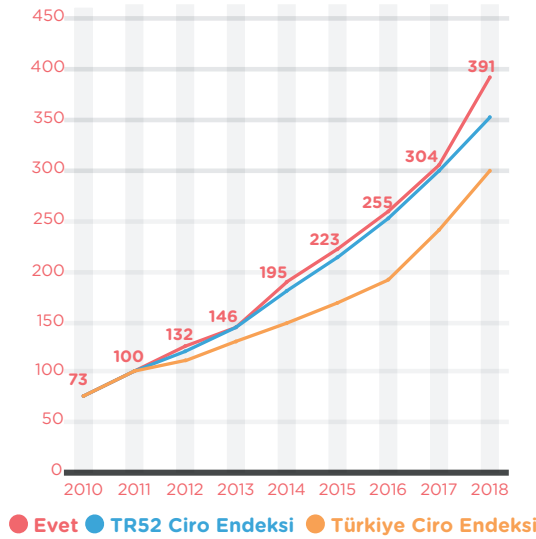
Şekil 39 Üretilen Yeni Ürünlerin Firmaların Ciro Artışına Katkısı

Proje kapsamında geliştirilen ve çeşitlendirilen yeni ürünlerin firmalar üzerindeki cirolardaki artış endeksleri bölge ve ülke ciro artışı endekslerinin üzerinde olduğu görülmektedir. Yeni ürünün firma cirolarına olan katkısı, proje öncesi ve proje sonrası olarak zaman serisi içerisinde incelendiğinde, proje etkisinin %15'in üzerinde olduğunu beyan eden firmaların cirolarının daha fazla artış gösterdiği görülmektedir.

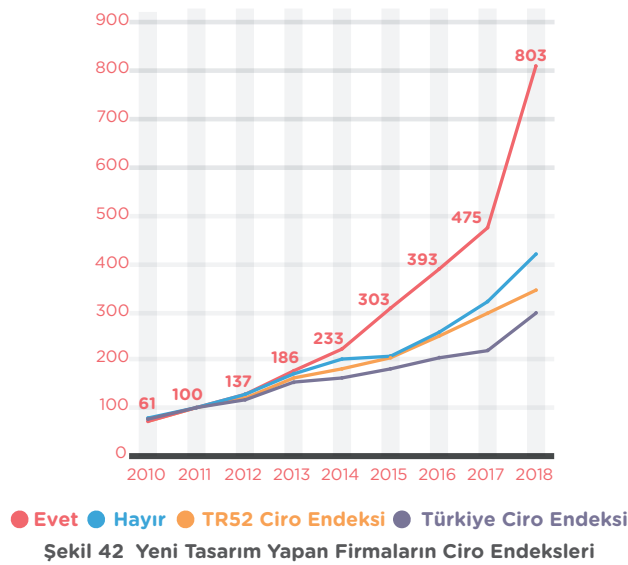
Şekil 40 Yeni Ürün Üreten Firmaların Ciro Endeksleri

Destek alan firmaların %15'i proje ile birlikte yeni marka tescili yaptığını beyan etmişlerdir. Program kapsamında destek alan firmalar tarafından 6 adet yeni marka tescili yapılmıştır. Tescil edildiği yıl itibarıyla Konya ilinden alınan tüm marka tescillerin %0,4'ü program kapsamında alınmıştır. Karaman ilinde yeni marka tescili yapılmamıştır. Proje uygulama döneminde TR52 bölgesinde alınan her 1000 marka tescilin 4'ü, ülkemizde alınan her 10000 marka tescilin ise 1'i program kapsamında alınmıştır. Projeleri kapsamında marka tescili yapılan firmaların yıllık ciro artış endeksleri bölge ve ülke ciro artış endeksleri ile kıyaslandığında, anlamlı bir etki görülmemektedir.

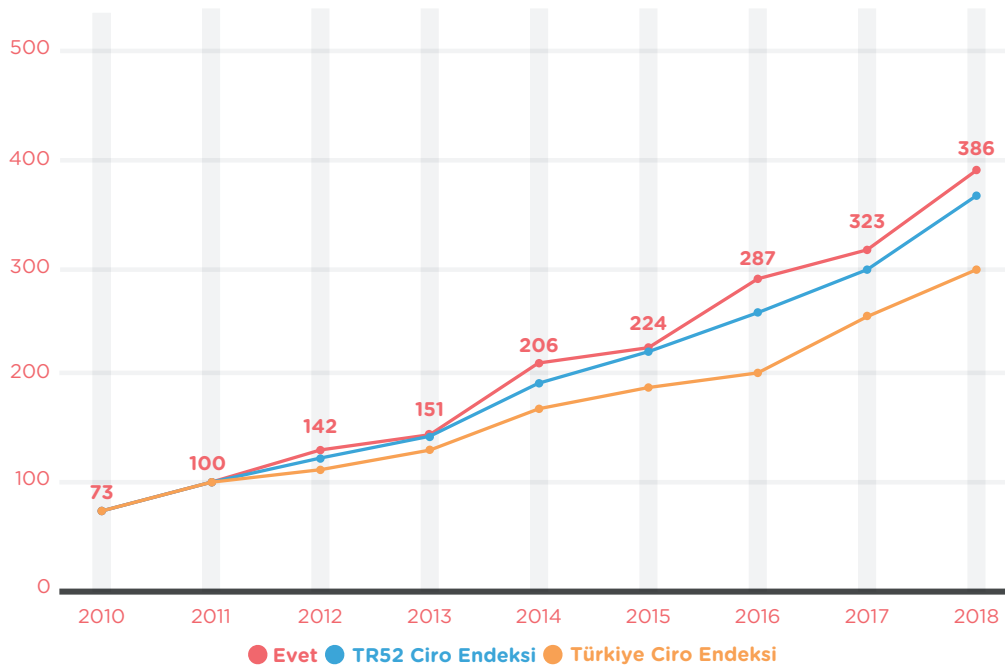
Şekil 41 Yeni Marka Tescili Yapan Firmaların Ciro Endeksleri

Destek alan firmaların %33'ü proje ile birlikte yeni tasarım yaptığını beyan etmişlerdir. Program kapsamında destek alan firmalar tarafından 154 adet yeni tasarım yapılmıştır. Projeleri kapsamında yeni tasarım yapılan firmaların yıllık ciro artış endeksleri bölge ve ülke ciro artış endeksleri ile kıyaslandığında, tasarım yapan firmaların cirolarının yapmayanlara oranla belirgin bir şekilde artış gösterdiği görülmektedir.

Şekil 42 Yeni Tasarım Yapan Firmaların Ciro Endeksleri

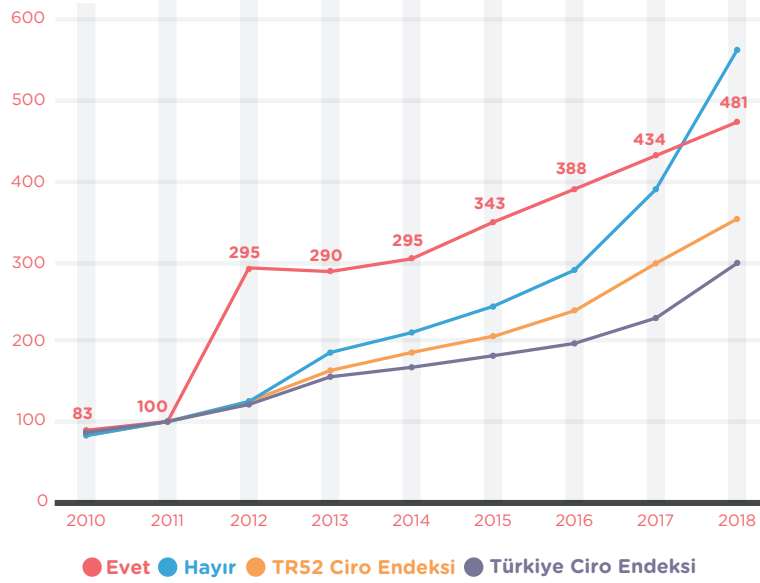
Destek alan firmaların %13'ü proje ile birlikte patent başvurusu yaptığını beyan etmişlerdir. Program kapsamında destek alan firmalar tarafından 7 adet yeni patent başvurusu yapılmıştır. Başvuru yapılan yıl itibariyle Konya ilinden yapılan tüm patent başvurularının %4'ü, Karaman ilinden yapılan başvuruların ise %25'i program kapsamında yapılmıştır. Proje uygulama döneminde TR52 bölgesinde yapılan her 100 patent başvurusunun 5'i, ülkemizde yapılan her 1000 patent başvurusunun ise 2'si program kapsamında alınmıştır. Projeleri kapsamında patent başvurusu yapılan firmaların yıllık ciro artış endeksleri bölge ve ülke ciro artış endeksleri ile kıyaslandığında, patent alımının, firmaların cirolarına beklendiği kadar olumlu etkisinin olmadığı görülmektedir. Bu durumun nedenleri arasında, patent başvurusu yapan firmalarca alınan patentlerin tamamının ticarileştirilememesi ve patent başvurusu yapan firmaların proje öncesi mali durumlarının bölge ve ülke ortalamasının altında olması sayılabilir.

Şekil 43 Yeni Patent Başvurusu Yapan Firmaların Ciro Endeksleri

Destek alan firmaların %8'i proje ile birlikte faydalı model başvurusu yaptığını beyan etmişlerdir. Program kapsamında destek alan firmalar tarafından 3 adet yeni faydalı model başvurusu yapılmıştır. Proje uygulama döneminde TR52 bölgesinde alınan her 100 faydalı model başvurusunun 1'i, ülkemizde alınan her 1000 faydalı model başvurusunun ise 1'i program kapsamında yapılmıştır.

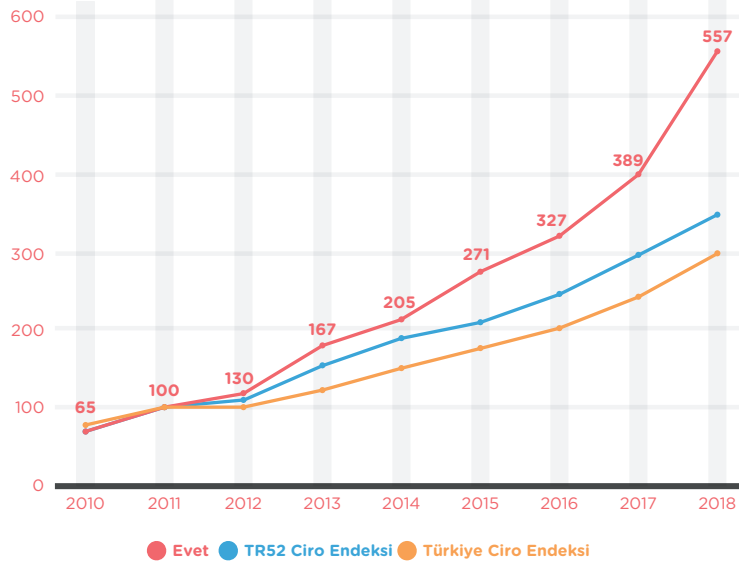
Projeleri kapsamında patent başvurusu yapılan firmaların yıllık ciro artış endeksleri bölge ve ülke ciro artış endeksleri ile kıyaslandığında, faydalı model alımının, firmaların cirolarına beklendiği kadar olumlu etkisinin olmadığı görülmektedir. Bu durumun nedenleri arasında, faydalı model başvurusu yapan firmalarca alınan faydalı modellerin tamamının ticarileştirilememesi ve bu firmaların proje öncesi mali durumlarının bölge ve ülke ortalamasının altında olması ve proje sonrasında istenilen karlılığın sağlanamayarak firmanın ticari durumunun kötüye gitmesi sayılabilir.

Şekil 44 Faydalı Model Başvurusu Yapan Firmaların Ciro Endeksleri

Destek alan firmaların %21'i proje ile birlikte ulusal/uluslararası teknik ve kalite standartlarına göre sertifika/belge başvurusu yaptığını beyan etmişlerdir. Program kapsamında destek alan firmalar tarafından 12 adet yeni sertifika/belge başvurusu yapılmıştır. ISO 13485, ISO 9001, ISO 18001, ISO 22000, OHSAS 14001, CE Belgesi, GlobalGap ve İyi Tarım belgeleri alınmıştır.

Projeleri kapsamında sertifika/belge başvurusu yapılan firmaların yıllık ciro artış endeksleri bölge ve ülke ciro artış endeksleri ile kıyaslandığında, sertifika/belge alan firmaların yıllık ciro artış ortalamaları bölge ve ülke yıllık ciro artış ortalamalarının üzerindedir.

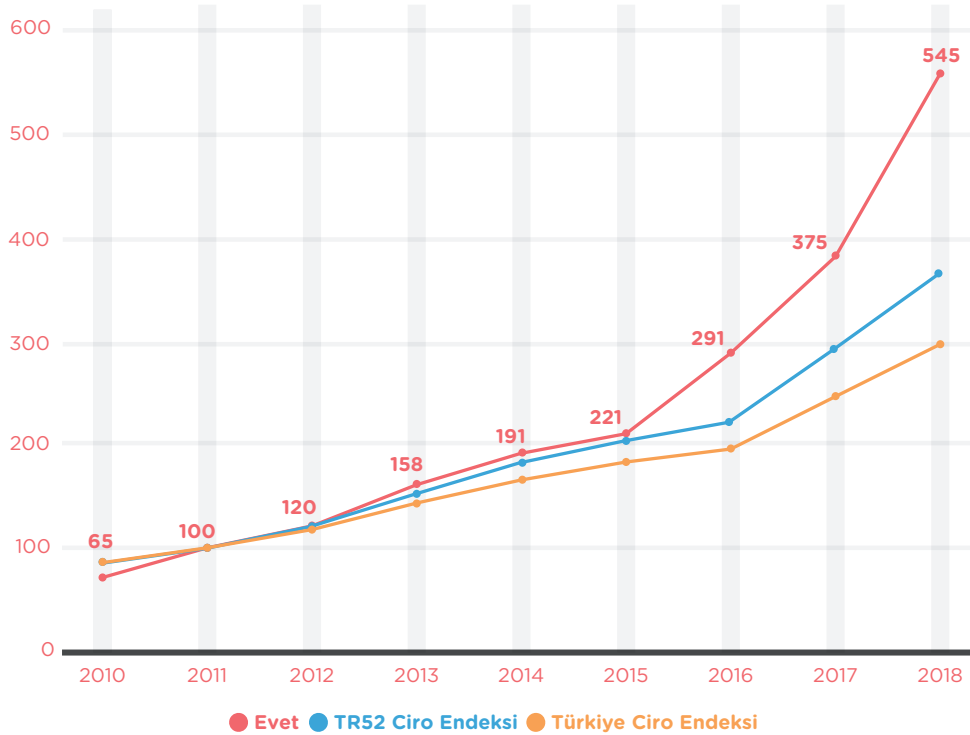
Şekil 45 Ulusal-Uluslararası Belge-Sertifika Başvurusu Yapan Firmaların Ciro Endeksleri

Program kapsamında yenilikçilik kapasiteleri arttırılan firmalar incelendiğinde, en fazla ciro artışının yeni ürün üreten veya ürün kalitelerini arttıran firmalar olduğu görülmektedir. Desteklenen projelerde patent başvurusu ve faydalı model başvurusu yapan firmaların ciro artışları beklendiği gibi olmamıştır.

8.2 Programın Ar-Ge Kapasitesinin Gelişimine Etkisi

Programın, destek alan yararlanıcıların Ar-Ge kapasitesine etkisi, değerlendirme anketleri ile sorulan sorular ile ve bu soruların tamamlayıcısı olan verilerle incelenmiştir. Ayrıca etki ile ilgili anket sorularının kontrol soruları da bulunmaktadır. Bu kapsamda; Ar-Ge kapasitenin gelişimi, firmanın Ar-Ge faaliyetleri, teknoloji faaliyetleri, üretilen yeni ürün, yapılan yeni tasarım, marka tescil, patent ve faydalı model ile alınan ulusal veya uluslararası belge ile ölçülmüştür.

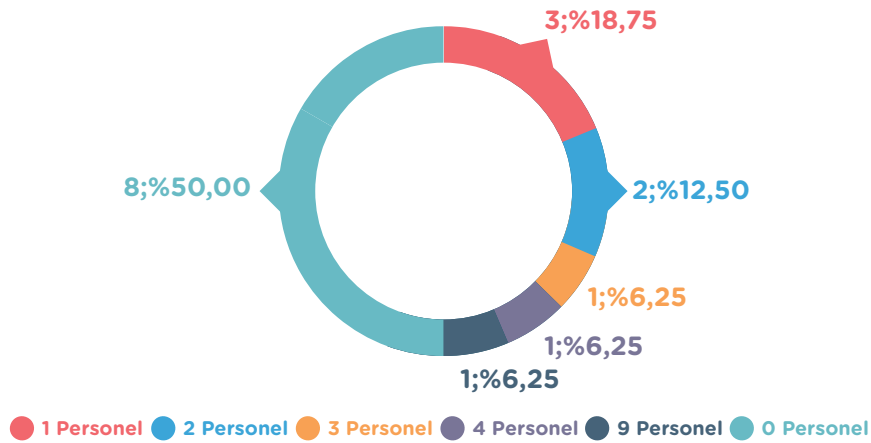
Destek alan firmaların %41'i, projelerinin Ar-Ge faaliyetlerine katkı sağladığını belirtmiştir. Bu firmaların yıllık ciro ortalamaları ile TR52 Bölgesi ve Türkiye ciro ortalamaları kıyaslandığında, Ar-Ge kapasitelerini geliştiren firmaların cirolarıyla bu durumu desteklediği görülmektedir. Proje kapsamında Ar-Ge kapasitelerinin arttığını belirten firmaların ciro ortalamalarının yıllık artış oranları bölgedeki ve ülkedeki ciro artış ortalamalarının üstündedir.

Şekil 46 Ar-Ge Kapasitelerini Arttıran Firmaların Ciro Endeksleri

Destek alan firmaların %49'u Ajans desteği olmadan da Ar-Ge yatırımı yapmayacağını belirtirken %38'i daha az Ar-Ge yatırımı yapacağını belirtmiş, %13'ü ise Ajans desteği olmadan da Ar-Ge yatırımı yapacağını belirtmiştir.

Program kapsamında Ar-Ge kapasitesini arttıran firmaların %50'si toplamda 23 yeni Ar-Ge personeli istihdam etmişlerdir. Söz konusu firmaların %46'sında ise birden fazla yeni Ar-Ge personeli istihdamı yapılmıştır. Program kapsamında istihdam edilen ilave personelin yaklaşık %5'ini Ar-Ge personeli oluşturmaktadır. Projeler kapsamında kurulan Ar-Ge merkezi olmamıştır.

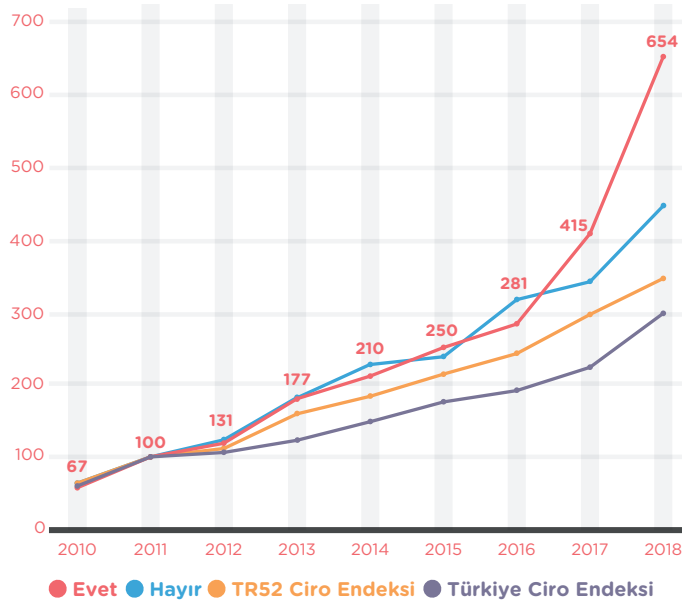

Şekil 47 Program Kapsamında İstihdam Edilen Ar-Ge Personeli Sayısı

Projeleri kapsamında Ar-Ge kapasitelerinin arttığını beyan eden firmaların %75'i, Ar-Ge faaliyetleri için proje uygulama dönemi sonundan 2018 yılı sonuna kadar toplamda 2,2 Milyon TL harcama yaptıklarını beyan etmişlerdir. Ar-Ge harcaması yapan firmaların yaptıkları toplam Ar-Ge harcama tutarları, 6 yıllık cirolarının %1,12'sini oluşturmaktadır. TÜİK'in 2018 yılında yaptığı Araştırma-Geliştirme Faaliyetleri Araştırmasına göre ülkemizde yapılan Ar-Ge harcamasının GSYH içindeki payının aynı dönemler için ortalaması %1,03 olmuştur.

Programın, alınan destek miktarının %29'u oranında Ar-Ge harcaması yapılması yönünde çarpan etkisi olduğu görülmüştür.

Destek alan firmaların %33'ü, projelerinin teknoloji geliştirmelerine katkı sağladığını belirtmiştir. Bu firmalar yaklaşık 6,4 milyon TL teknoloji yatırımı yaptığını bildirmiştir. Program kapsamında destek alan firmalar 13 farklı alanda teknoloji geliştirdiklerini beyan etmişlerdir. Bu firmaların yıllık ciro ortalamaları ile TR52 Bölgesi ve Türkiye ciro ortalamaları kıyaslandığında, teknoloji geliştiren firmaların cirolarıyla bu durumu desteklediği görülmektedir. Proje kapsamında teknoloji geliştiren firmaların ciro ortalamalarının yıllık artış oranları bölgedeki ve ülkedeki ciro artış ortalamalarının üstündedir.

Şekil 48 Teknoloji Geliştiren Firmaların Ciro Endeksleri

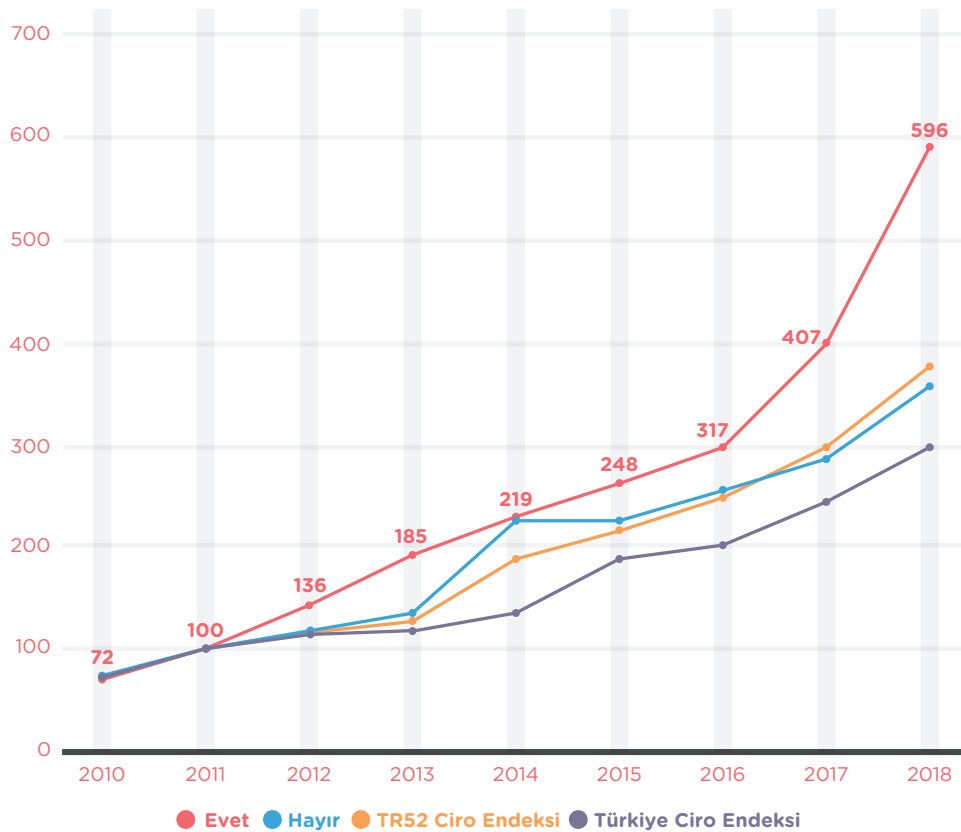
Program kapsamında Ar-Ge kapasitesini geliştiren firmalar incelendiğinde, en fazla ciro artışının Ar-Ge harcaması yapan, yeni Ar-Ge personeli istihdam eden, teknoloji geliştiren ve bunların sonucunda yeni ürün üreten firmalarda gerçekleştiği görülmektedir.

8.3 Programın İhracatın Artmasına Etkisi

Programın, destek alan yararlanıcıların ihracatına etkisi, değerlendirme anketleri ile sorulan sorular ile ve bu soruların tamamlayıcısı olan verilerle incelenmiştir. Ayrıca etki ile ilgili anket sorularının kontrol soruları da bulunmaktadır. Bu kapsamda; ihracatın artması, firmanın ihracat verileri ve ihracat pazarları bilgileri ile ölçülmüştür.

Destek alan firmalardan %41'i Ajans desteği olmasaydı ihracatındaki değişimin aynı olacağını bildirirken %59'u daha az olacağını bildirmiştir. Destek alan firmalardan %44'ü projeleri ile orta ileri teknoloji ihracatı sağlandığını beyan etmiştir. Bu firmaların %59'u öncelik 2 için başvuru yapmıştır.

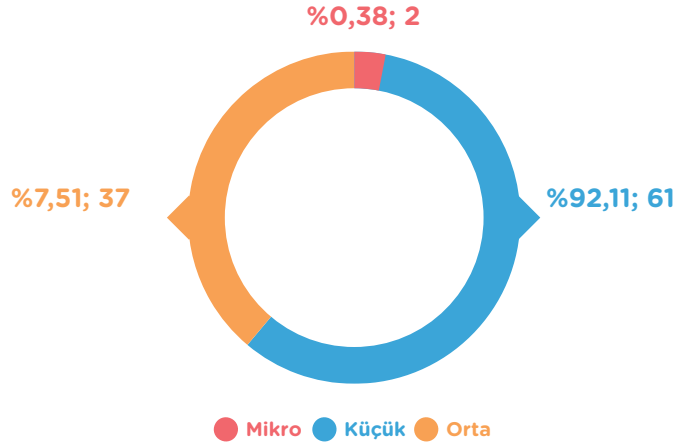
Destek alan firmalardan %72'si projelerinin ihracatlarının artmasına katkı sağladığını belirtmiştir. Bu firmaların yıllık ciro ortalamaları ile TR52 Bölgesi ve Türkiye ciro ortalamaları kıyaslandığında, cirolarıyla bu durumu desteklediği görülmektedir. Proje kapsamında ihracat kapasiteleri artan firmaların ciro ortalamalarının yıllık artış oranları bölgedeki ve ülkedeki ciro artış ortalamalarının üstündedir.

Şekil 49 İhracatlarını Arttıran Firmaların Ciro Endeksleri

Program kapsamında projelerinin ihracat kapasitesine katkı sağladığını belirten firmalar, toplamda 26 Milyon Dolar (79 Milyon TL) ihracat gerçekleştirmiştir. Gerçekleşen ihracatın %9'u Karaman ilinden, %91'i ise Konya ilinden yapılmıştır.

Gerçekleştirilen ihracat değerleri firma ölçeklerine göre değerlendirildiğinde, programın küçük ölçekli firmaların ihracat performanslarına daha fazla etki ettiği anlaşılmıştır. Mikro ölçekli firmaların ihracat performanslarına programın etkisi beklenen düzeyin altında kalmıştır.

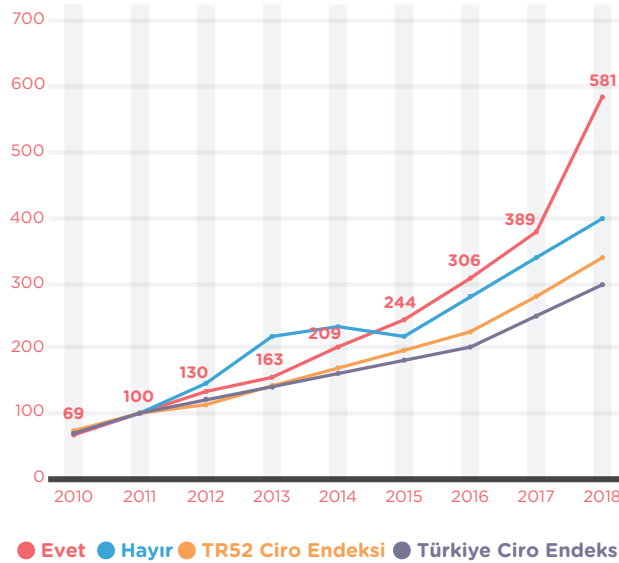
Şekil 50 İhracatlarını Arttıran Firmaların Şirket Ölçeklerine Göre Dağılımı

Program kapsamında destek alan firmaların %69'u projeleri ile 4 farklı kıtada 45 yeni ülkeye ihracat yapmaya başladıklarını beyan etmişlerdir.

8.4 Programın Üretim Kapasitesinin Artmasına Etkisi

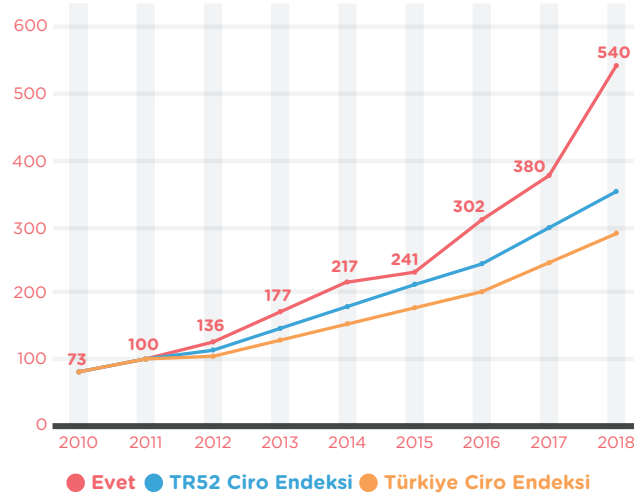
Programın, destek alan yararlanıcıların üretim kapasitesine etkisi, değerlendirme anketleri ile sorulan sorular ile ve bu soruların tamamlayıcısı olan verilerle incelenmiştir. Ayrıca etki ile ilgili anket sorularının kontrol soruları da bulunmaktadır. Bu kapsamda; üretim kapasitesinin artışı, firmanın üretim kapasitesi, kapasite oranları, projenin üretimin modernleşmesine katkısı, projenin kapasite artışına katkısı ile proje kapsamında alınan ekipmanların toplam üretim hattındaki oranı ile ölçülmüştür.

Destek alan firmaların %69'u, projelerinin üretim kapasitelerinin modernleşmesine katkı sağladığını belirtmiştir. Bu firmaların yıllık ciro ortalamaları ile TR52 Bölgesi ve Türkiye ciro ortalamaları kıyaslandığında, cirolarıyla bu durumu desteklediği görülmektedir. Proje kapsamında üretim kapasitelerinin modernleşmesine katkı sağlayan firmaların ciro ortalamalarının yıllık artış oranları bölgedeki ve ülkedeki ciro artış ortalamalarının üstündedir.

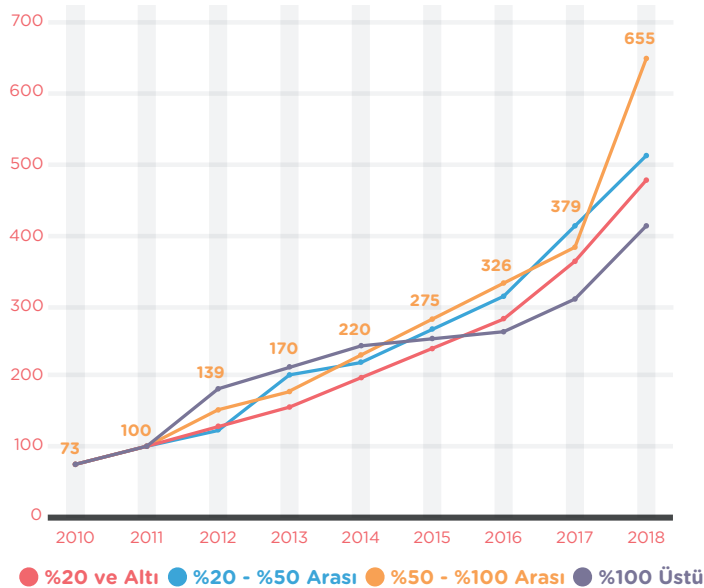
Şekil 51 Üretim Kapasiteleri Modernleşen Firmaların Ciro Endeksleri

Destek alan firmaların tamamı projelerinin üretim kapasitelerinin artmasına katkı sağladığını belirtmiştir. Bu firmaların yıllık ciro ortalamaları ile TR52 Bölgesi ve Türkiye ciro ortalamaları kıyaslandığında, cirolarıyla bu durumu destekledikleri görülmektedir. Proje kapsamında üretim kapasiteleri artan firmaların ciro ortalamalarının yıllık artış oranları bölgedeki ve ülkedeki ciro artış ortalamalarının üstündedir.

Şekil 52 Üretim Kapasiteleri Artan Firmaların Ciro Endeksleri

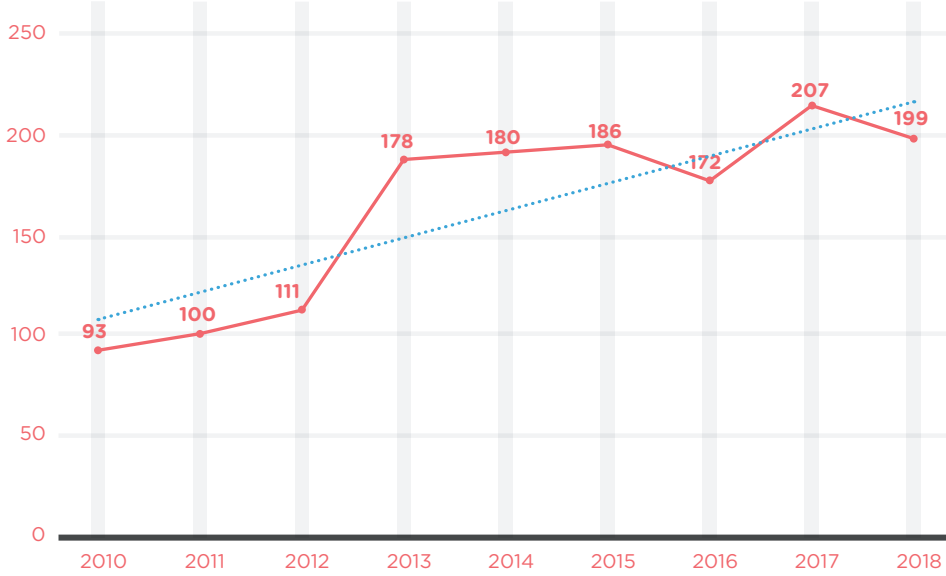
Projelerinin, üretim kapasitelerinin artmasına katkı sağladığını beyan eden firmaların %23'ü, proje ile üretim hatlarında %20'ye kadar; %26'sı, proje ile üretim hatlarında %50'ye kadar; %33'ü, proje ile üretim hatlarında %100'e kadar; geri kalan %18'i ise %100'ün üzerinde kapasite artışı sağladığını belirtmiştir. Kapasite artış oranlarının yıllık ciro artış oranlarına etkisi değerlendirildiğinde, en yüksek ciro artışının %50 ile %100 arasında kapasite artışı sağlayan firmalarda olduğu görülmüştür. Kapasitelerini proje ile birlikte %100'ün üzerinde arttıran firmaların atıl kapasite oluşturduğu ve bu durumun ciro artışına beklendiği gibi etki etmediği görülmüştür.

Şekil 53 Üretim Kapasiteleri Artan Firmaların Kapasite Artış Oranları ile Ciro Endeksleri

Destek alan firmalar program kapsamında aldıkları ekipmanların toplam makine parkuru içerisindeki oranının ortalama %34 olduğunu beyan etmiştir. Makine parkuru içerisindeki bu artışın üretim kapasitesinin artışına etkisi ise ortalama %55 olmuştur.

Destek alan firmaların yıllık üretimleri endeks bazında değerlendirildiğinde, projenin tamamlanmasını takip eden yılda %61 oranında artış görülürken ilerleyen yıllarda farklı ekonomik parametrelerin oluşması ile firmaların üretimlerindeki artışın yıllık ortalama %12 olduğu görülmüştür. Destek alan firmaların üretim kapasitelerinin %55 artmasına rağmen üretim miktarlarındaki artışın aynı oranda olmaması firmaların cirolarına da etki etmiştir.

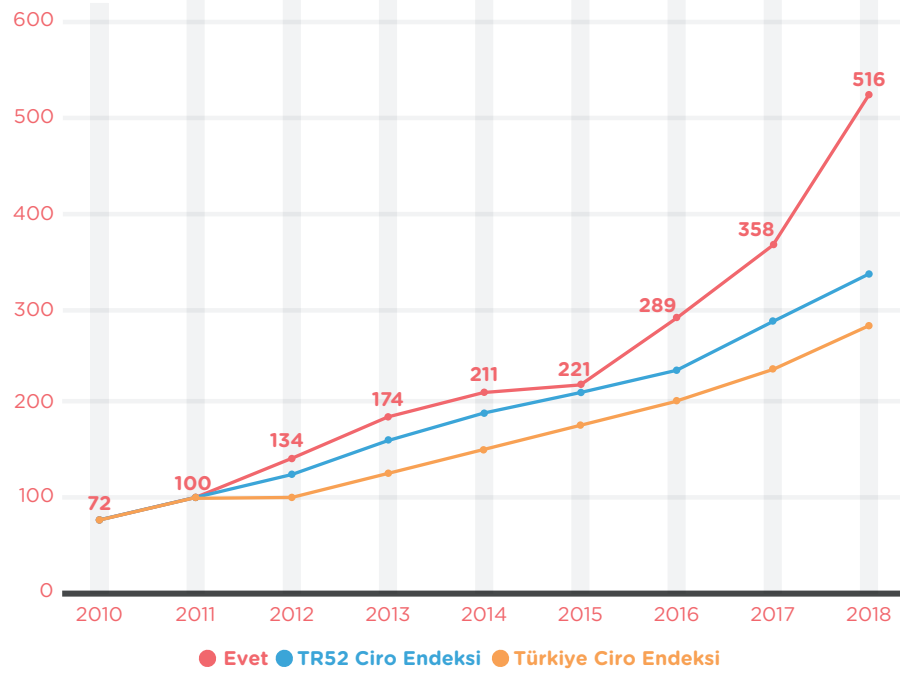
Şekil 54 Kapasite Artışı Üretim Endeks Değişimi

8.5 Programın Verimli Üretimin Artmasına Etkisi

Programın, destek alan yararlanıcılarda verimli üretime etkisi, birim maliyetlerde azalma ile ilgili değerlendirme sorusu ile ve bu sorunun tamamlayıcısı olan verilerle incelenmiştir. Ayrıca bu soruya ek olarak kontrol sorularıyla çapraz kontroller gerçekleştirilmiştir.

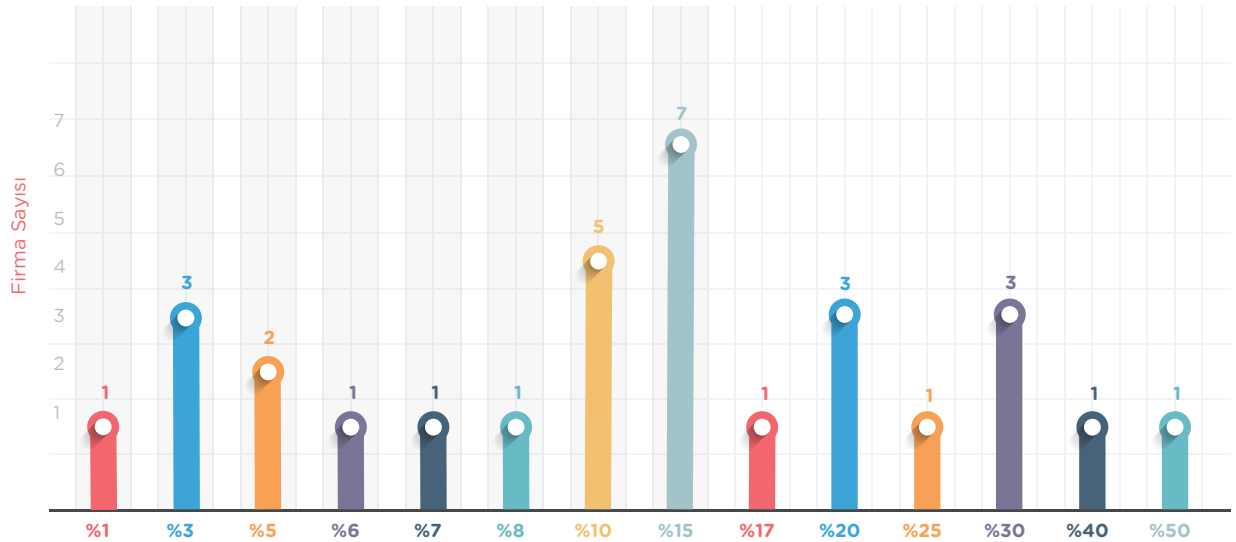
Destek alan firmaların %97'si projelerinin kaynaklarının verimli kullanımına katkı sağladığını ve verimlilik artışı sağladığını beyan etmiştir.

Destek alan firmaların %79'u, projelerinin birim üretim maliyetlerine azaltıcı etkisi olduğunu belirtmiştir. Bu firmaların yıllık ciro ortalamaları ile TR52 Bölgesi ve Türkiye ciro ortalamaları kıyaslandığında, cirolarıyla bu durumu destekledikleri görülmektedir. Proje kapsamında birim üretim maliyetleri azalan firmaların ciro ortalamalarının yıllık artış oranları bölgedeki ve ülkedeki ciro artış ortalamalarının üstündedir.

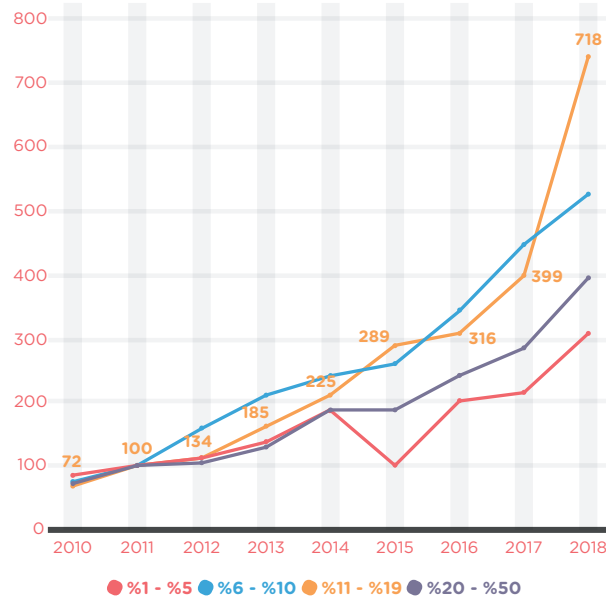
Şekil 55 Birim Üretim Maliyetlerini Azaltan Firmaların Ciro Endeksleri

Firmalarca tamamlanan projelerin maliyetler üzerindeki azaltıcı etkisi oransal olarak %1-50 arasında olduğu ifade edilmiştir. Ankete cevap verenlerin %23'ü, maliyetlerinin %15'e kadar; %16'sı ise %10'a kadar azaldığını ifade etmişlerdir.

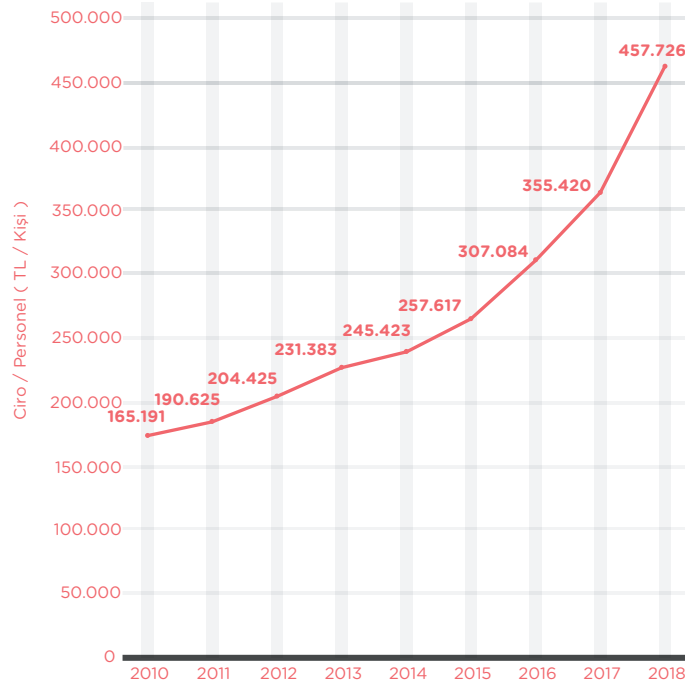
Şekil 56 Birim Üretim Maliyetlerini Azaltan Firma Sayıları ve Maliyet Azalma Oranları

Birim maliyetlerinde azalma olduğunu beyan eden firmaların yıllık ciro artışlarının birim maliyetlerindeki azalma oranına bağlı değişkenlik gösterdiği görülmektedir. Projelerinin birim maliyetlerinde %11-19 arasında azalma etkisi gösteren firmalarda ciro artışları en fazla olurken birim maliyetlerdeki azalma %1-%5 arasında kalan firmaların ciro artışları en az olmuştur. Bu sonuç verimlilik artışlarının %20'den fazla olduğunu beyan eden firmalarca birim üretim maliyetlerinin doğru hesaplanmadığını göstermektedir.

Şekil 57 Birim Üretim Maliyetlerini Azaltan Firmaların Maliyet Azalma Oranları ile Ciro Artış Endeksleri

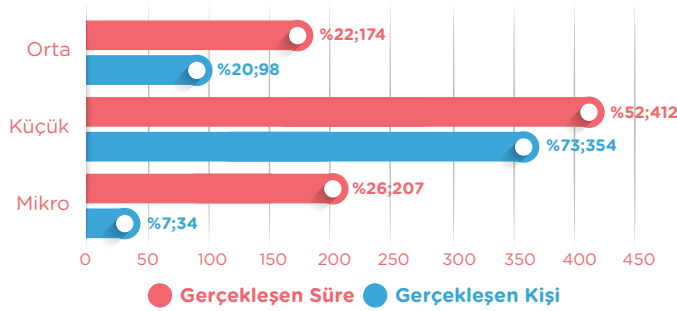
Destek alan firmaların verimli üretimine dair diğer bir analizde, çalışan başına gerçekleştirilen ciro değerleri, yıllar bazında incelenmiştir. Destek alan firmaların proje uygulama döneminde sağladığı yeni istihdamlar ivmeyi bir nebze düşürse de, uygulama dönemi sonunda yıllara göre artan bir eğilim mevcuttur.

Şekil 58 Destek Alan Firmaların Yıllık Kişi Başına Düşen Ciro Değerleri

8.6 Programın İnsan Kaynakları Kapasitesinin Gelişimine Etkisi

Destek alan firmaların %90'ı projeleri kapsamında insan kaynakları kapasitelerini artırmak üzere eğitim verildiğini beyan etmişlerdir. Program kapsamında desteklenen firmalarda proje uygulama sürecinde 486 kişi 793 saat eğitim almıştır. Yeni istihdam edilen personelin %91'i eğitime tabi tutulmuştur. Gerçekleşen eğitimler firma sayılarına göre incelendiğinde, firma başına 14 kişinin 20'şer saat eğitildiği görülmektedir. Firma başına gerçekleşen istihdam sayısının ortalama 12 olduğu hatırlandığında, insan kaynakları kapasitesinin artmasına yönelik yapılan eğitimlerin yeni istihdam edilen kişilere yapıldığı yorumlanabilir.

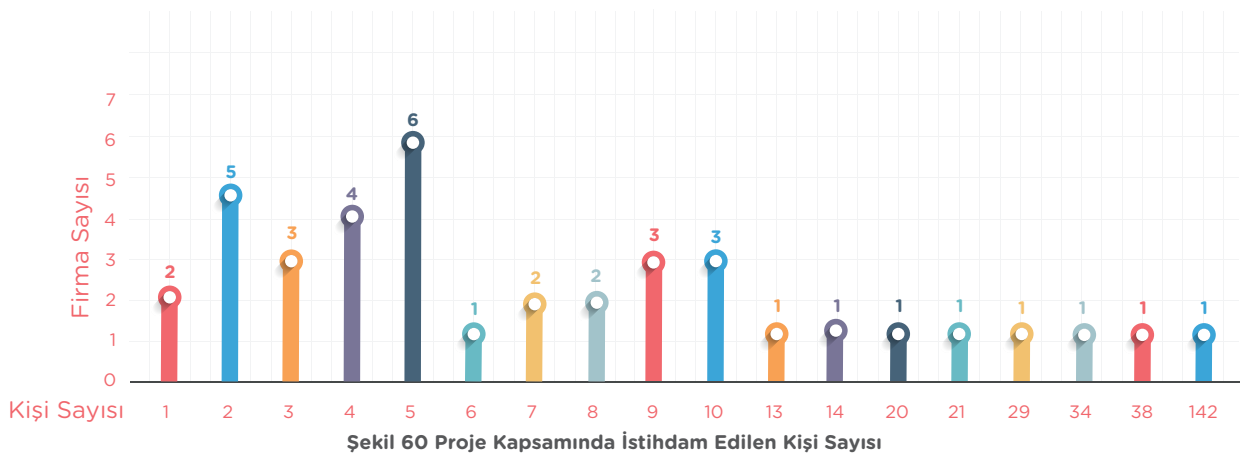
Şekil 59 Şirket Ölçeklerine Göre Eğitim Alan Personel Sayıları ve Eğitim Süreleri

Program kapsamında verilen eğitimlerin şirket ölçeklerine göre dağılımı incelendiğinde, mikro ölçekli firmalarda daha az kişiye daha fazla süreli eğitim verildiği, küçük ölçekli firmalarda ise daha fazla kişiye daha az eğitim verildiği görülmektedir. Program kapsamında verilen eğitimlerin süre bakımından yaklaşık yarısının kişi bakımından ise yaklaşık 3/4'ünün küçük ölçekli firmalarda yapıldığı görülmektedir.

8.7 Programın İstihdam Kapasitesinin Artmasına Etkisi

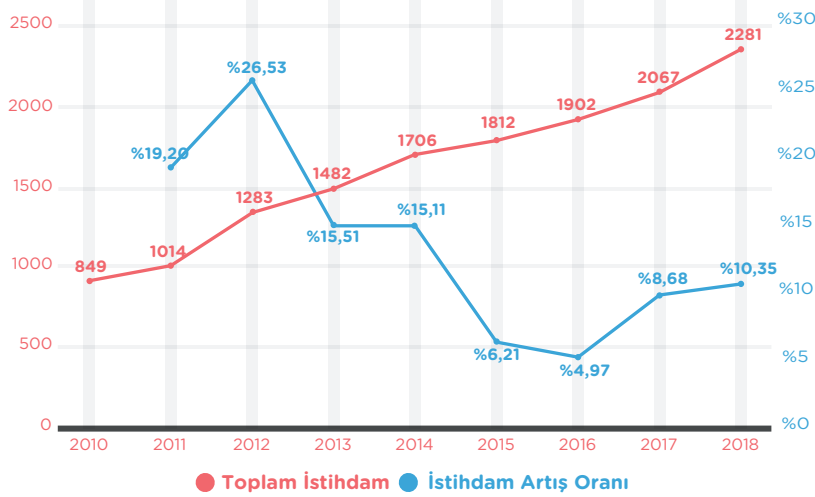
Destek alan firmaların tamamında projeleri kapsamında istihdam kapasiteleri artmıştır. Program kapsamında destek almaya hak kazanan firmaların başvuru aşamasında 256 kişi ilave istihdam edeceğini taahhüt ettikleri, proje uygulama sürecinde ise 471 kişi ilave istihdam sağladıkları görülmüştür. Programda proje başına ortalama 12 kişi ilave istihdam sağlanmıştır. Program kapsamında yapılan ilave istihdamın %65'inin 2019 yılı itibariyle devam ettirildiği beyan edilmiştir. Firma bazında bakıldığında projedeki istihdamın firmaların %54'ünde devam ettirildiği görülmüştür.

Firmaların %59'unun projede planladığı kadar istihdam gerçekleştirdiği, %33'ünün planladığından daha fazla istihdam gerçekleştirdiği, %8'inin ise planladığından daha az istihdam gerçekleştirdiği tespit edilmiştir.

Şekil 60 Proje Kapsamında İstihdam Edilen Kişi Sayısı

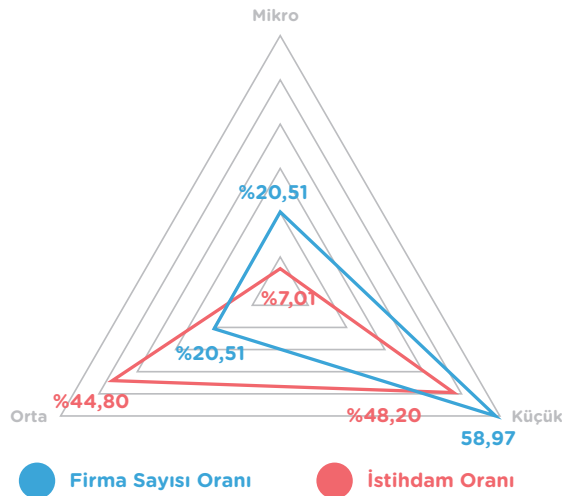
Destek alan firmaların yıllara göre istihdam sayılarının değişimi incelendiğinde, proje uygulama döneminde istihdam sayılarının normal seyrinden daha fazla artış gösterdiği, 2013 yılı ile 2010 yılı arasında istihdam artışının 633 kişi olduğu, bu artışın 471 kişinin program kapsamında istihdam edildiği görülmüştür. Firmalarda program uygulama süreci sonrasında da istihdam artışı olduğu görülmesine rağmen bu artış oranı uygulama sürecindeki oran kadar değildir. Program kapsamında firmaların yıllara göre istihdam değişimi incelendiğinde 2010-2018 yılları arasında istihdamın 3 kate yakın arttığı görülmektedir.

Şekil 61 Destek Alan Firmaların Yıllara Göre İstihdam Sayıları ve Değişimi

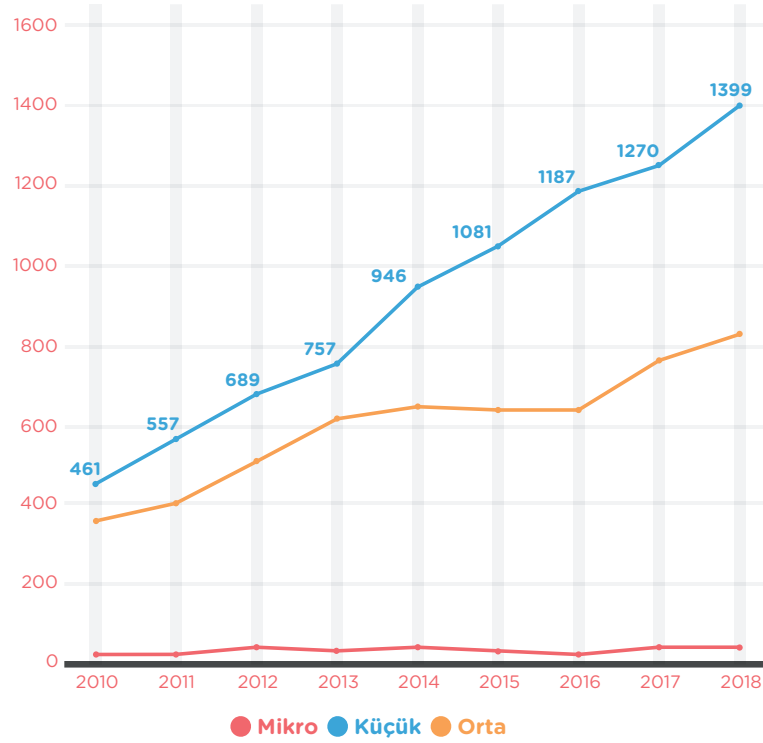
Programın istihdam kapasitesine etkisi incelendiğinde, destek alan firmaların toplam istihdamının yaklaşık %32'sinin projeler kapsamında yapılan ilave istihdam ile sağlandığı, firmaların uygulama süreci sonuna kadar yaptığı ilave istihdamın ise %74'ünün program kapsamında yapıldığı görülmektedir. Destek alan firmaların 2018 yılında mevcut istihdamının ise %21'inin program kapsamında yapılan yeni istihdam ile sağlandığı görülmektedir.

Program kapsamında istihdamın dağılımı şirket ölçekleri düzeyinde incelendiğinde en fazla istihdamın küçük ölçekli firmalarda, sonrasında orta ölçekli firmalarda, sonrasında ise mikro ölçekli firmalarda gerçekleştiği görülmektedir. Ancak, program kapsamında destek alan firmaların sayıları ile istihdam edilen kişi sayıları beraber incelendiğinde, orta ölçekli firmaların firma başına 26 kişi, küçük ölçekli firmaların 10 kişi, mikro ölçekli firmaların ise 4 kişi istihdam ettiği görülmektedir.

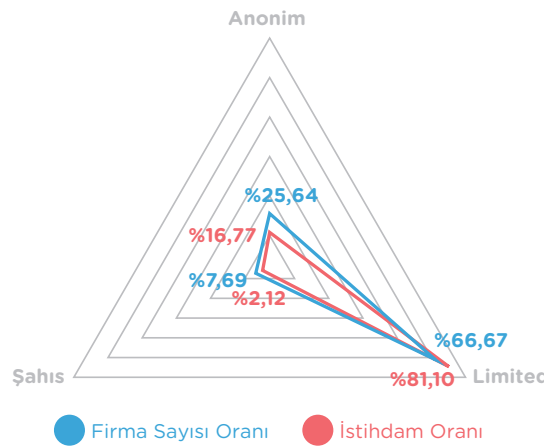
Şekil 62 Program Kapsamında Yapılan İstihdamın Şirket Ölçeklerine Göre Dağılımı

Program kapsamında firmaların 2010-2018 yılları arasında istihdam değişimi şirket ölçeğine göre incelendiğinde en fazla küçük ölçekli şirketlerin istihdamını artırdığı görülürken en az mikro ölçekli şirketlerde artış olmuştur. 2010-2018 yılları arasında küçük ölçekli şirketlerin istihdamı 3 kat artış göstermiştir.

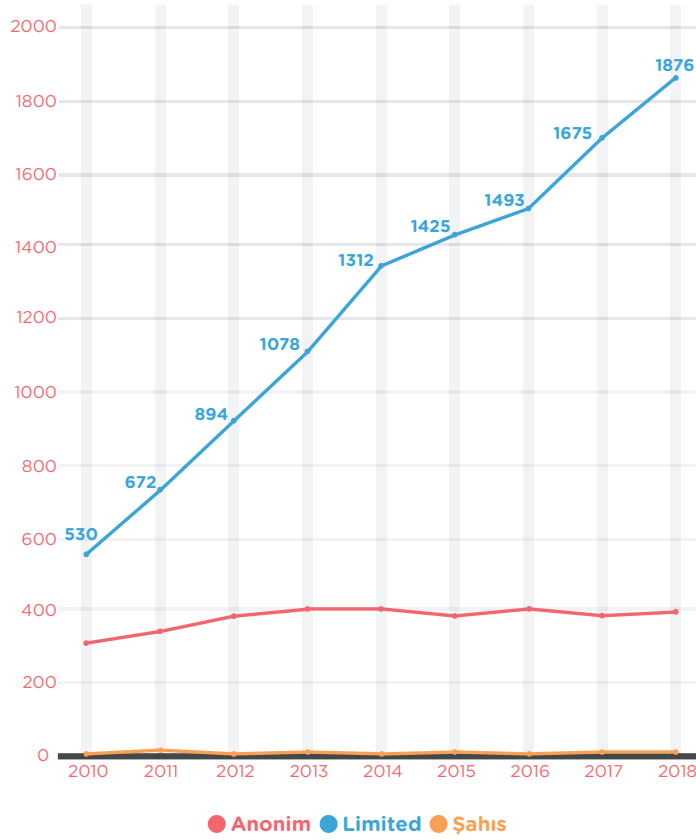
Şekil 63 Destek Alan Firmalardaki İstihdamın Şirket Ölçeklerine ve Yıllara Göre Dağılımı

Program kapsamında istihdamın dağılımı şirket türlerine göre incelendiğinde en fazla istihdamın Limited şirketlerde, sonrasında Anonim şirketlerde, sonrasında ise Şahıs firmalarında gerçekleştiği görülmektedir. Program kapsamında destek alan firmaların sayıları ile istihdam edilen kişi sayıları beraber incelendiğinde, Limited şirketlerde firma başına 15 kişi, Anonim şirketlerde 8 kişi, Şahıs firmalarında ise 3 kişi istihdam edildiği görülmektedir.

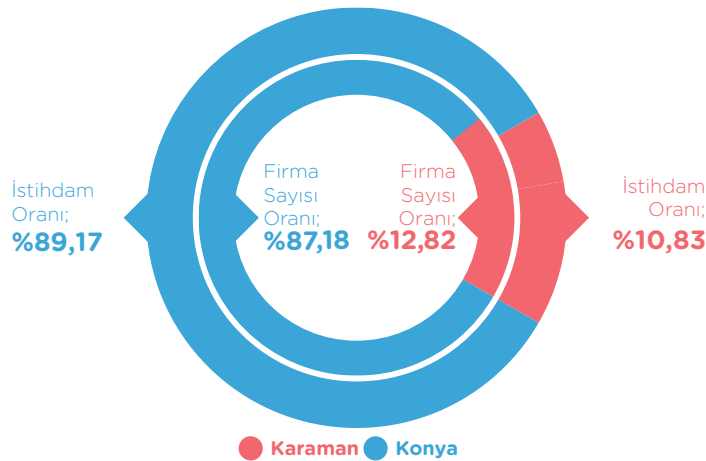
Şekil 64 Program Kapsamında Yapılan İstihdamın Şirket Türlerine Göre Dağılımı

Program kapsamında firmaların 2010-2018 yılları arasında istihdam değişimi türlerine göre incelendiğinde en fazla Limited şirketlerin istihdamını artırdığı görülürken en az Anonim şirketlerde artış olmuştur. 2010-2018 yılları arasında Limited şirketlerin istihdamı 4 kata yakın artış göstermiştir.

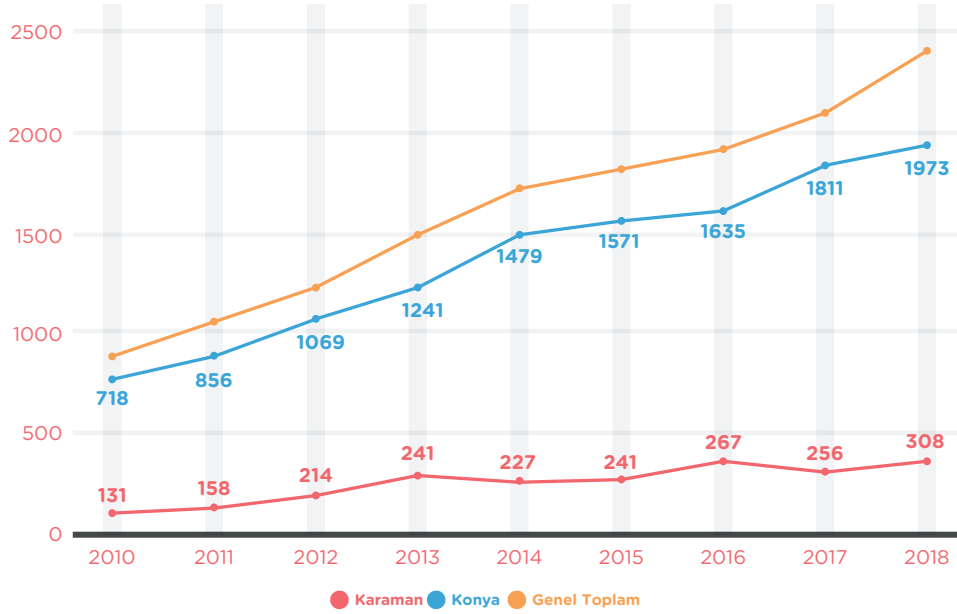
Şekil 65 Destek Alan Firmalardaki İstihdamın Şirket Türlerine ve Yıllara Göre Dağılımı

Destek alan firmalarda en fazla istihdamın Konya ilinde olduğu görülmektedir. Firma sayısına göre istihdam oranı Konya ilinde daha fazladır. Firma başına istihdam Karaman ilinde 10 kişi olurken Konya ilinde 12 kişi olmuştur. Karaman ilindeki proje kapsamında yapılan istihdam %98 oranında devam ettirilirken bu oran Konya ilinde %61 olmuştur.

Şekil 66 Destek Alan Firmalardaki İstihdamın İllere Göre Dağılımı

Destek alan firmalardaki istihdam artışlarının en fazla Konya ilinde olduğu görülmektedir. Bu firmalardaki 2010-2018 yılları arasındaki istihdam artışı Konya ilinde 2,75 kat olurken Karaman ili için 2,35 kat olmuştur.

Şekil 67 Destek Alan Firmalardaki İstihdamın İllere ve Yıllara Göre Dağılımı

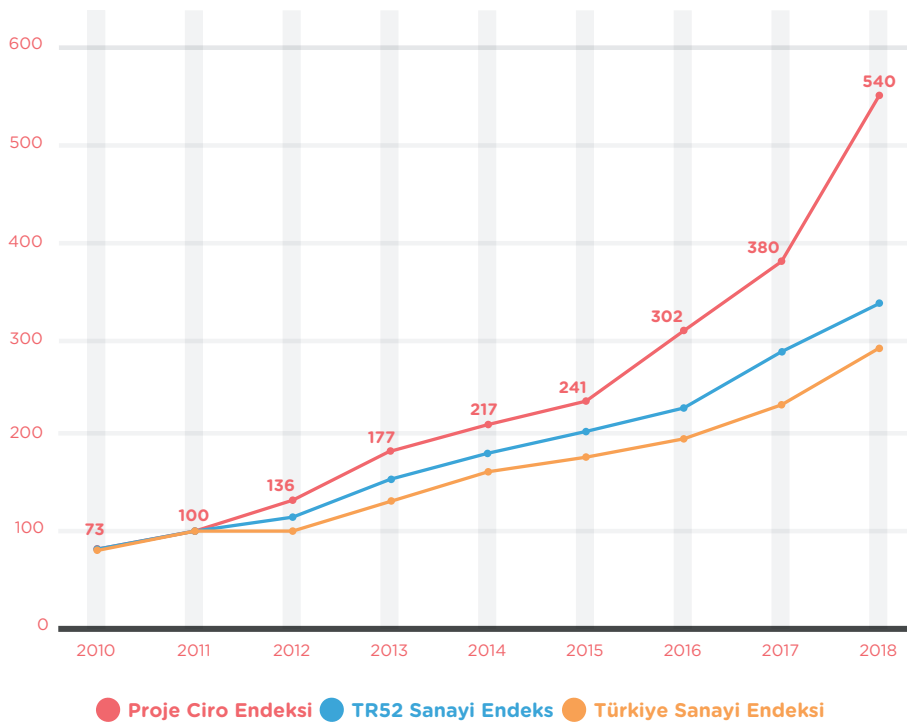
Program kapsamında istihdam için bütçe öngörülmemiştir. Bu nedenle program kapsamında yapılan yeni istihdamın direk maliyeti olmamıştır. Destek alan firmalarca karşılanan istihdam maliyeti tam olarak bilinmemektedir. Ajansın destek programında gerçekleşen toplam maliyetin istihdam edilen kişi sayısına bölünmesi ile bulunan yıllık kişi başına 15.948 TL'lik maliyet, Ajans desteğinin istihdama çarpan etkisi olarak yorumlanabilir.

8.8 Programın Ciro Artışına Etkisi

Programın, destek alan yararlanıcıların cirolarının artmasına etkisi, değerlendirme anketleri ile sorulan sorular ile ve bu soruların tamamlayıcısı olan verilerle incelenmiştir. Ayrıca etki ile ilgili anket sorularının kontrol soruları da bulunmaktadır. Bu kapsamda firmaların yıllık ciro bilgileri kullanılmıştır.

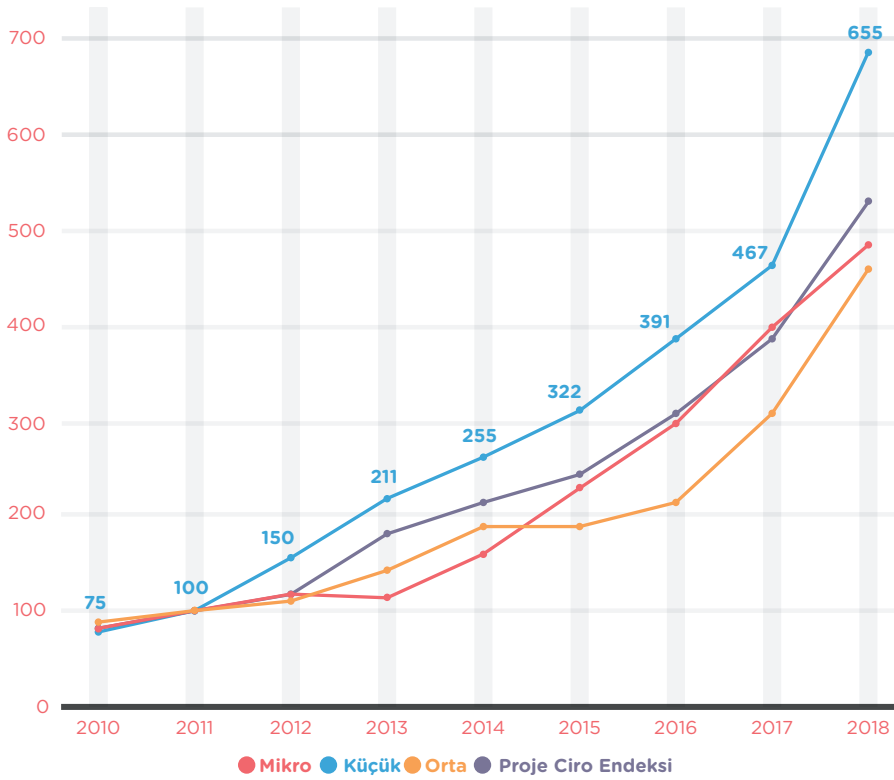
Destek alan firmaların yıllık ciro ortalamaları ile TR52 Bölgesi ve Türkiye ciro ortalamaları kıyaslandığında, destek alan firmaların ciro ortalamalarının yıllık artış oranları bölgedeki ve ülkedeki ciro artış ortalamalarının üstündedir. Destek alan firmaların yıllık ciro artış oranı %27 olurken bu oranın TR52 bölgesi için %21, ülkemiz için ise %17 olduğu görülmüştür.

Destek alan firmaların 2010 yılı ciro ortalamaları TR52 bölgesi ve ülkemiz ciro ortalamalarının altındayken program ile TR52 bölgesi ve ülkemiz ciro ortalamalarının üzerinde çıkmıştır. 2010-2018 yılları arasında destek alan firmaların belirgin bir şekilde cirolarını 7,44 kat artırdığı görülürken, TR52 bölgesindeki firmalar 4,65 kat, ülkemizdeki firmalar ise 3,85 kat cirolarını artırmıştır.

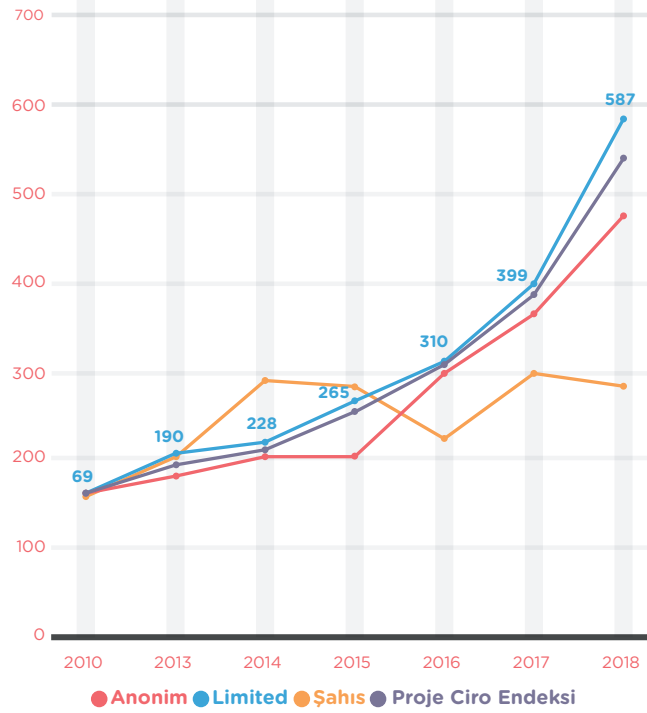
Şekil 68 Destek Alan Firmaların Yıllık Ciro Artış Endeksleri

Destek alan firmalardaki ciro artışlarının en fazla küçük ölçekli firmalarda olduğu görülmektedir. Bu firmalardaki ciro artışı proje uygulama dönemi başlangıcına göre 7 kata yakın gerçekleşmiştir.

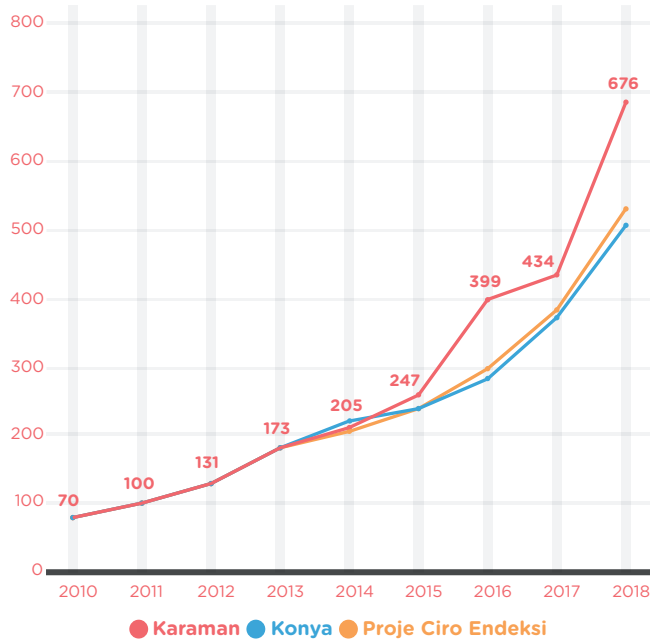
Şekil 69 Yıllık Ciro Artış Endekslerinin Şirket Ölçeklerine Göre Değişimi

Destek alan firmalardaki ciro artışlarının en fazla limited şirketlerinde olduğu görülmektedir. Bu firmalardaki ciro artışı proje uygulama dönemi başlangıcına göre 6 kata yakın gerçekleşmiştir.

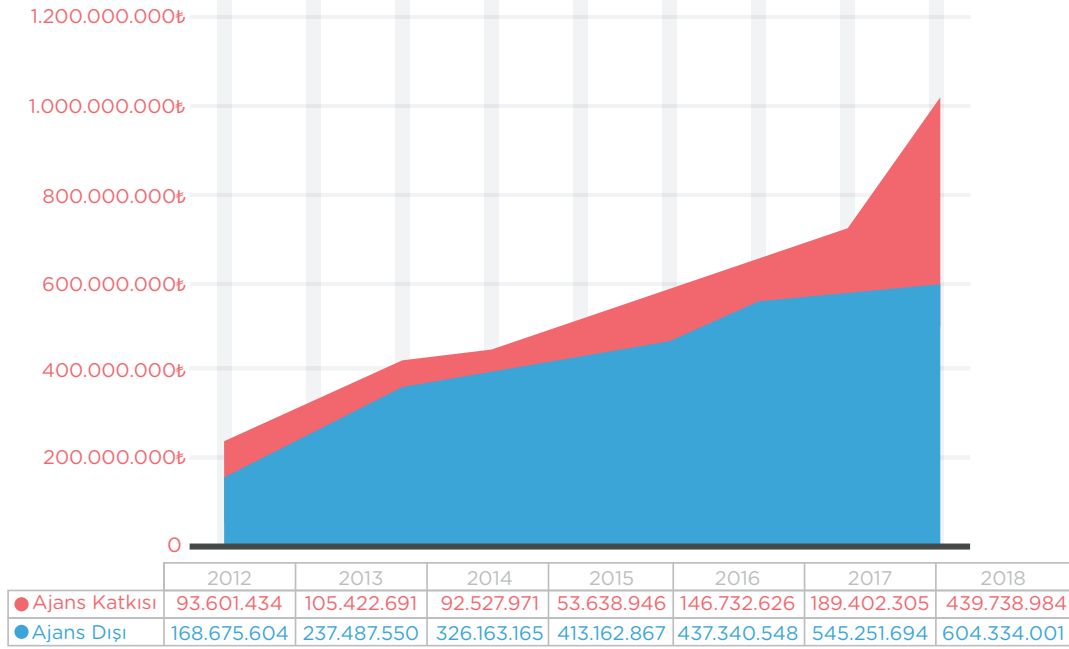
Şekil 70 Yıllık Ciro Artış Endekslerinin Şirket Türlerine Göre Değişimi

Destek alan firmalardaki ciro artışlarının en fazla Karaman ilinde olduğu görülmektedir. Bu firmalardaki ciro artışı proje uygulama dönemi başlangıcına göre 7 katına yaklaşırken Konya ili için 5 katı civarında gerçekleşmiştir.

Şekil 71 Yıllık Ciro Artış Endekslerinin İllere Göre Değişimi

Destek alan firmaların 2012-2018 yılları arası cirolarının toplamı 3,853 Milyar TL olurken projeleri kapsamında alınan ekipmanlar ile gerçekleştirilen üretimden elde edilen ciro 1,121 Milyar TL olmuştur. Firmaların ortalama yıllık ciro toplamı 550,5 Milyon TL olurken, projeleri ile gerçekleştirilen üretimden elde edilen ciro 160,1 Milyon TL olmuştur. Destek programı kapsamında 8,3 Milyon TL hibe verilerek yıllık 160,1 Milyon TL daha fazla ciro yapılmasına katkı sağlanmıştır.

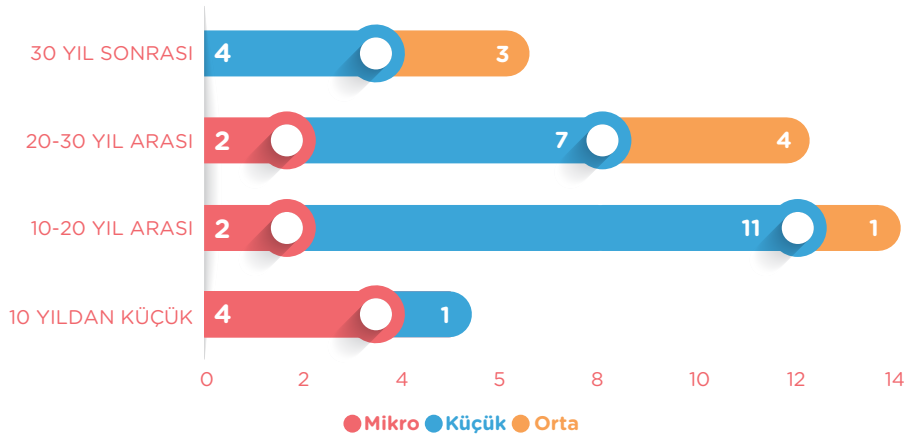

Şekil 72 Destek Alan Firmaların Ciro Artışlarına Ajans Katkısı

8.9 Programın Dolaylı Etkileri

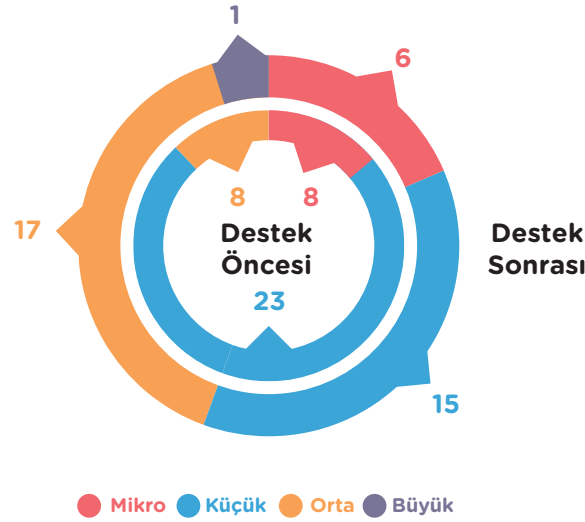
Program ile destek alan firmaların firma yaşları incelendiğinde, destek almaya hak kazanan firmaların yaşlarının 8 ile 45 yıl arasında değişkenlik gösterdiği görülmüştür. Firmaların yaklaşık %77'si 10-40 yaş aralığında yer almaktadır. Projelerini başarıyla tamamlayan 40 yaş üzeri 4 firma yer almaktadır.

Destek alan firmaların yaşları şirket ölçeklerine göre incelendiğinde destek öncesi mikro ölçekli firmaların %50'sinin, küçük ölçekli firmaların ise %96'sının 10 yıldan büyük olduğu görülmektedir. Destek alan firmaların içinde 20 yıl ve daha fazla süredir mikro ölçekli firma olarak faaliyetini sürdürmesi, destek ile beraber firmaların ölçek değiştirmesi Ajans desteğinin firmalar üzerindeki etkisinin en açık örneklerinden birisidir.

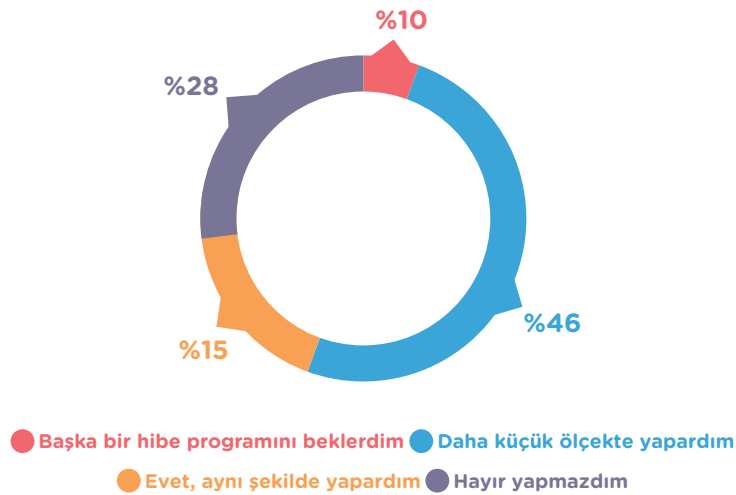
Şekil 73 Destek Alan Firmaların Başvuru Yaptığı Dönemdeki Firma Yaşları

Program kapsamında destek alan firmaların %33'ünde firma ölçeklerinin projeler ile büyüdüğü görülmüştür. Destek programı ile 8 orta ölçekli firmadan 1 firma büyük ölçeğe; 23 küçük ölçekli firmadan 9 firma orta ölçeğe, 1 firma ise büyük ölçeğe; 8 mikro ölçekli firmadan 2 firma da küçük ölçeğe geçmiştir.

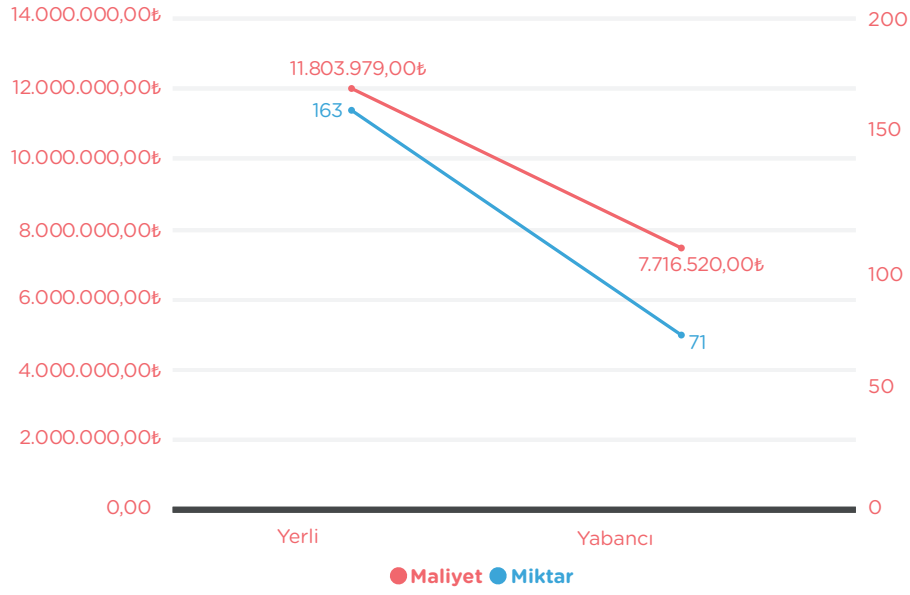
Şekil 74 Destek Alan Firmaların Destek Sonrası Firma Ölçeklerindeki Değişim

Destek programının, yatırımcılar üzerinde yatırımı öne çekme ve tetikleme etkisinin olduğu görülmektedir. Destek alan firmaların %85'i destek programının olmaması durumunda yatırımlarını yapamayacağını, daha küçük ölçekte yapabileceğini ya da başka bir hibe programını bekleyeceğini belirtmiştir. Diğer taraftan mevcut imkânlarıyla yatırım yapabilecek %15'lik firmaya destek verilmesi, programın yerindelik bakımından hedef kitleye ulaşma noktasında soru işareti oluşturmaktadır.

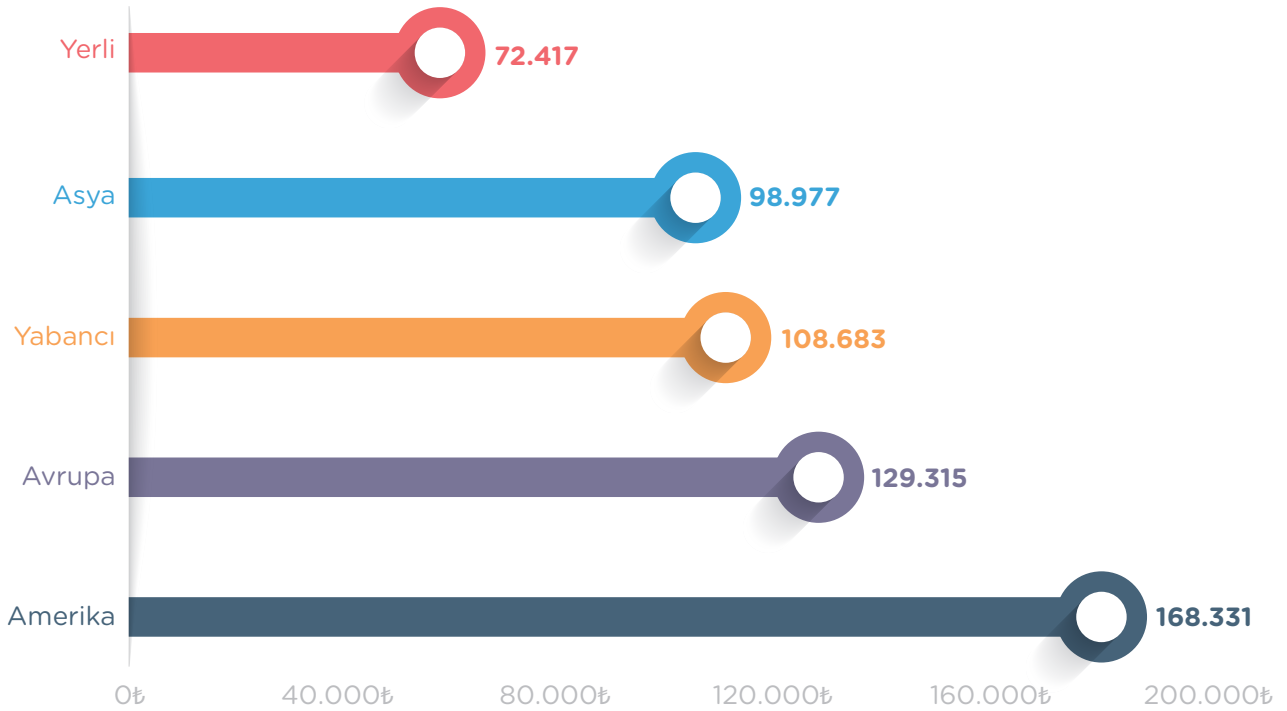
Şekil 75 Destek Programının Firmaların Yatırım Kararına Etkisi

Destek programı kapsamında 19,5 Milyon TL tutarında 234 makine alınmıştır. Alınan makinelerin miktar bakımından %30'u, maliyet bakımından ise %40'ı ithal edilmiştir. İthalatın %72'si ağırlıklı olarak Tayvan, Japonya, Kore ve Çin olmak üzere Asya ülkelerinden, %26'sı ağırlıklı olarak Almanya, İtalya ve İsviçre olmak üzere Avrupa ülkelerinden, %13'ü ise Amerika'dan gerçekleştirilmiştir. Destek programı kapsamında alınan makinelerin miktar bakımından %70'i, maliyet bakımından ise %60'ı yerli üreticilerden sağlanmıştır.

Şekil 76 Program Kapsamında Alınan Makine ve Ekipmanların Sayı ve Maliyet Ortalaması

Alınan makinelerin birim fiyatları incelendiğinde ithal edilen makinelerin ortalama birim fiyatlarının ülkemizde üretilen makinelerin ortalama birim fiyatlarından 1,8 kat fazla olduğu görülmektedir.

Şekil 77 Program Kapsamında Alınan Makinelerin Ortalama Birim Fiyatları

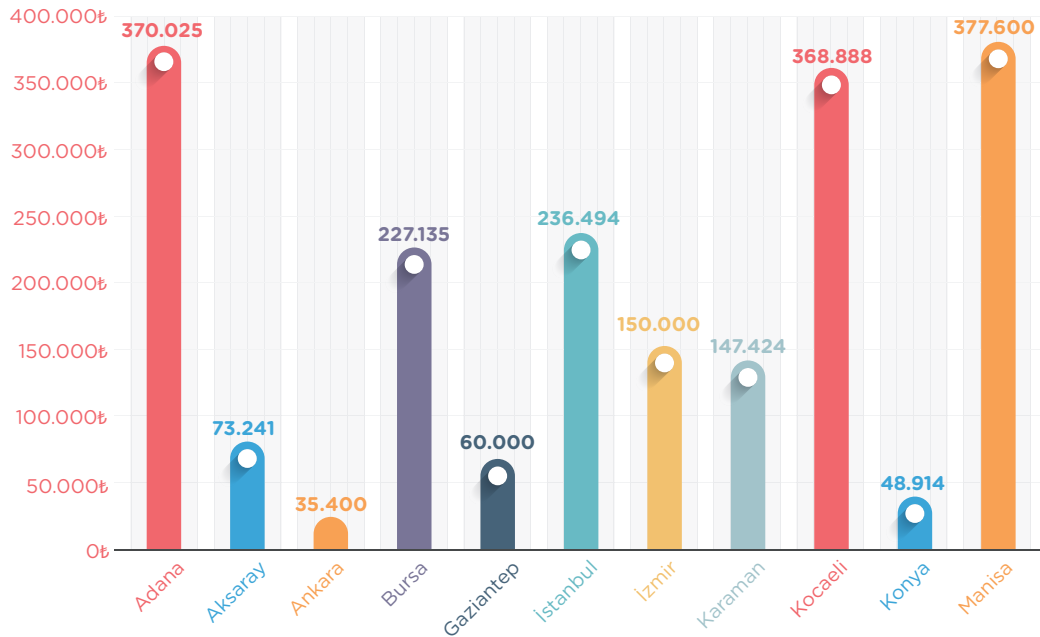
Programın dolaylı negatif etkilerinden birisi de verilen destek miktarına yakın tutarda makine ithalatına neden olmasıdır. Program kapsamında 12,4 milyon TL destek ile 7,7 milyon TL ithalat yapılmasına etki edilmiştir.

Destek programı kapsamında alınan makinelerin satıldığı iller incelendiğinde, miktar bakımından %80'inin bölge içinden %20'sinin ise bölge dışından temin edildiği görülmektedir. Buna karşın bölge içinden temin edilen makinelerin maliyetleri toplam maliyetin %49'unu oluştururken bölge dışından temin edilen makineler toplam maliyetin %51'ini oluşturmuştur.

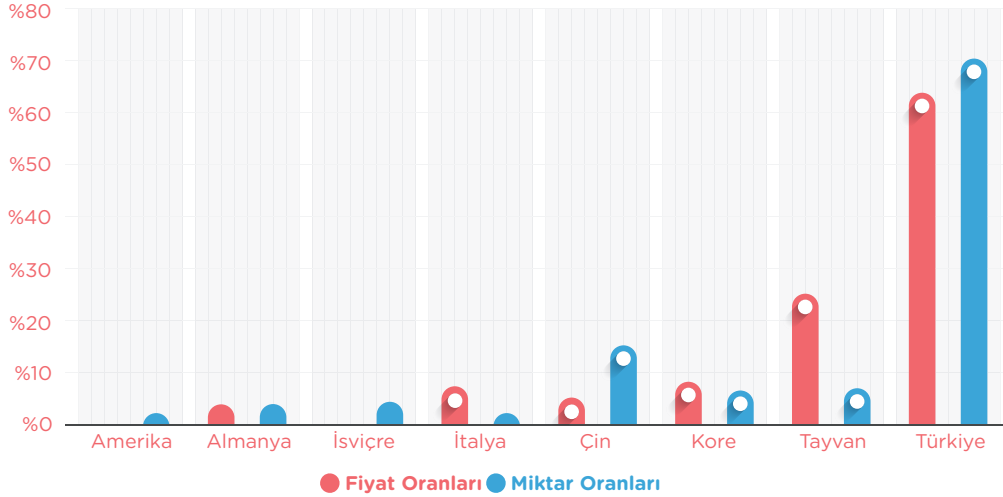
Şekil 78 Program Kapsamında Alınan Makinelerin Bölge İçi/Bölge Dışı Olmasına Göre Sayı ve Maliyetleri

Bölge içinden temin edilen makinelerin ortalama birim maliyeti 50,5 Bin TL olurken, bölge dışından temin edilen makinelerin ortalama birim maliyeti 218 Bin TL olmuştur. Satın alınan makinelerin ortalama birim maliyeti 83 Bin TL olmuş, Konya ve Karaman illerinden alınan makinelerin birim maliyetleri ortalama maliyetin altında kalmıştır.

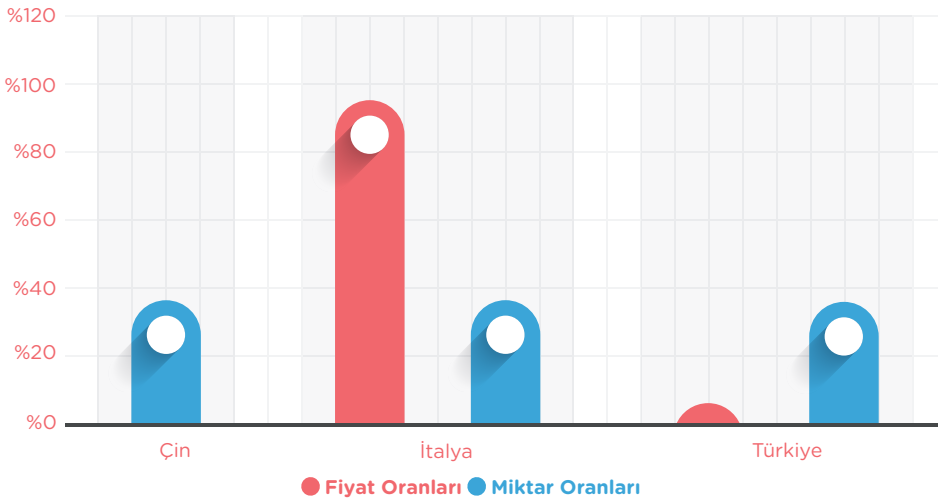
Şekil 79 Program Kapsamında Alınan Makinelerin İl Bazında Ortalama Maliyetleri

Destek programı kapsamında Konya ilinden temin edilen makinelerin üretim yerleri incelendiğinde, miktar olarak %70'inin maliyet olarak ise %61'inin yerli olduğu görülmektedir. Konya'dan temin edilen yerli makinelerin ortalama birim maliyeti 42,6 Bin TL, yabancı makinelerin ortalama maliyeti ise 63,6 Bin TL olmuştur.

Şekil 80 Program Kapsamında Konya'dan Alınan Makinelerin Menşesine Göre Sayı ve Maliyet Oranları

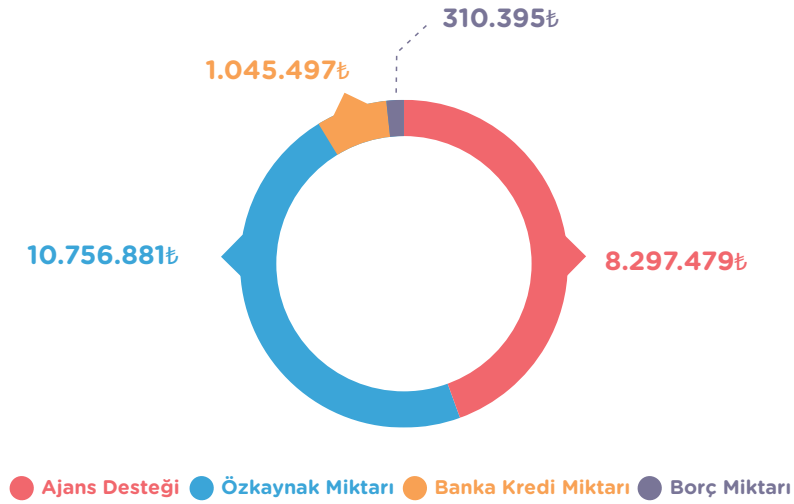
Destek programı kapsamında Karaman ilinden temin edilen makinelerin üretim yerleri incelendiğinde, miktar olarak %33'ünün maliyet olarak ise %1'inin yerli olduğu görülmektedir. Karaman'dan temin edilen yerli makinelerin ortalama birim maliyeti 9,4 Bin TL, yabancı makinelerin maliyeti ise 216 Bin TL olmuştur.

Şekil 81 Program Kapsamında Karaman'dan Alınan Makinelerin Menşesine Göre Sayı ve Maliyet Oranları

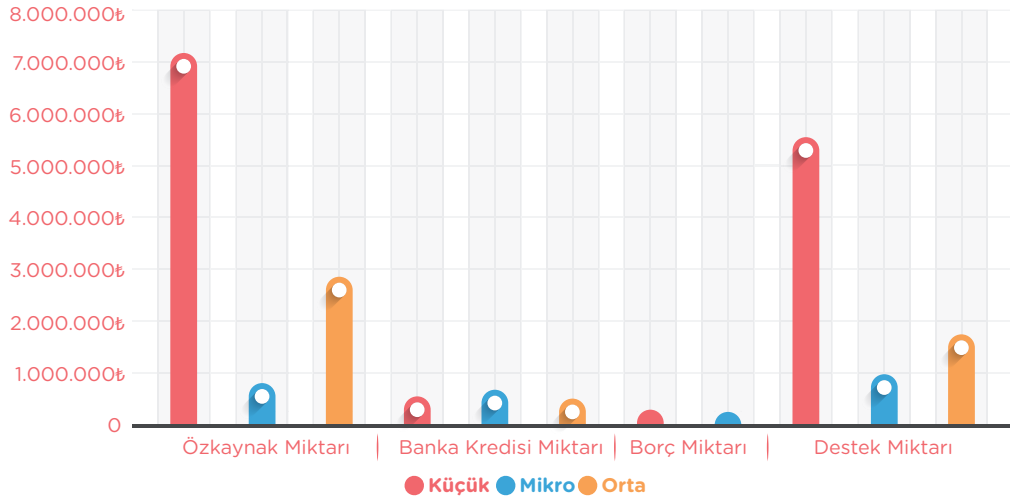
Programın pozitif çarpan etkilerinden birisi de destek alan firmaların haricinde bölgede üretim yapan makine ve ekipman imalatı sektöründeki firmaların program kapsamında dolaylı olarak desteklenmesidir. Program ile verilen 12,4 Milyon TL tutarındaki desteğin yaklaşık %76'sı olan 9,5 Milyon TL'si bölge içinde kalmıştır.

Program kapsamında yapılan yatırımların finansmanı %41'i Ajans desteği ile, %59'u ise eş-financeman desteği ile sağlanmıştır. Eş finansman için ihtiyaç duyulan finansmanın %89'u öz kaynaklar ile, %9'u banka kredileri ile geri kalan %3'ü ise diğer borçlar ile sağlanmıştır.

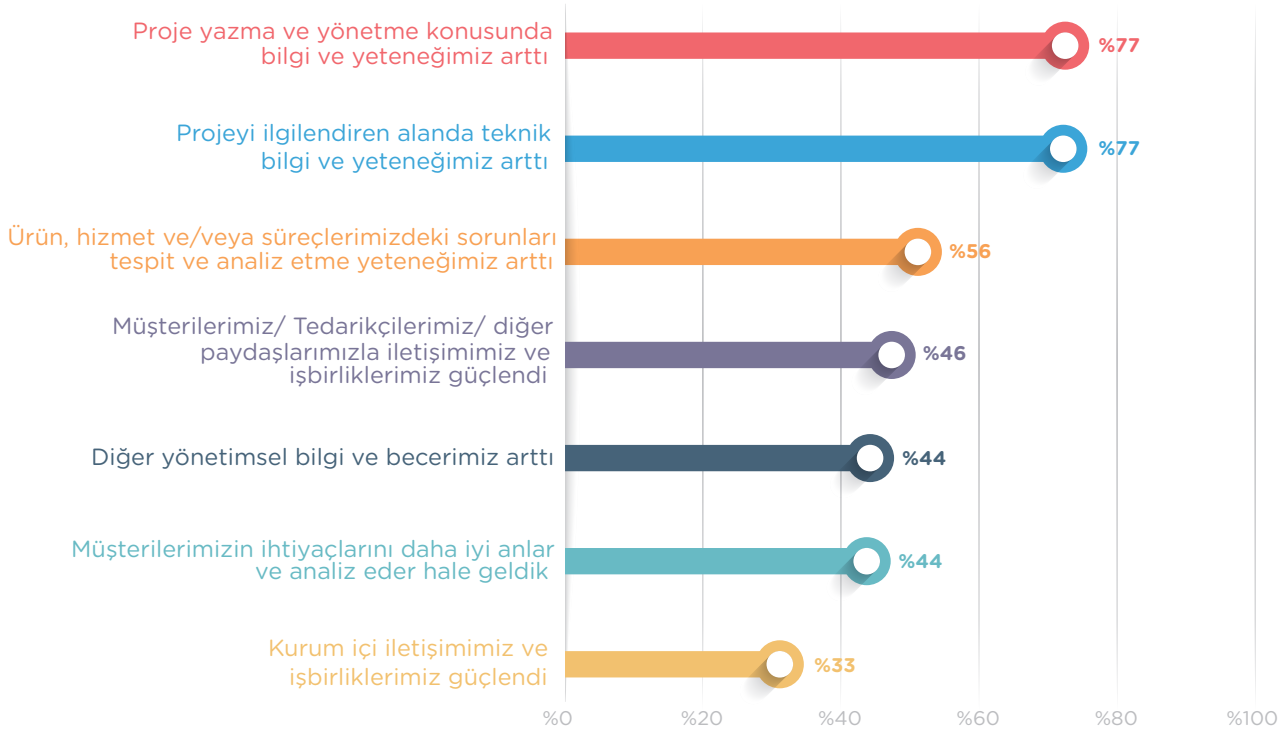
Şekil 82 Program Kapsamında Yapılan Yatırımların Finansman Dağılımı

Program kapsamında gerçekleştirilen destek miktarının %13'ü oranında banka kredisi kullanılmıştır. Destek alan firmalarda projeleri kapsamında kullandıkları finansman yapısı ölçeklerine göre incelendiğinde; mikro ölçekli firmalarda gerçekleşen bütçenin %46'sının Ajans desteği, %31'inin öz kaynak, %21'inin ise banka kredisi olduğu; küçük ölçekli firmalarda gerçekleşen bütçenin %41'inin Ajans desteği, %54'ünün öz kaynak, %3'ünün ise banka kredisi olduğu; orta ölçekli firmalarda gerçekleşen bütçenin %37'sinin Ajans desteği, %58'inin öz kaynak, %6'sının ise banka kredisi olduğu görülmektedir. Ölçek küçüldükçe kredi kullanma oranının ölçek büyüdükçe ise öz kaynak kullanma oranının arttığı tespit edilmiştir.

Şekil 83 Program Kapsamında Yapılan Yatırım Finansmanının Şirket Ölçeklerine Göre Dağılımı

Program kapsamında destek alan firmaların projeleri ile mali kazanımları haricinde farklı kazanımları da olmuştur. Destek alan firmalar, proje yazma ve yönetme konusunda yeteneklerini, teknik bilgi ve becerilerini, sorunları tespit ve analiz yeteneklerini, müşteri ihtiyaçlarını analiz etme yeteneklerini, iletişim ve işbirliği yeteneklerini ve diğer yönetsel bilgi ve becerilerini arttırmıştır.

Şekil 84 Destek Alan Firmaların Dolaylı Kazanımları

Projelerin firmalar üzerindeki etkisi incelendiğinde, üretim kapasitesi, ürün ve hizmet kalitesi, verimliliğin artışı, yeni ürünlerin üretiminin ve istihdamın artışının öne çıktığı anlaşılmaktadır. Yenilikçi yöntemler, yeni tasarımlar, tanıtım ve pazarlama kapasitesinin artışı, ihracatın artışı, ihracatın başlatılması, teknoloji geliştirme ve Ar-Ge faaliyetlerinde arzu edilen etkinin olmadığı görülmüştür.

Şekil 85 Program Kapsamında Firmalarca Yapılan Faaliyetlerin Program Hedeflerini Gerçekleştirme Performansı

Destek alan firmaların %51'i projelerinin ortaklık kültürüne katkı sağladığını beyan etmiştir. %97'si projelerinin rekabetçilik güçlerini artırdığını bildirmiştir. %92'si beşeri sermayelerinin arttığını belirtmiştir. %82'si projelerinin bölgeye katkı sağladığını beyan etmiştir. %82'si projelerinin çevreye olumlu etkisi olduğunu bildirmiştir. Projeler kapsamında firmaların %5'i yenilenebilir enerji kaynaklarından enerji ürettiğini, projelerinin yenilenebilir enerji teknolojileri üretebilmeye katkı sağladığını ve yılda yaklaşık 23.000 kWh yenilenebilir enerji üretimi yapıldığını beyan etmişlerdir. Destek alan firmaların %10'u projelerinin işletmelerinde atıklarının geri dönüşümüne katkı sağladığını ve %5 ile %20 arasında bu atıklardan kazanç elde ettiklerini bildirmişlerdir. Destek alan firmaların %51'i projelerinin enerji tasarrufu ile çevreye olumlu bir katkı sağladığını beyan etmiştir.

Destek alan firmaların %26'sı projelerinin aynı sektörde faaliyet gösteren başka firmalarla sosyal işbirlikleri geliştirmelerine katkısı olduğunu belirtmiştir. Bu işbirlikleri kapsamında atılacak malzemelerin yarı mamul olarak işlenip sektöre verildiği, fason üretim gerçekleştirildiği yeni işbirlikleri gerçekleştirildiği, makine firması ile çikolata makinesi üzerinde çalışıldığı, makine sektöründe yeni teknoloji gelişimi sağlanmasına yardımcı olunduğu ve ürün işleme noktasında işbirliği geliştirildiği sayılmıştır. Firmaların %8'i projeleri kapsamında üniversite ile işbirliği geliştirdiğini ifade etmiştir. Bu işbirlikleri Ar-Ge çalışması, TÜBİTAK projesi geliştirilmesi ve öğrenci yetiştirme kapsamında olmuştur.

8.10 Tespitler

1. Program kapsamında yenilikçilik kapasiteleri arttırılan firmaların ciro artış endeksleri incelendiğinde, en fazla yıllık ciro artışının yeni ürün üreten, ürün kalitelerini arttıran ve standart/belge başvurusu yapan firmalarda olduğu görülmektedir. Program kapsamında desteklenen projelerde patent başvurusu, faydalı model başvurusu ve marka tescil başvurusu yapan firmalardaki yıllık ciro artışları yeni ürün üreten firmalara nazaran daha az gerçekleşmiştir.
2. Program kapsamında firmaların projeleri kapsamında yapmış olduğu yeni tasarımların %92'si yeni ürün veya çeşitlenen ürüne dönüşebilmiş, yeni ürün veya çeşitlenen ürünlerin %12'si ise faydalı model/patent/marka tescili başvurularıyla belgelendirilmiştir.
3. Program kapsamında Ar-Ge kapasitesini geliştiren firmalar incelendiğinde, en fazla ciro artışının Ar-Ge harcaması yapan, yeni Ar-Ge personeli istihdam eden, teknoloji geliştiren ve bunların sonucunda yeni ürün üreten firmalarda gerçekleştiği görülmektedir. Proje kapsamında Ar-Ge faaliyetlerini yeni ürün üreterek ticarileştiremeyen firmaların ciro artışları, yeni ürün üreten firmalara nazaran daha az kalmıştır. Programın Ar-Ge faaliyetlerini geliştirip ticarileştirebilen firmalara katkı sağladığı, ticarileştiremeyen firmalara ise kısmen katkı sağladığı görülmüştür.
4. Programın alınan destek miktarının %29'u oranında Ar-Ge harcaması yapılması yönünde çarpan etkisi olmuştur. Program kapsamında istihdam edilen personelin %5'i Ar-Ge personeli olmuştur.
5. Program, destek alan firmaların ihracat kapasitelerini arttırarak destek tutarının 9,5 katı oranında ihracat yapılmasına katkı sağlamıştır. Program kapsamında 4 farklı kıtadaki 45 yeni ülkeye ihracat yapılmaya başlanılmıştır.
6. Program, destek alan firmaların üretim kapasitelerine %55'lik ek üretim kapasitesi sağlamış olmasına rağmen firmaların üretimleri proje bitiminden sonraki altı yılda ortalama %12 oranında artmıştır. Üretim kapasitesi ile yıllık üretim artışındaki farkın nedeni olarak program kapsamında atıl kapasite oluşturulması ve ekonomik durgunluk yaşanması olduğu tespit edilmiştir.
7. Program, firmaların birim maliyetlerinin azalmasına ve verimli üretim yapabilmesine olanak sağlamış, projeleri ile verimliliklerini %20'nin üzerinde arttıran firmaların cirolarının artmasına katkı sağlamıştır. Program kapsamında yeni istihdam yapılmasına rağmen ciro/personel oranlarının yükselmesi destek alan firmalarda verimlilik artışını göstermektedir.
8. Program, bütçede destek kalemi olmamasına rağmen istihdam kapasitesinin artmasına önemli bir katkı sağlamıştır. Program kapsamında yapılan ilave istihdamın %65'inin halen mevcut olması, program kapsamında ilave istihdam edilenlerin proje kapsamında eğitim alması ve beşeri kapasitelerinin de arttırılmış olmasıyla da ilişkilidir.
9. Destek programı kapsamında 8,3 Milyon TL hibe verilerek yıllık 160,1 Milyon TL daha fazla ciro yapılmasına katkı sağlanmıştır.
10. Program, destek alan firmaların %33'ünün ölçeklerinin büyümesine katkı sağlamıştır.

9. PROGRAMIN İLGİLİLİK DEĞERLENDİRMESİ

9.1 İlgililik Değerlendirmesi

İktisadi İşletmelerde Rekabetçiliğin Geliştirilmesine Yönelik Mali Destek Programının genel amacı, TR52 (Konya-Karaman) Düzey 2 Bölgesindeki iktisadi işletmelerin rekabet güçlerini artırarak bölge ekonomisinin gelişmesine katkı sağlamaktır.

Bu teklif çağırısı kapsamında programın öncelikleri;

- Öncelik 1: İmalat sanayinde (tarım makineleri, gıda makineleri ve gıdaya yönelik üretimler, akışkan gücü ile çalışan donanımlar, pompalar ve kompresörler, rulman, türbin, güneş paneli ve rüzgârgülü imalatı, kalıp, kaldırma ve taşıma donanımları imalatı) yenilik ve Ar-Ge uygulamalarının geliştirilmesi,
- Öncelik 2: Orta ve ileri teknoloji ürünlerin ihracatının artırılması,
- Öncelik 3: İktisadi işletmelerin kapasite, verimlilik ve istihdamının artırılması,

şeklinde belirlenmiştir.

Programda Öncelik 3 kapsamında yapılacak başvurularda Konya Büyükşehir Belediyesi ve Karaman Belediyesi mücavir alan sınırları dışında olması ile sınırlandırılmış ayrıca tüm başvuruların tek bir önceliğe yönelik olma şartı oluşturulmuştur.

2010-2013 TR52 Konya-Karaman Bölge Planında vizyon olarak “Kaynaklarını etkin ve çevreye duyarlı kullanan, sosyo-kültürel yapısı güçlü, rekabetçilik temelinde sürekli gelişen lider bir bölge olmak” vizyonu ortaya konulmuş ve bu vizyona ulaşmak adına beş temel tematik eksen belirlenmiştir. Bunlar;

- E1. Bölgenin rekabetçilik düzeyinin artırılması
- E2. İnsan kaynaklarının geliştirilmesi ve istihdamın artırılması
- E3. Sosyo-kültürel yapının güçlendirilmesi
- E4. Doğal kaynakların sürdürülebilirliğinin sağlanması
- E5. Bölgenin cazibesinin artırılmasıdır.

Ayrıca her bir eksenin altında öncelikler ve stratejiler belirlenmiştir. 2011 yılı İktisadi İşletmelerde Rekabetçiliğin Geliştirilmesine Yönelik Mali Destek Programı, Mevlana Kalkınma Ajansı 2011 Yılı Çalışma Programı ile Ajans uzmanlarının bölgedeki sektör temsilcileriyle yapmış oldukları çalıştaylar ve saha çalışmaları sonucunda elde edilen veriler çerçevesinde hazırlanan 2010-2013 Bölge Planında belirtilen hedef ve öncelikler göz önüne alınarak hazırlanmıştır. Program öncelikleri ve plan öncelikleri tek tek incelendiğinde ise şu tablo ortaya çıkmaktadır:

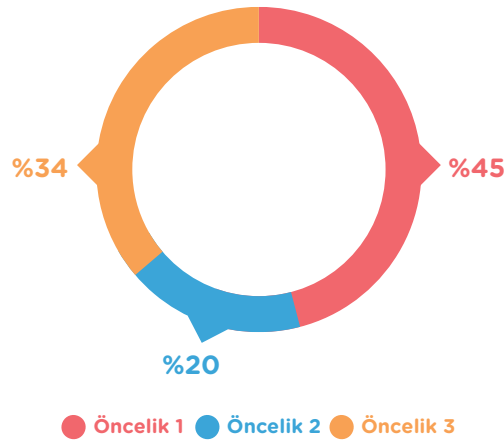
Program Öncelik	2010-2013 Bölge Planı Tematik Hedefleri
Öncelik 1: İmalat Sanayinde (Tarım Makineleri, Gıda Makineleri ve Gıdaya Yönelik Üretimler, Akışkan Gücü ile Çalışan Donanımlar, Pompalar ve Kompresörler, Rulman, Türbin, Güneş Paneli ve Rüzgârgülü İmalatı, Kalıp, Kaldırma ve Taşıma Donanımları İmalatı) Yenilik ve Ar-Ge Uygulamalarının Geliştirilmesi	1.4 İnovasyon, AR-GE ve projecilik konusundaki kültür ve bilincin artırılması 1.6 Markalaşma ve kurumsallaşmanın sağlanması
Öncelik 2: Orta ve İleri Teknolojili Ürünlerin İhracatının Artırılması	1.2 Pazarlama altyapısının güçlendirilmesi
Öncelik 3: İktisadi İşletmelerin Kapasite, Verimlilik ve İstihdamının Artırılması	1.5 Bölgenin sanayi kapasitesinin ve kapasite kullanım oranının artırılması 2.1 Bölgenin nitelikli insan kaynağı kapasitesinin korunması ve güçlendirilmesi

Şekil 86 Öncelikler ile Bölge Planı İlişkisi

Genel olarak baktığımızda 2011 Mali Destek Programı, “Bölgenin rekabetçilik düzeyinin artırılması” eksenine doğrudan hizmet etmektedir. Bunun yanı sıra “Bölgenin Cazibesinin Artırılması” eksenleri ile ilgili örnek proje konuları da programda yer bulmuştur.

2011 yılı İktisadi İşletmelerde Rekabetçiliğin Geliştirilmesine Yönelik Mali Destek Programı, program öncelikleri ve kapsamı doğrultusunda KOBİ'lere yönelik olarak yenilikçi teknolojiler ile birlikte üretimde ürün geliştirme ve çeşitliliğin artırılması, markalaşma ve rekabet edilebilirliğin sağlanması ile ihracatın geliştirilmesi ve pazarlama altyapısının sağlanması, ulusal ve uluslararası alanlarda ortaklık ve işbirliklerinin geliştirilmesi gibi birçok yönde avantaj sağlamayı amaçlamaktadır. Ayrıca mikro ve küçük ölçekli işletmeler ile birlik ve kooperatiflerin desteklenmesi ile bölgeye yönelik olan birçok alanda kapasite ve verimlilik artışı sağlaması amaçlanmıştır.

Bu program kapsamında destek almaya hak kazanarak projelerini başarıyla tamamlayan 44 firmanın başvuruda yaptıkları öncelikler incelendiğinde; imalat sanayinde (tarım makineleri, gıda makineleri ve gıdaya yönelik üretimler, akışkan gücü ile çalışan donanımlar, pompalar ve kompresörler, rulman, türbin, güneş paneli ve rüzgârgülü imalatı, kalıp, kaldırma ve taşıma donanımları imalatı) yenilik ve Ar-Ge uygulamalarının geliştirilmesi önceliğinin en çok başvuru yapılan öncelik olduğu görülmektedir. Programda en az başvuru ise ikinci öncelik olan orta ve ileri teknoloji ürünlerin ihracatının artırılması önceliğine yapılmıştır.

Şekil 87 Projelerini Başarıyla Tamamlayan Firmaların Başvuru Yaptığı Önceliklerin Dağılımı

9.2 Önceliklerde Performans Değerlendirilmesi

Önceliklerin performans değerlendirilmesinin yapılabilmesi için program tasarımında öncelik hedeflerinin oluşturulması gerekmektedir. Bu programda öncelik hedefleri belirtilmemiştir. Bu nedenle programın öncelik performans değerlendirilmesi yapılamamaktadır. Bunun yerine programda başvuruda yapılan önceliklere göre oluşan etkiler yorumlanacaktır.

Öncelik 1 kapsamında firmaların yenilikçilik ve Ar-Ge uygulamalarının geliştirilmesi hedeflenmiştir. Destek alan firmaların 20 adedi bu önceliğe başvuru yapmıştır. Program kapsamında üretilen yeni ürünlerin %24'ü bu önceliğe başvuru yapan firmalar tarafından üretilmiştir. Firmaların tamamı üretilen yeni ürünlerin cirolarını arttırdığını beyan etmiştir. Bu önceliğe başvuru yapan firmaların tamamı, projeleri ile ürün kalitelerinin arttığını ve ürün kalitelerinin artmasının cirolarını arttırdığını beyan etmiştir. Program kapsamında yapılan tescil başvurularının yarısı, patent başvurularının %33'ü, yeni tasarımların %32'si, alınan belge ve sertifikaların %25'i, faydalı model başvurularının ise tamamı bu önceliğe başvuru yapan firmalarca gerçekleştirilmiştir.

Program kapsamında yenilikçilik kapasiteleri arttırılan firmaların ciro artış endeksleri incelendiğinde, en fazla yıllık ciro artışının yeni ürün üreten, ürün kalitelerini arttıran ve standart/belge başvurusu yapan firmalarda olduğu görülmektedir. Program kapsamında desteklenen projelerde patent başvurusu, faydalı model başvurusu ve marka tescil başvurusu yapan firmalardaki yıllık ciro artışları yeni ürün üreten firmalara nazaran daha az gerçekleşmiştir.

Öncelik 1'e başvuru yapan firmaların %59'u Ar-Ge kapasitelerinin geliştiğini ifade etmiştir. Program kapsamında istihdam edilen Ar-Ge personelinin %87'si, yapılan Ar-Ge harcamalarının %75'i ve bugüne kadar yapılan Ar-Ge yatırımlarının %75'i, teknoloji yatırımlarının %45'i, teknoloji geliştiren firmalardan %77'si bu önceliğe başvuru yapan firmalarca yapılmıştır.

Program kapsamında Ar-Ge kapasitesini geliştiren firmalar incelendiğinde, en fazla ciro artışının Ar-Ge harcaması yapan, yeni Ar-Ge personeli istihdam eden, teknoloji geliştiren ve bunların sonucunda yeni ürün üreten firmalarda gerçekleştiği görülmektedir. Proje kapsamında Ar-Ge faaliyetlerini yeni ürün üreterek ticarileştiremeyen firmaların ciro artışları, yeni ürün üreten firmalara nazaran daha az kalmıştır. Programın Ar-Ge faaliyetlerini geliştirip ticarileştirebilen firmalara katkı sağladığı, ticarileştiremeyen firmalara ise kısmen katkı sağladığı görülmüştür.

Öncelik 2 kapsamında firmaların orta ve ileri teknoloji ürünlerin ihracatının artırılması hedeflenmiştir. Destek alan firmaların 9 adedi bu önceliğe başvuru yapmıştır. Destek alan firmaların %89'u projelerinin ihracatlarının artmasına katkı sağladığını belirtmiştir. Program kapsamında gerçekleşen yeni ihracat tutarının %45'i bu önceliğe başvuru yapan firmalarca yapılmıştır. Program kapsamında yeni ülkelere yapılan ihracatın %26'sı da bu önceliğe başvuru yapan firmalarca gerçekleştirilmiştir.

Öncelik 3 kapsamında firmaların kapasite, verimlilik ve istihdamının artırılması hedeflenmiştir. Destek alan firmaların 15 adedi bu önceliğe başvuru yapmıştır. Bu öncelik kapsamında destek alan firmaların tamamı projelerinin üretim kapasitelerinin artmasına katkı sağladığını, %78'i ise projelerinin üretim kapasitelerinin modernleşmesine katkı sağladığını belirtmiştir. Bu öncelik kapsamında destek alan firmaların %75'i proje ile üretim hatlarında %20'den fazla kapasite artışı olduğunu beyan etmiştir. Destek alan firmalar program kapsamında aldıkları ekipmanların toplam makine parkuru içerisindeki oranının ortalama %40 olduğunu beyan etmiştir. Destek alan firmaların %69'u, projelerinin birim üretim maliyetlerine azaltıcı etkisi olduğunu belirtmiştir. Destek alan firmaların 90'ı projeleri kapsamında insan kaynakları kapasitelerini artırmak üzere eğitim verildiğini beyan etmişlerdir. Program kapsamında yapılan ilave istihdamın %22'si, eğitilen kişilerin %26'sı bu öncelik kapsamında başvuru yapan firmalarca gerçekleştirilmiştir.

Destek alan firmaların öncelikler kapsamında ciro endeksleri incelendiğinde tüm önceliklerin TR52 Bölgesi ve Türkiye ciro endekslerinin üzerinde seyrettiği görülmektedir. Öncelikler içerisinde de birinci önceliğe başvuru yapan firmaların ciro endekslerinin diğer önceliklerin üzerinde olduğu görülmektedir. Tam olarak performans değerlendirmesi olmamakla beraber birinci önceliğe başvuru yapan firmalardaki ciro endeks değişimi, bölgedeki işletmelerin rekabet güçlerinin artması ve bölge ekonomisinin gelişimine katkı sağlaması hedefini daha fazla gerçekleştirdiği görülmektedir.

Şekil 88 Önceliklerin Cirolara Göre Performans Değerlendirmesi

Başvuru rehberinde önceliklere ilişkin örnek proje konuları belirtilmiştir. Söz konusu proje konularının bir kısmı yoğun olarak destek almaya hak kazanmış olup e-ticaret uygulamalarına, kümelenme faaliyetlerine, coğrafi işaretli ürünlerin üretilmesine, yöresel ürünlerin üretilmesine, kırsalda ev pansiyonculuğu ve çiftlik turizmüne, organik ürünlerin üretilmesine, kilimcilik, keçecilik gibi el sanatlarına, turizm işletmelerine destek sağlanamamıştır. Firmaların %15'i projesinin tarım ürünlerinin işlenmesi, paketlenmesi ve depolanmasına yönelik yatırım ve iyileştirme içerdiğini beyan etmiştir.

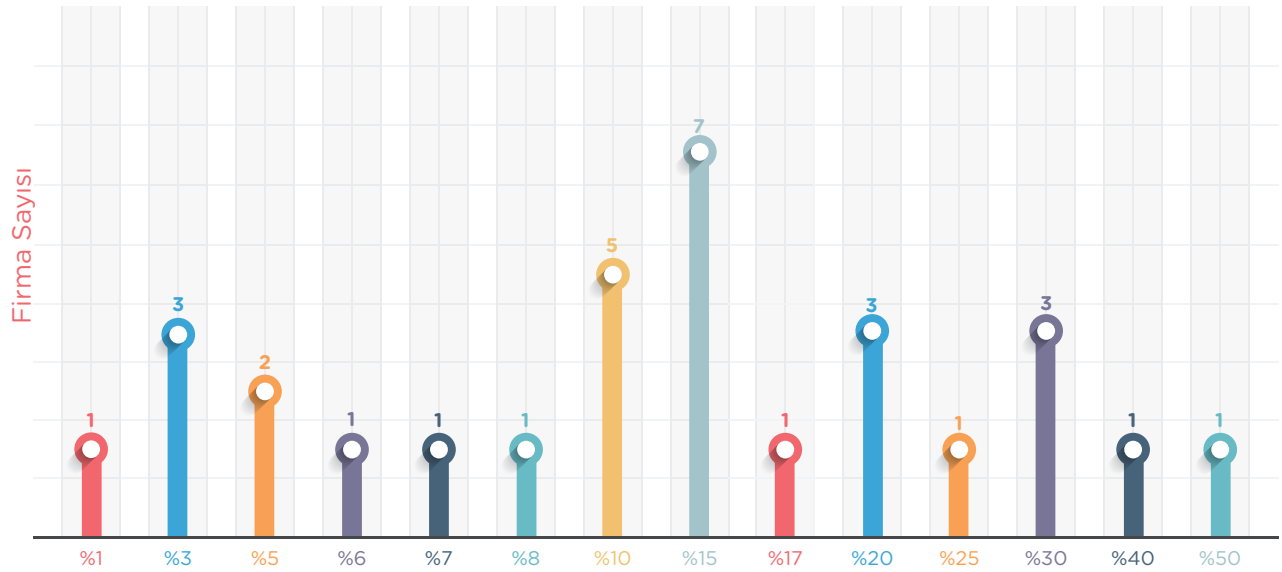
9.3 Tespitler

1. Program kapsamında destek alan firmaların %82'si proje faaliyetleri ile bölgeye değer kattığını belirtmiştir. Faaliyetler ile bölgelere yeni ürün üretimi, ithal ikame ürün üretimi, üretilen malların daha kaliteli olması ve bölgede istihdamın artması gibi değerler kazandırılmıştır.
2. Program öncelikleri ile ilgili olarak önceliklere özgü performans göstergeleri ve hedefleri belirlenmediğinden öncelik değerlendirme sağlıklı yapılamamıştır.
3. Program öncelikleri bölge planı ile ilgilidir.
4. Program sonunda önceliklerle belirlenen amaçların sonuçları firmaların ciro endeksleriyle kıyaslanmış ve tüm önceliklerde destek alan firma ciro endekslerinin TR52 Bölgesi ve Türkiye ciro endekslerinin üstünde olduğu tespit edilmiştir.
5. Tam olarak performans değerlendirme olmamakla beraber birinci önceliğe başvuru yapan firmalardaki ciro endeks değişimi, bölgedeki işletmelerin rekabet güçlerinin artması ve bölge ekonomisinin gelişimine katkı sağlaması hedefini daha fazla gerçekleştirdiği görülmektedir.

10. PROGRAMIN VERİMLİLİK DEĞERLENDİRİLMESİ

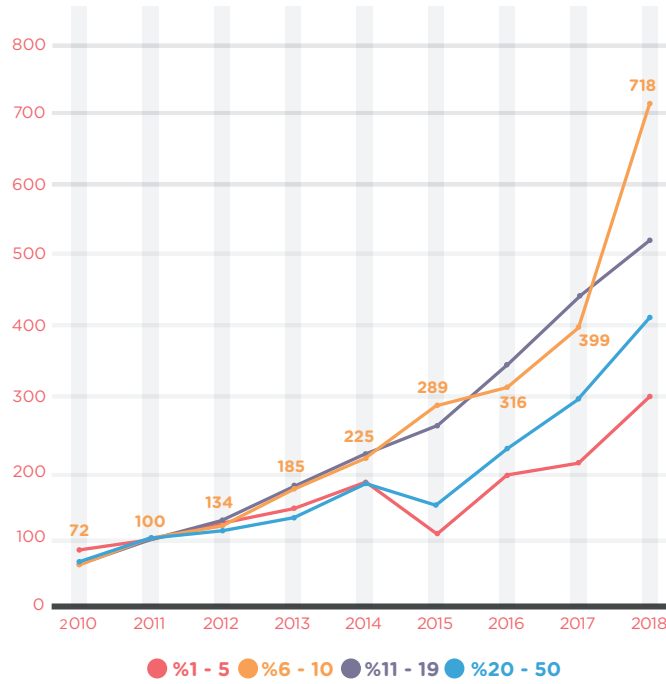
10.1 Programın Verimli Üretimin Artmasına Etkisi

Programın, destek alan yararlanıcılarda verimli üretime etkisi, birim maliyetlerde azalma ile ilgili değerlendirme sorusu ile ve bu sorunun tamamlayıcısı olan verilerle incelenmiştir. Ayrıca bu soruya ek olarak kontrol sorularıyla çapraz kontroller gerçekleştirilmiştir. Destek alan firmaların %79'u, projelerinin birim üretim maliyetlerine azaltıcı etkisi olduğunu belirtmiştir. Firmalarca tamamlanan projelerin maliyetler üzerindeki azaltıcı etkisi oransal olarak %1-50 arasında olduğu ifade edilmiştir. Ankete cevap verenlerin %23'ü, maliyetlerinin %15'e kadar, %16'sı ise %10'a kadar azaldığını ifade etmişlerdir.

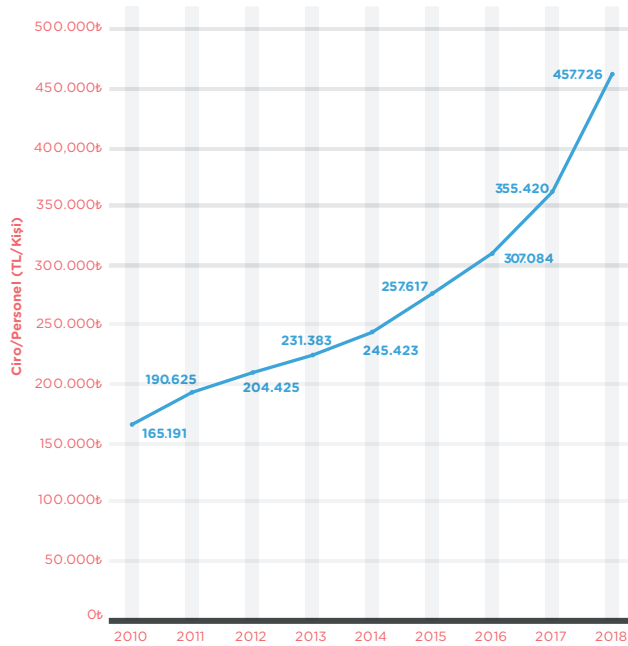
Şekil 89 Birim Üretim Maliyetlerini Azaltan Firma Sayıları ve Maliyet Azalma Oranları

Birim maliyetlerinde azalma olduğunu beyan eden firmaların yıllık ciro artışlarının birim maliyetlerindeki azalma oranına bağlı değişkenlik gösterdiği görülmektedir. Projelerinin birim maliyetlerinde %11-%19 arasında azalma etkisi gösteren firmalarda ciro artışları en fazla olurken birim maliyetlerdeki azalma %1-%5 arasında kalan firmaların ciro artışları en az olmuştur. Bu sonuç verimlilik artışlarının %20'den fazla olduğunu beyan eden firmalarca birim üretim maliyetlerinin doğru hesaplanmadığını göstermektedir.

Şekil 90 Birim Üretim Maliyetlerini Azaltan Firmaların Maliyet Azalma Oranları ile Ciro Artış Endeksleri

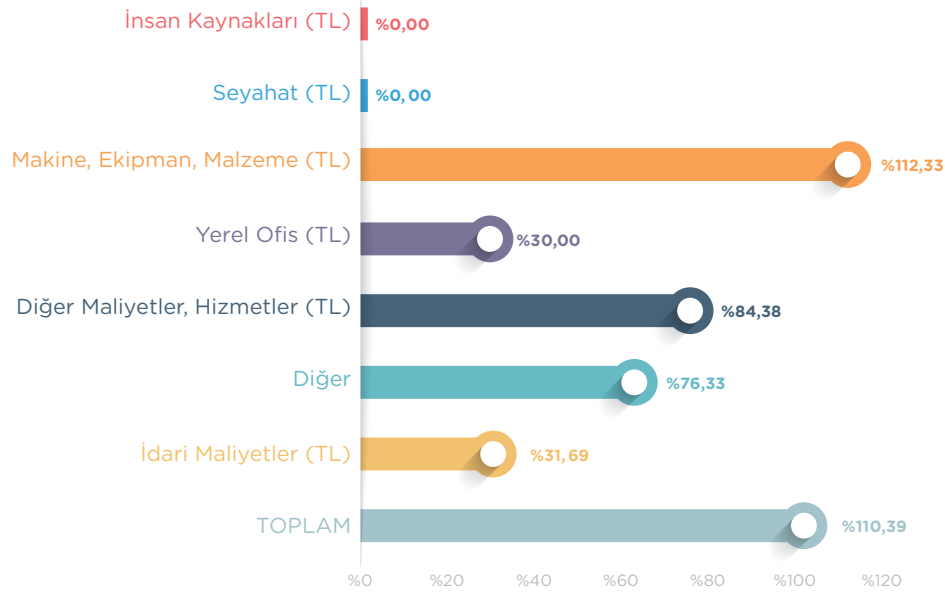
Destek alan firmaların verimli üretimine dair yapılan diğer bir değerlendirmede, çalışan başına gerçekleştirilen ciro değerleri, yıllar bazında incelenmiştir. Destek alan firmaların proje uygulama döneminde sağladığı yeni istihdamlar ivmeyi bir nebze düşürse de, uygulama dönemi sonunda yıllara göre artan bir eğilim mevcuttur.

Şekil 91 Destek Alan Firmaların Yıllık Kişi Başına Düşen Ciro Değerleri

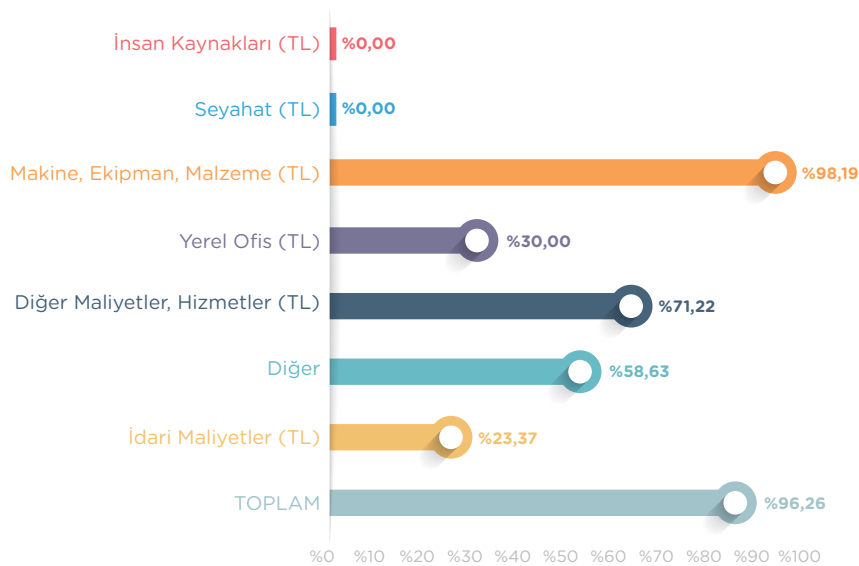
10.2 Projelerde Bütçe ve Destek Kullanım Verimliliğinin Değerlendirilmesi

Programda kullanılan bütçe tertipleri ve kalemleri, Kalkınma Ajansları meri mevzuatında belirlenen bütçe formatına göre uygulanmıştır. Bu formata göre proje bütçeleri, İnsan kaynakları, seyahat, makine ekipman, yerel ofis, diğer maliyetler hizmetler, diğer ve idari maliyetlerden oluşmaktadır. Projelerini başarıyla tamamlayan firmaların proje bütçelerini kullanım oranları, sözleşmeye bağlanan bütçe miktarının çok az üzerinde %110 gibi bir oranla gerçekleşmiştir. Programda insan kaynakları ve seyahat bütçeleri hiç kullanılmayarak en az gerçekleşmenin olduğu bütçe kalemleri olmuştur.

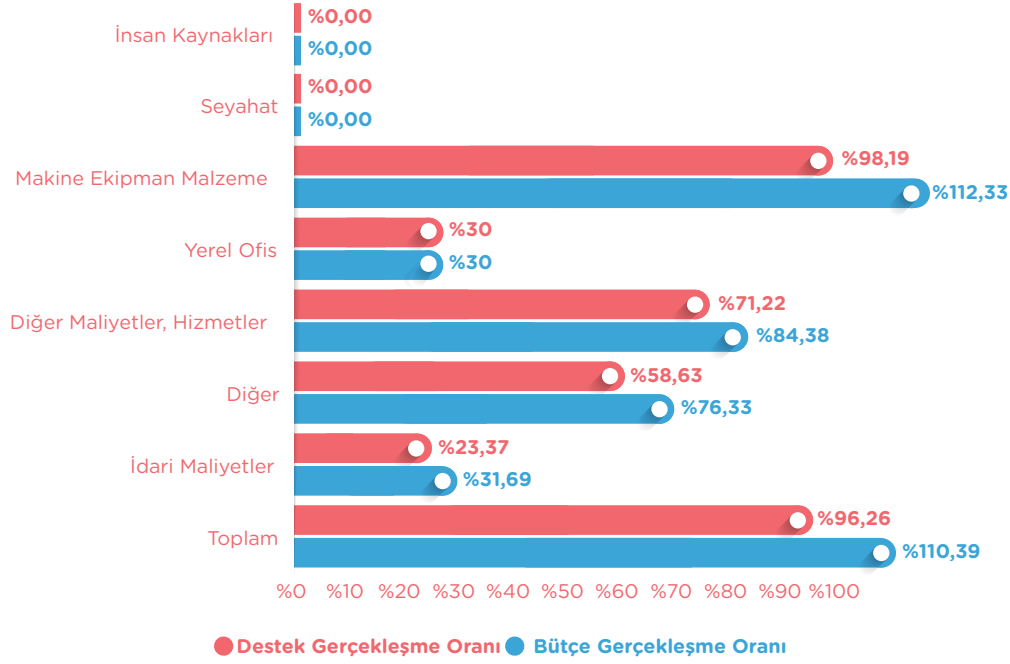
Şekil 92 Tamamlanan Projelerde Bütçe Gerçekleşme Oranları

Tamamlanan projelerde gerçekleşen destek tutarları incelendiğinde; programda kullandırılan destek tutarının sözleşmeye bağlanan destek tutarına oranının %96 oranında olduğu görülmüştür. Programda, bütçe gerçekleşmesinin %110 oranında, destek gerçekleşmesinin %96 oranında olması, sözleşme imzalandığı tarih ile satın alma faaliyetinin yapıldığı tarih arasında geçen sürede kur farklarından kaynaklandığı tespit edilmiştir. Programda en az destek gerçekleştirmeleri, %23 oranla idari maliyetler bütçesi ile %30 oranla yerel ofis bütçesinde gerçekleşmiştir. İnsan kaynakları bu programda uygun maliyet olarak değerlendirilmemiştir.

Şekil 93 Tamamlanan Projelerde Destek Gerçekleşme Oranları

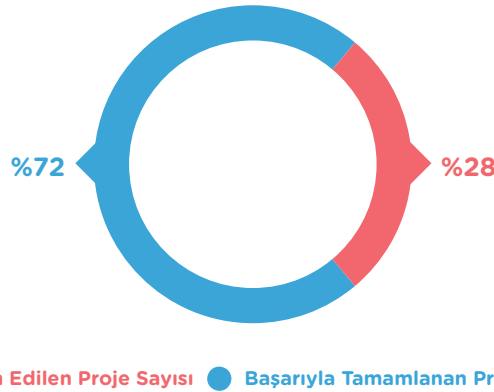
Programda gerçekleşen bütçe ve destek oranları birlikte incelendiğinde, sözleşmeye bağlanan bütçe ve destek oranları ile gerçekleşen bütçe ve destek oranları arasında %6 oranında bir sapmanın meydana geldiği görülmektedir. Bütçe revizyonlarının isabetli olması ve çeşitli sebeplerle ortaya çıkan uygun olmayan maliyetlerin oluşumunun düşük miktarlarda olması başarılı bir destekleme yapıldığının göstergesidir. Böylelikle bütçeler arasında çok fark oluşmamış tüm bütçelerin başvuru aşamasında tasarlandığı gibi uygulanabilmesi sağlanmıştır. Bütçe gerçekleşmesinin %10 oranında artması sözleşme imzalama ile satın alma tarihleri arasında kalan sürede kur farklarının maliyetleri arttırmamasından kaynaklanmıştır. Proje bütçesinde ortaya çıkan bu düşük miktartlı artışı proje sahipleri aynı katkı olarak karşılamışlardır.

Şekil 94 Tamamlanan Projelerde Bütçe ve Destek Gerçekleşme Oranları

10.3 Projelerde Planlama ve Yürütme Verimliliğinin Değerlendirilmesi

Programda sözleşmeye hak kazanan proje yararlanıcılarının bazıları sözleşme imzalandıktan sonra (fesih) proje uygulamasından vazgeçmişlerdir. Sözleşmesini imzalayıp belirli nedenlerden dolayı sözleşmesini fesih edenlerin sayısı 17 adettir. Sözleşmelerini fesheden firmaların yüksek oranda finansal sorunlardan kaynaklı fesih talebinde bulunduğu görülmektedir. Bu oran fesihlerin %59'unu oluşturmaktadır.

Şekil 95 Destek Almaya Hak Kazanan Projelerin Tamamlanma Durumları

Programda gerçekleşen fesih taleplerinden dolayı kullanılamayan destek tutarı oluşmuştur. Ajansların uygulama döneminde tabi oldukları mevzuata göre, sözleşme imzalanmadan önce feragat edilen projelerdeki destek tutarları yedek projelerde değerlendirilebilirken, sözleşmelerin imzalanmasından sonra kullanılamayan proje bütçeleri programdaki yedek projelerde kullanılamamaktadır. Kullanılamayan bu bütçe diğer mali destek programlarının bütçelerine aktarılmaktadır. Gerçekleşen 17 adet fesihten dolayı programda yaklaşık 3 Milyon TL destek kullanılamamıştır. Bu tutar sözleşmeye bağlanan destek tutarının %25'ine tekabül etmektedir.

Fesih Gerekçeleri	Fesih Sayısı	Yüzdesi
Faaliyetin Durdurulması	1	%6
Faaliyet Değişikliği	1	%6
Finansal Sorunlar	10	%59
Kurumsal	1	%6
Piyasa Şartları	1	%6
Makine ve Ekipmanın Proje Süresi İçinde Temin Edilememesi	1	%6
Yatırım Teşvikten Yararlanamama	1	%6
Münfesi	1	%6
Genel Toplam	17	%100

Tablo 13 Program Kapsamında Talep Edilen Fesih Gerekçelerinin Dağılımı

Program süresince 44 adet zeyilname talebi gelmiştir. Zeyilnameler süre uzatımı/kısaltımı, şirket unvan değişikliği, bütçe ve şartname değişikliği ile banka hesap bilgisi değişikliği hususlarında talep edilmiştir. Söz konusu zeyilnamelerin %48'ini süre uzatımı/kısaltımı, %45'ini bütçe ve şartname değişikliği, %5'ini şirket unvan değişikliği ve %2'sini ise banka hesap bilgisi değişikliği oluşturmaktadır. Proje başına düşen ortalama zeyilname sayısı 1 adet olmuştur.

Zeyilname gerekçesi	Zeyilname sayısı
Bütçe ve Şartname Değişikliği	20
Süre Kısaltımı	16
Süre Uzatımı	5
Şirket Unvan Değişikliği	2
Banka Hesap Bilgisi Değişikliği	1
Toplam	44
Proje Başına Düşen Zeyilname	1

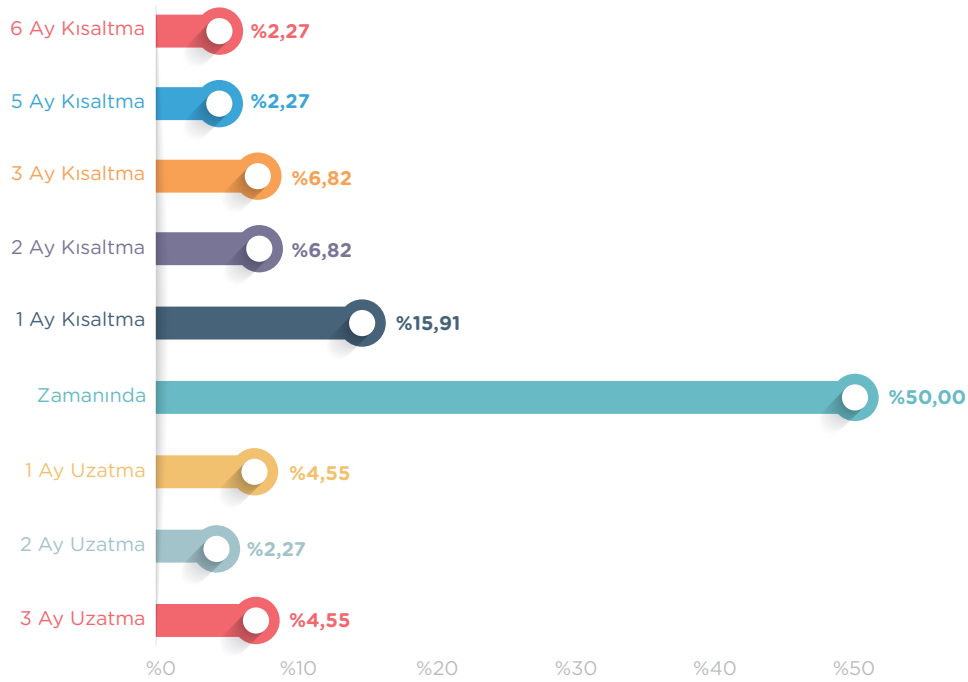
Tablo 14 Zeyilname Sayıları ve Zeyilname Nedenleri

Zeyilname gerekçelerinden birisi olan süre uzatım/kısaltımına ilişkin değerlendirme yapıldığında, tamamlanan projelerde, başvurularda proje sürelerinin ortalamasının 10,61 ay olduğu uygulama sonunda proje sürelerinin ortalamasının 10,30 aya düştüğü görülmüştür.

Ortalama Başvuru Süresi	Ortalama Gerçekleşen Süre	En Büyük Gerçekleşen Süre	En Küçük Gerçekleşen Süre	En Büyük Başvuru Süre	En Küçük Başvuru Süresi
10,61	10,30	12	5	12	6

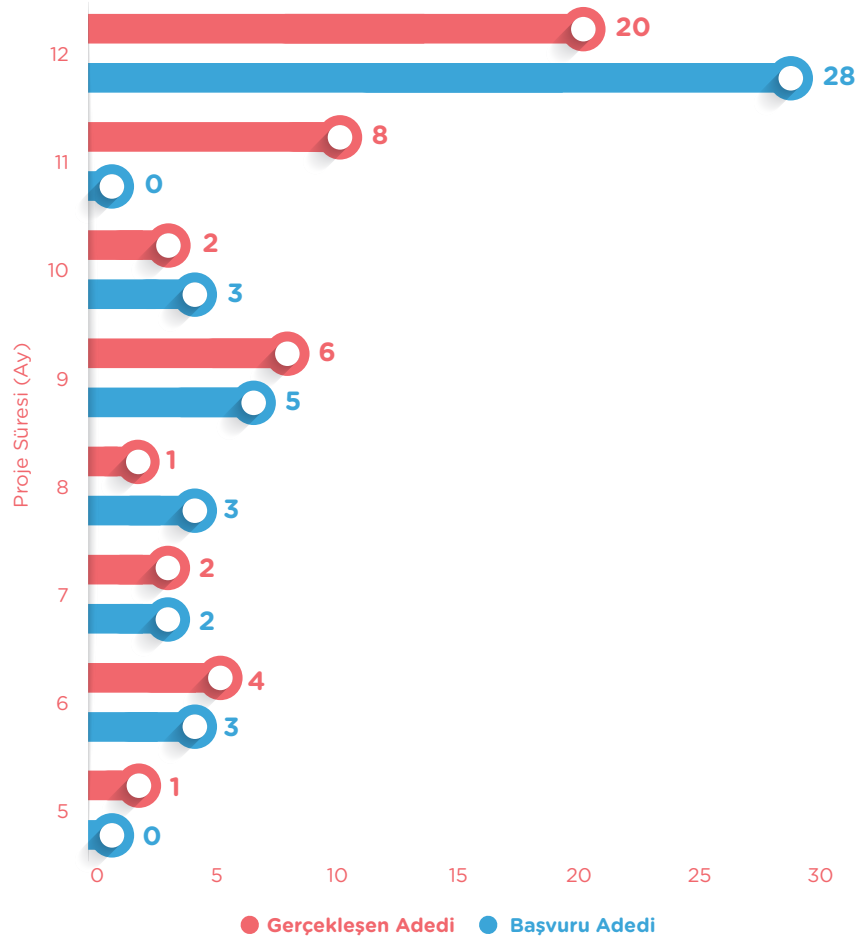
Tablo 15 Proje Sürelerine İlişkin İstatistikler(Ay)

2011 MDP kapsamında tamamlanan projelerin süreleri 5-12 ay arasında değişkenlik göstermektedir. Projelerin %50'si başvuru sırasında belirlenen sürelerde, yaklaşık %34'ü de belirlenen sürelerin altında tamamlanmıştır. Başvuru esnasında projelerini kısa zamanda bitirebileceğini öngören yararlanıcıların ise %16'sının uygulama sürecinde faaliyetlerini tamamlayamadıkları ve süre uzatım talepleri olduğu görülmüştür.

Şekil 96 Tamamlanan Projelerde Süre Değişim Oranları

Yararlanıcıların yaklaşık %63'ü proje süresini 12 ay olarak tasarlamışlardır. Gerçekleşme süreleri incelendiğinde, gelen kısaltım talepleri ile birlikte 12 ayda projelerini bitiren firma sayısının azalış gösterdiği ve oransal olarak yaklaşık %45'e düştüğü anlaşılmıştır. Proje uzatma talepleri, başvuru proje süreleri 6 ile 10 ay arasında olan yararlanıcılardan gelmiştir. Proje süreleri 10 ay üstünde olan yararlanıcılardan uzatma talebi gelmemiştir.

Şekil 97 Tamamlanan Projelerin Sürelerindeki Değişim

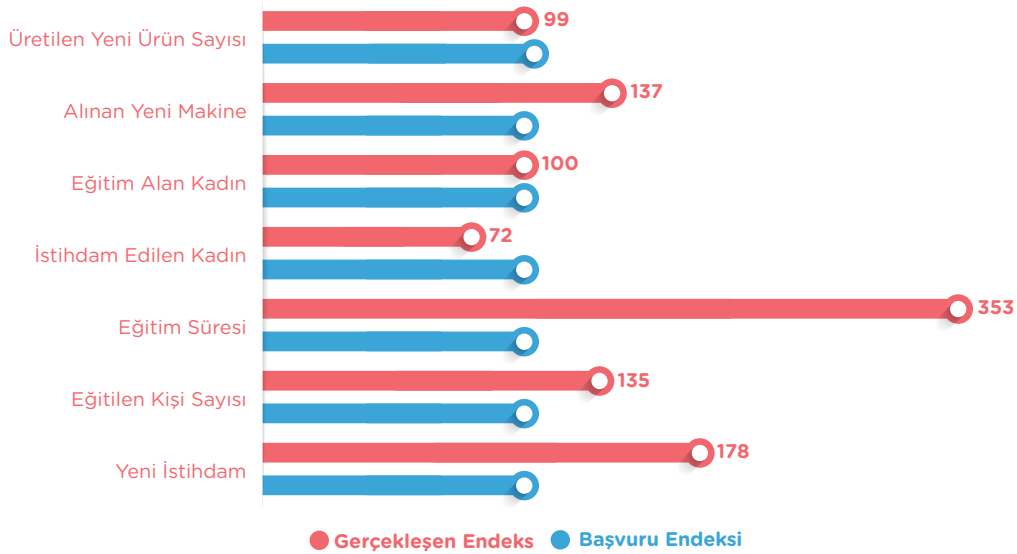
10.4 Tespitler

1. Programın destek alan firmalarda verimli üretime katkı sağladığı gözlemlenmiştir. Projeleri kapsamında birim üretim maliyetlerini azaltan firmaların projede sağladıkları verimlilik oranlarına doğru orantılı olarak cirolarını arttırdığı tespit edilmiştir. Firmaların verimliliğinin arttırdığını gösteren diğer bir analizde program kapsamında yeni istihdamlar yapılmış olmasına rağmen çalışan başına gerçekleşen ciro değerleri yükselmiştir.
2. Programda sözleşmeye bağlanan projelerin %72'si başarıyla tamamlanmıştır. Sözleşmeye bağlanan desteğin %74'ü başarıyla tamamlanan projelere kullanılmıştır.
3. Projelerin %50'si zamanında, %34'ü de daha kısa sürede tamamlanmıştır. Proje sürelerini uzatma talebinde bulunanlar başvuru aşamasında projelerini kısa sürede bitirebileceklerini planlayan proje sahiplerinden gelmiştir.

11. PROGRAMIN ETKİLİLİK DEĞERLENDİRİLMESİ

11.1 Projelerde Performans Gerçekleşmelerinin Değerlendirilmesi

Başvuru rehberinde program ve proje göstergesi olarak 30 adet performans göstergesi belirlenmiştir. Bu programda belirlenen göstergeler daha çok proje düzeyinde belirlenen göstergeler olup programın performans göstergeleri oluşturulmamıştır. Proje düzeyinde belirlenen gösterge setinin çok geniş olması ve yararlanıcıların proje başvurularında performans göstergelerini doğru olarak tercih etmemesi, programın kümülatif performans ölçümünün sınırlı gösterge üzerinde yapılabilmesine neden olmuştur. Bu nedenle her bir projede tanımlanan ve kümülatif değer ortaya çıkaran performans göstergeleri bu çalışmada kullanılmıştır. Kullanılabilecek göstergeler; proje kapsamında alınan eğitim, sağlanan yeni istihdam, satın alınan makine ve ekipman, üretilen yeni ürün olarak sınırlanmıştır.

Şekil 98 Performans Göstergelerinin Gerçekleşme Oranları

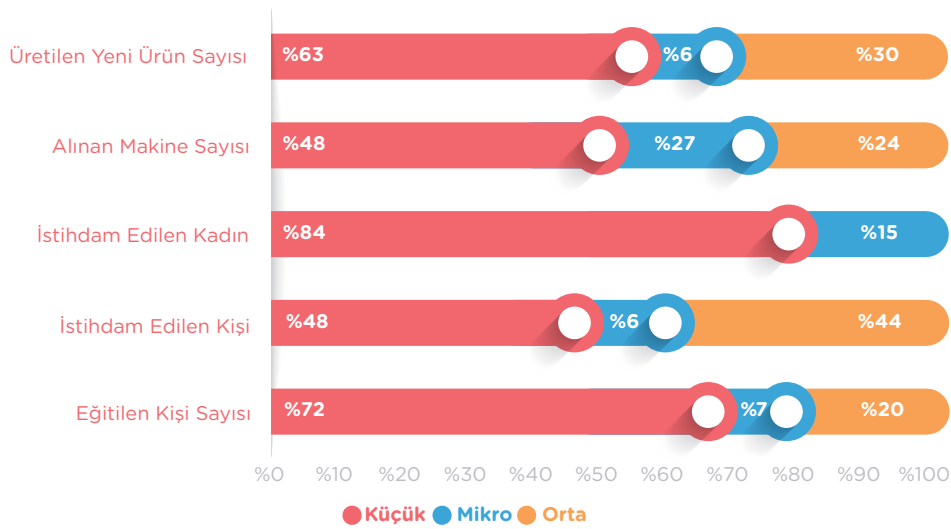
Program kapsamında destek almaya hak kazanıp başarıyla tamamlanan projeler kapsamında yapılan performans gerçekleşmesi değerlendirilmesinde, başvuruda belirtilen hedeflere kadın istihdamı haricinde ulaşıldığı, eğitilen kişi sayısı, istihdam edilen kişi sayısı ve eğitim sürelerinde hedeflerin üzerinde gerçekleşme olduğu görülmüştür. Programda sözleşmeye bağlanan proje bütçesinin %110'unun, desteğin %96'sının kullanıldığı göz önüne alındığında, başvuruda tanımlanan hedeflere ortalama %154 oranında ulaşılması, programın etkin bir biçimde uygulandığını göstermektedir.

Performans gerçekleştirmelerinin sektörel dağılımı incelendiğinde, eğitilen kişilerin %85'inin imalat sektöründe, %15'inin ise diğer sektörlerde eğitim aldığı görülmüştür. Program kapsamında yapılan yeni istihdamların %85'i imalat sektöründe, %15'inin ise diğer sektörlerde yer aldığı görülmüştür. Alınan makine ekipmanının %79'u imalat sektöründe, %21'i ise diğer sektörlerdedir. Üretilen yeni ürünlerin %97'si imalat sektöründe, %3'ü ise diğer sektörlerdedir.

Program sonunda en fazla istihdam imalat sektöründe oluşturulmuş olup Motorlu Kara Taşıtları, Makine Ekipman İmalatı ve Bitkisel Hayvansal üretim sektörleri toplam istihdamın %65'ini oluşturmaktadır. İmalat sektöründe kadın istihdamı ise toplam istihdamın yaklaşık %3'ünü oluşturmaktadır. Kadın istihdamında Plastik Ürünlerin İmalatı, toplam kadın istihdamının %46'sını oluşturarak ilk sırada yer almıştır.

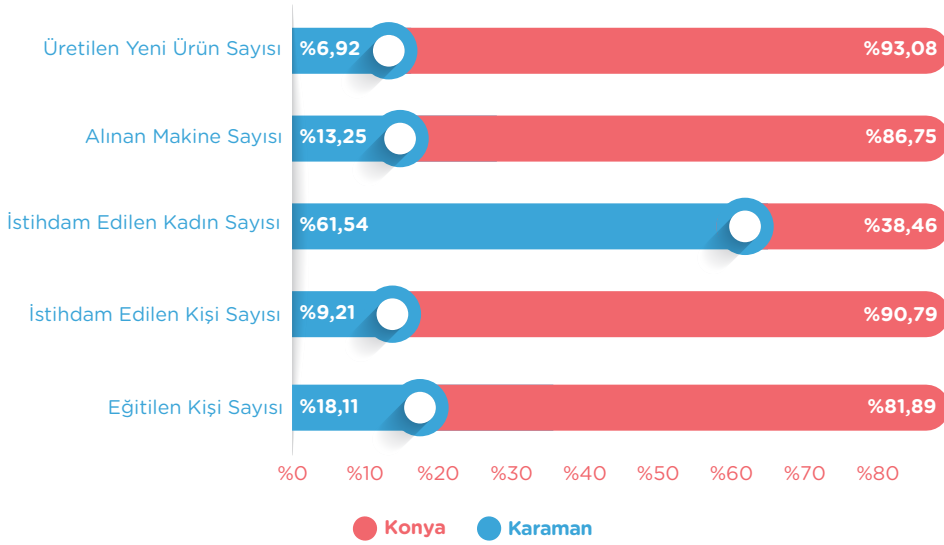
Alınan Makine Ekipman sayısı açısından Makine ve Ekipman İmalat Sektörü öne çıkmaktadır. Toplam makine ekipman alımının %25'ini yapan sektörün toplam istihdam göstergesi de makine ekipman oranına yakındır. Söz konusu sektörün toplam istihdam içindeki payı %23 olurken kadın istihdam içindeki payı ise %8 oranında gerçekleşmiştir.

Şirket ölçeklerine göre performans değerlendirmeleri yapıldığında küçük ölçekli şirketlerin nicel üstünlüğü göze çarpmaktadır. Küçük ölçekli firmaları, orta ve mikro ölçekli firmalar izlemektedir.

Şekil 99 Performans Gerçekleşmelerinin Şirket Ölçeklerine Göre Dağılımı

Performans gerçekleştirmelerinin illere göre dağılımı, projeler kapsamında eğitilen kişi sayısı, projelerde istihdam edilen kişi sayısı, projelerde alınan makine ve ekipman ile projelerde üretilen yeni ürün sayıları üzerinden yapılmıştır. Bu kapsamda nicel olarak daha fazla projeye sahip olan Konya ili öne çıkmaktadır. Desteklenen projeler kapsamında toplam eğitim alan kişilerin %82'si, toplam istihdamın %91'i, makine alımının %87'si ve üretilen yeni ürün sayısının %93'ü Konya'dadır. Diğer göstergelerden farklı olarak Konya'daki kadın istihdamı Karaman'daki kadın istihdamından daha az gerçekleşerek %38'ini oluşturmuştur.

Şekil 100 Performans Gerçekleşmelerinin Mekânsal Dağılımı

Performans göstergeleri ilçeler bazında incelendiğinde Konya ve Karaman'da merkez ilçelerinde yoğunlaşma olduğu anlaşılmıştır. Merkez ilçeleri dışında Konya'da Beyşehir, Seydişehir ve Güneysınır öne çıkmaktadır.

11.2 Tespitler

1. Programda sözleşmeye bağlanan proje bütçesinin %110'unun, desteğin %96'sının kullanıldığı göz önüne alındığında, başvuruda tanımlanan hedeflere ortalama %154 oranında ulaşılması, programın etkin bir biçimde uygulandığını göstermektedir.
2. Verilen destekler kapsamında gerçekleştirilen yeni istihdam sayısının planlanandan %178 oranında daha fazla olması programın bölge genelinde istihdama büyük ölçüde katkı sağladığı görülmektedir.
3. Projelerini başarıyla tamamlayanların %59'u projelerindeki istihdam gerçekleştirmelerinin planlandığı düzeyde olduğunu, %33'ü planlanandan daha fazla olduğunu, %8'i ise planlanandan daha az olduğunu belirtmiştir.
4. Projelerini başarıyla tamamlayanların %95'i Ajans desteği ile projelerini daha düşük maliyetle yaptıklarını belirtmişlerdir.
5. Projelerini başarıyla tamamlayanların %67'si Ajans desteğiyle alınan makinelerin daha kaliteli olmasında fayda sağladığını belirtmiştir.
6. Projelerini başarıyla tamamlayanların %59'u Ajans desteği olmasaydı ihracat değişimlerinin daha az olacağını, %41'i ise aynı olacağını belirtmiştir.

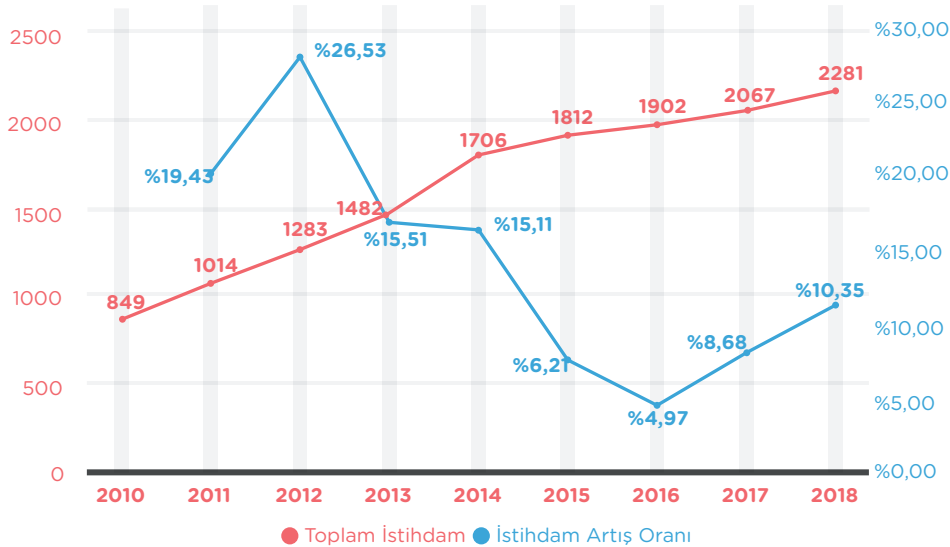
12. PROGRAMIN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK DEĞERLENDİRİLMESİ

Ulusal veya yerel ölçekte destek veren kurumların uyguladığı programlarda, programların sürdürülebilirliğinin değerlendirilmesinin nasıl yapılacağı net olarak ortaya konulamamıştır. Bu konu ile ilgili farklı metotlar ve farklı yöntemler mevcuttur. Çalışmamızda sürdürülebilirlik değerlendirmesi, program kapsamında istihdam edilen personelin mevcudiyeti, alınan makine ve ekipmanların üretim hattında faal olarak kullanılıp kullanılmadığı, Ajansa sunulan projenin devamı niteliğinde başka bir projenin ya da yatırımın hayata geçip geçmediği, Ajans desteklerinin başka bir destek programına başvuru yapılmasına katkı sağlayıp sağlamadığı hususlarına göre yapılmıştır.

Program kapsamında istihdam için bütçe öngörülmemiştir. Bu nedenle program kapsamında yapılan yeni istihdamın direk maliyeti olmamıştır. Destek alan firmalarca karşılanan istihdam maliyeti tam olarak bilinmemektedir. Ajansın destek programında gerçekleşen toplam maliyetin istihdam edilen kişi sayısına bölünmesi ile bulunan yıllık kişi başına 15.948 TL'lik maliyet, Ajans desteğinin istihdama çarpan etkisi olarak yorumlanabilir.

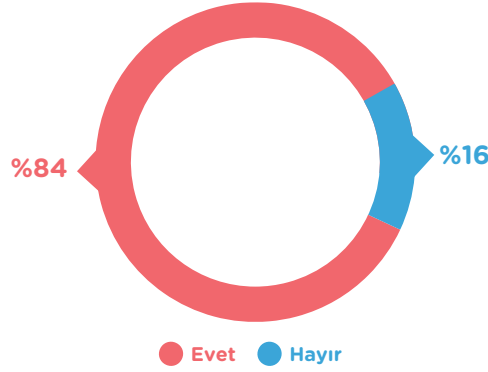
Destek alan firmaların yıllara göre istihdam sayılarının değişimi incelendiğinde, proje uygulama döneminde istihdam sayılarının normal seyrinden daha fazla artış gösterdiği, 2013 yılı ile 2010 yılı arasında istihdam artışının 633 kişi olduğu, bu artışın 471 kişisinin program kapsamında istihdam edildiği görülmüştür. Firmalarda program uygulama süreci sonrasında da istihdam artışı olduğu görülmeye rağmen bu artış oranı uygulama sürecindeki oran kadar değildir. Program kapsamında firmaların yıllara göre istihdam değişimi incelendiğinde 2010-2018 yılları arasında 3 kata yakın arttığı görülmektedir.

Programın istihdam kapasitesine etkisi incelendiğinde, destek alan firmaların toplam istihdamının yaklaşık %32'sinin projeler kapsamında yapılan ilave istihdam ile sağlandığı, firmaların uygulama süreci sonuna kadar yaptığı ilave istihdamın ise %74'ünün program kapsamında yapıldığı görülmektedir. Destek alan firmalarla yapılan anket sonuçlarına göre program kapsamında yapılan yeni istihdamın %65'inin halen aynı firmalarda çalışmaya devam ettiği anlaşılmaktadır.

Şekil 101 Destek Alan Firmaların Yıllara Göre İstihdam Sayıları ve Değişimi

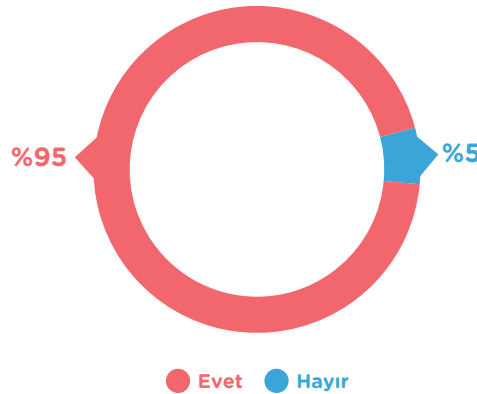
Destek programı kapsamında 19,5 Milyon TL tutarında 234 makine alınmıştır. Alınan makinelerin miktar bakımından %30'u, maliyet bakımından ise %40'ı ithal edilmiştir. İthalatın %72'si ağırlıklı olarak Tayvan, Japonya, Kore ve Çin olmak üzere Asya ülkelerinden, %26'sı ağırlıklı olarak Almanya, İtalya ve İsviçre olmak üzere Avrupa ülkelerinden, %13'ü ise Amerika'dan gerçekleştirilmiştir. Destek program kapsamında alınan makinelerin miktar bakımından %70'i, maliyet bakımından ise %60'ı yerli üreticilerden sağlanmıştır. Destek alan firmalarda yapılan denetimlerde, program kapsamında alınan makine ve ekipmanların %84'ünün mevcut ve faal olarak kullanıldığı tespit edilmiştir.

Şekil 102 Program Kapsamında Alınan Makine ve Ekipmanların Mevcudiyet Durumu

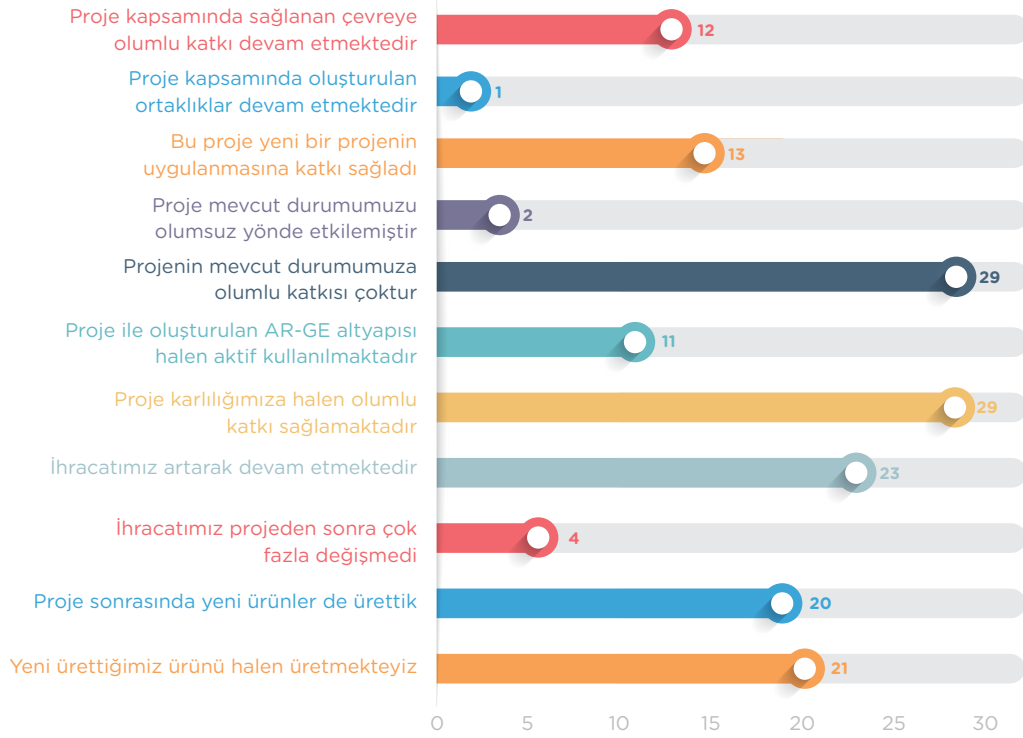
Makine ve ekipmanların mevcut olmama gerekçeleri incelendiğinde, mevcut olmayan makine ve ekipmanların %68'inin destek alan firmanın program süresi bittikten üç yıl sonra iflas ettiğinden mevcut olmadığı, kalan %32'sinin ise ekonomik ömrü dolduğundan yenilendiği ve program kapsamında alınan makinelerin program süresi bittikten üç yıl sonra satıldığı görülmüştür.

Programın sürdürülebilirliğinin tespiti amacıyla, destek alan firmalarla yapılan ankette, Ajansa tekrar destek almak için başvuruda bulunup bulunmayacakları sorulmuştur. Firmaların yaklaşık %95'i Ajansa tekrar başvuru yapabileceklerini, %5'i de başvuru yapmayacaklarını beyan etmiştir. Yararlanıcıların yaklaşık % 95'inin Ajansa tekrar destek başvurusunda bulunacaklarını ifade etmesi, Ajansın genel olarak proje yürütme performansından memnuniyetlerinin de bir göstergesi olarak düşünülebilir. Ayrıca bu durum proje kültürünün bölgede gelişmesi açısından hedeflenen bir göstergedir. Diğer taraftan bu program kapsamında destek alan firmaların %62'sinin Ajansın daha sonraki yıllarda uyguladığı destek programlarına başvuru yaptığı tespit edilmiştir.

Şekil 103 Ajansa Tekrar Başvuru Yapacaklarını Beyan Eden Firmaların Dağılımı

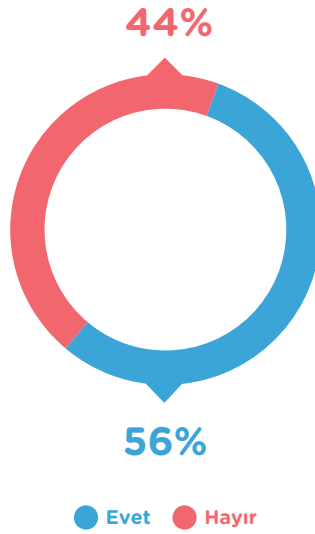
Program kapsamında yürütülen projelerin sürdürülebilirliği konusunda yapılan değerlendirmede, destek alan firmalara projelerinde elde edilen sonuçların devam edip etmediği sorulmuştur. Firmaların beyanları olumlu olan etkiler üzerinde yoğunlaşmış, olumsuz görüş bildiren firma %10 oranında kalmıştır. Destek alan firmaların %75'i projenin sağladığı ilave karlılığın devam ettiğini ve projenin firmaya olumlu katkı sağladığını, %59'u proje kapsamında başlayan yeni ihracat faaliyetlerinin artarak devam ettiğini, %54'ü proje kapsamında üretimine başlanan yeni ürünlerin üretiminin devam ettiğini, %51'i ise yeni ürünler de üretmeye başladığını beyan etmiştir. Ayrıca destek alan firmaların %34'ü yürüttükleri projenin daha sonra uyguladıkları yeni bir projenin uygulanmasına katkı sağladığını belirtmişlerdir.

Şekil 104 Yürütülen Projelerin Firma Faaliyetlerinin Sürdürülebilirliğine Katkısı

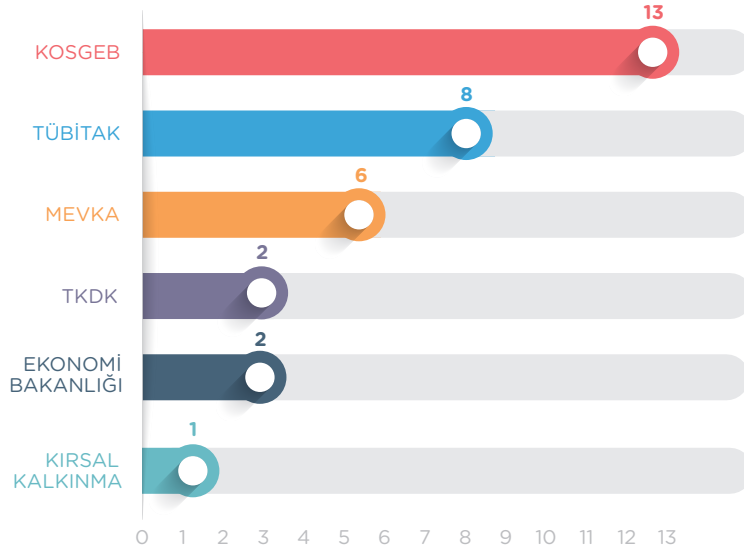
Yürütülen projelerle beraber yararlanıcılar proje kültürüne alıştırmış ve yeni projeler üretmeye teşvik edilmiştir. Aynı zamanda yürütülen projeler yararlanıcıların diğer firma, kurum ve kuruluşlarla işbirliği yaparak rekabet güçlerini artırmalarına olanak sağlamıştır.

Destek alan firmalara uyguladıkları projeler sonrasında yeni bir mali yardım için destek başvurusu yapıp yapmadıkları sorulduğunda, firmaların %56'sının proje uygulama dönemi bittiğinde farklı bir proje için destek başvurusu yaptıkları görülmüştür.

Şekil 105 Projelerini Başarıyla Tamamlayan Firmaların Proje Sonrası Yeni Destek Başvurusu Yapma Durumu

Projeleri tamamlandıktan sonra yeniden çeşitli destek kuruluşlarına başka projeleri için destek başvurusu yapanların başvuruları incelendiğinde, bu firmaların %41'inin KOSGEB'den, %25'inin TÜBİTAK'tan, %19'unun Ajansımızdan, %9'unun TKDK'dan, %6'sının ise Ekonomi Bakanlığı'ndan destek aldıkları görülmüştür. Söz konusu firmaların bu kurumlardan almış oldukları destekler yaklaşık 17 milyon TL'yi bulmaktadır. 17 Milyon TL desteğin yaklaşık %7'si ise Ajansımız tarafından yapılmıştır.

Şekil 106 Farklı Kurumlardan Destek Almaya Hak Kazanan Firmaların Destek Aldığı Kurumlar

12.1 Tespitler

1. Program kapsamında projelerde tespit edilen performans göstergelerinin ve çıktılarının proje uygulama sonrası da yüksek bir orana mevcudiyetini koruduğu ve programın sürdürülebilir olduğu değerlendirilmektedir.
2. Ajans desteğinden faydalanan yararlanıcıların daha sonra ihtiyaçlarına göre projeler hazırlayarak farklı kurum ve kuruluşlardan destek aldıkları anlaşılmıştır. Programın firmalara, proje hazırlama ve proje uygulama konularında tecrübe kattığı tespit edilmiştir.
3. Projelerini başarıyla tamamlayanların %82'si projelerinin çevreye olumlu etkisi olduğunu bildirmiştir.

13. PROGRAM TASARIMINA ÖNERİLER

2011 MDP ile ilgili yapılan etki değerlendirme çalışması sonucu; bu programın başarısı ölçülmeye çalışılmıştır. Bu sayede programın etkinliği, şeffaf ve hesap verilebilirliğinin de artırılması mümkün olacaktır. Bu çalışmanın, bundan sonraki uygulanacak Mali Destek Programlarının başarısını artıracak çıkarımlar elde etme noktasında fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

Proje çıktı ve sonuçları, desteğin amaç, öncelik ve hedefleri ile ilişkilendirilerek, ilgililik, etkinlik, etkililik, etki ve sürdürülebilirlik kriterleri de dikkate alınarak değerlendirilmiş ve aşağıdaki önerilere ulaşılmıştır.

•Program kapsamında alınan makine ve ekipmanların yerli üretiminin yapılması için gerekli çalışmalara önem verilmesi önerilmektedir.

Genel itibariyle yabancı menşeli makine ve ekipman alımı ile projelerin gerçekleştirildiği görülmüştür. Bu da ülke olarak paramızın yurtdışına gitmesi anlamına gelmekte ve cari açığa olumsuz etki etmektedir. Dolayısıyla dışa bağımlılıktan kurtulmak adına makine, ekipman ve ara malı üretimine öncelik verilmesi önem arz etmektedir. Nitekim program kapsamında 12,4 milyon destek verilmiş, 7,7 milyon TL'lik ithalat gerçekleştirilmiştir. Diğer taraftan alınan makine ekipmanın yerli olanının tercih edilmesi desteklenmeli, daha cazip hale getirilmelidir.

•Projelerin sürdürülebilmesi veya planlanan süreler içerisinde tamamlanıp tamamlanamayacağının değerlendirilmesi noktasında Bağımsız Değerlendiricilerin ve Değerlendirme Komitesinin, firma finansal tablo ve proje içeriğini daha ayrıntılı incelemeleri önerilmektedir.

MDP kapsamında sözleşme imzalamaya hak kazanan 61 projenin 61'i ile destek sözleşmesi imzalanmış, 44 adet proje başarı ile tamamlanmıştır. Diğer taraftan 44 zeyilname yapılmıştır. Tamamlanma ve değişiklik yapma oranları göz önünde bulundurulduğunda bu oranların yüksek olduğu görülmektedir. Düşürülmesi noktasında değerlendirme aşamasındaki hassasiyet etkili olacağı değerlendirilmektedir.

•Performans gösterge setlerinin oluşturulma aşamasında daha gerçekçi; kısa vadeli (proje süresi içerisinde ölçülebilir) ve uzun vadeli (proje sonrası ölçülebilir) şeklinde ayrılması önerilmektedir.

Mevcut haliyle MDP performans göstergeleri içerisinde proje süresinde ölçülme imkânı olmayan, proje süresini aşan, gelecek zamanlara ait verilerin (üretim, ihracat, satış rakamları, müşteri sayısı v.b) yer alması hem yararlanıcıyı hem de Ajans uzmanlarının değerlendirmesini olumsuz etkilemektedir.

14. UYGULANAN ANKET

Firma adı	
Anketi dolduran kişinin adı	
Şirketteki unvanı	
E-mail	
Telefon	
1. Firmanızın toplam ticari tecrübesi ne kadardır?	
2. Firmanızın ana faaliyetine ait NACE kodu? (AA.BB.CC)	
3. Firmanızın yıllara göre cirosu ne kadardır?	2010 2011 2012 2013 2014 2015 2016 2017 2018
4. Firmanızın yıllar itibari ile ortalama aylık çalışan sayısı? (Lütfen Aylık Ortalama ücretli çalışan sayısını, ilgili yıldaki Şubat-Mayıs-Ağustos-Kasım aylarına ait SGK Hizmet Dökümlerinde belirtilen çalışan sayılarını toplayıp 4'e bölerek bulunuz.)	2010 2011 2012 2013 2014 2015 2016 2017 2018
5. Firmanızın yıllar itibariyle üretim kapasitesi nedir? (Lütfen miktarı ve birimini birlikte giriniz)	2010 2011 2012 2013 2014 2015 2016 2017 2018
6. Firmanızın yıllar itibariyle üretim kapasite kullanım oranı nedir? (Lütfen yüzde olarak değeri giriniz)	2010 2011 2012 2013 2014 2015 2016 2017 2018

7. Projenizin gerçekleşmesi sonucunda hangi hedeflere ulaştığınızı düşünüyorsunuz? (Birden fazla seçenek işaretlenebilir.)	☐ İmalat Sanayinde Yenilik ve Ar-Ge Uygulamalarının Geliştirilmesi ☐ Orta ve İleri Teknolojili Ürünlerin İhracatının Artırılması ☐ İktisadi İşletmelerin Kapasite Verimlilik ve İstihdamının Artırılması
8. Projeniz kaynaklarınızın verimli kullanımına katkı sağlamış mıdır?	☐ Evet ☐ Hayır
9. Projeniz, ortaklık kültürünüze katkı sağlamış mıdır?	☐ Evet ☐ Hayır
10. Projeniz ile rekabetçilik gücünüz artmış mıdır?	☐ Evet ☐ Hayır
11. Projeniz firmanızın beşeri sermayesinin gelişmesine katkı sağlamış mıdır?	☐ Evet ☐ Hayır
12. Projeniz, faaliyet alanınızda bölgenize bir değer katmış mıdır? Sağlanan katkıyı açıklayınız. (Örneğin bölgede üretilmeyen bir ürünün proje ile üretilmeye başlaması gibi)	☐ Evet ☐ Hayır Katkı Şekli
13. Projeniz, turizm işletmelerinde hizmet kalitesini artırıcı bir proje midir?	☐ Evet ☐ Hayır
14. Projeniz, kırsalda ev pansiyonculuğu ve çiftlik turizmine yönelik hizmet kapasitesinin geliştirilmesi ile ilgili bir proje midir?	☐ Evet ☐ Hayır
15. Projeniz organik ürünlerin üretilmesi ile ilgili midir?	☐ Evet ☐ Hayır
16. Projeniz, tarım ürünlerinin işlenmesi, paketlenmesi ve depolanmasına yönelik yatırım ve iyileştirme projesi midir?	☐ Evet ☐ Hayır
17. Projeniz kilimcilik, keçecilik gibi el sanatlarına yönelik midir?	☐ Evet ☐ Hayır
18. Projenizde istihdam gerçekleşmesi planladığınız düzeyde oldu mu?	☐ Daha fazla oldu ☐ Planladığımız gibi oldu ☐ Daha az oldu
19. Projenizi Ajans desteği olmadan daha düşük maliyet ile yapabilir miydiniz?	☐ Evet ☐ Hayır
20. Ajans desteği, alınan makinelerin daha kaliteli olması noktasında fayda sağlamış mıdır?	☐ Evet ☐ Hayır
21. Ajans desteği almadan da Ar-Ge yatırımı yapar mıydınız?	☐ Evet ☐ Hayır ☐ Daha az
22. Ajans desteği olmasaydı ihracatınızdaki değişim nasıl olurdu?	☐ Daha fazla ☐ Aynı ☐ Daha az

23. Projeyle elde edilen çıktılarla katılanın külfet konusundaki görüşünüz?	☐ Harcanan kaynaklarla daha iyi sonuçlar alınabilirdi ☐ Harcanan kaynaklarla alınabilecek sonuçlar değişmezdi ☐ Harcanan kaynaklarla alınabilecek en iyi sonuçlara ulaşıldı
24. Projeniz ile yeni ürün geliştirdiniz mi?	☐ Evet ☐ Hayır
25. Projeniz ile üretimde yenilik oldu mu?	☐ Evet ☐ Hayır
26. Projeniz ile orta ileri teknoloji ihracatı sağlandı mı?	☐ Evet ☐ Hayır
27. Projeniz ile verimlilik artışı sağlandı mı?	☐ Evet ☐ Hayır
28. Projenin firmanızın bölgedeki üniversitelerle sosyal işbirlikleri geliştirmesine katkısı oldu mu?	☐ Evet ☐ Hayır İşbirliği Türü
29. Projenin firmanızın aynı sektörde faaliyet gösteren başka firmalarla sosyal işbirlikleri geliştirmesine katkısı oldu mu?	☐ Evet ☐ Hayır İşbirliği Türü
30. Projenizin yöresel ürünlerin üretilmesi vasıtasıyla dezavantajlı grupların ekonomik hayata katılmasına katkısı olmuş mudur? Hangi dezavantajlı gruplar istihdam edilmiştir? (Kadın/Genç/Engelli/Hükümlü) İstihdam sayısı kaçtır?	☐ Evet ☐ Hayır İstihdam Türü ve Sayısı
31. Projenizde dezavantajlı grupların istihdamı olmuş mudur? Hangi dezavantajlı gruplar istihdam edilmiştir? (Kadın/Genç/Engelli/Hükümlü) İstihdam sayısı kaçtır?	☐ Evet ☐ Hayır İstihdam Türü ve Sayısı
32. Projeniz kapsamında eğitim faaliyeti gerçekleşti mi? Eğitim ne kadar süre ve kaç kişiye verildi?	☐ Evet ☐ Hayır Kişi*Saat
33. Projenizin çevreye etkisi olumlu mudur?	☐ Evet ☐ Hayır
34. Proje ile yenilenebilir enerji kaynaklarından enerji üretildi mi? Yıllık yenilenebilir enerji üretimi ne kadardır? (kWh)	☐ Evet ☐ Hayır kWh

35. Proje, işletmenizde atıklarınızın geri dönüşümüne katkı sağladı mı? Atık geri dönüşümünden elde ettiğiniz kazanç veya verimlilik yüzde kaçtır? (%)	☐ Evet ☐ Hayır Verimlilik Yüzdesi%
36. Proje, işletmenizin yenilenebilir enerji teknolojileri üretebilmenize katkı sağladı mı? Ürettiğiniz ürün nedir?	☐ Evet ☐ Hayır Üretilen Ürün
37. Projenizde enerji tasarrufu ile çevreye olumlu bir katkı sağlandı mı?	☐ Evet ☐ Hayır
38. Projeniz; prototip aşamasına kadar gelmiş ürünlerin ticarileştirilmesine yönelik midir? Kaç adet prototip ürün ticarileştirilmiştir? Ticarileştirilen ürünler nelerdir?	☐ Evet ☐ Hayır Ürün Sayısı ve Adı
39. Projeniz ile işletmenizde ürün geliştirme veya çeşitlendirme altyapısı kurulmuş mudur? Kurulan altyapıyı açıklayınız.	☐ Evet ☐ Hayır Altyapı Açıklaması
40. Proje, işletmenizin ürün kalitesinin artmasına katkı sağladı mı? Cevabınız evet ise ürün kalitesinin artması ile yüzde kaç karlılık sağladınız?	☐ Evet ☐ Hayır ☐ %1-%20 ☐ %21-%40 ☐ %41-%60 ☐ %61-%80 ☐ %80-%100
41. Proje, işletmenizin tanıtım ve pazarlama faaliyetlerine katkı sağladı mı? Cevabınız evet ise projeniz basında yer aldı mı? (Yerel/Ulusal/Uluslararası) Cevabınız evet ise projeniz kapsamında hangi yeni pazarlara ulaştınız?	☐ Evet ☐ Hayır ☐ Yerel ☐ Ulusal ☐ Uluslararası Yeni Pazarlar
42. Projeniz ile müşterek Ar-Ge merkezi kuruldu mu? Cevabınız evet ise hangi firmalarla birlikte kuruldu?	☐ Evet ☐ Hayır Firma İsimleri

43. Proje ile birlikte ürettiğiniz yada çeşitlendirdiğiniz yeni bir ürün oldu mu? Cevabınız evet ise bu ürünleri belirtiniz. Üretilen veya çeşitlendirilen yeni ürünlerin günümüze kadar firmanızın cirosuna katkısı yüzde kaç olmuştur?	☐ Evet ☐ Hayır Yeni Ürünler ☐ %0-%5 ☐ %6-%10 ☐ %11-%15 ☐ %15 ve yukarısı
44. Proje, işletmenizin Ar-Ge faaliyetleri yapmasına katkı sağladı mı? Cevabınız evet ise Ar-Ge faaliyetleri kapsamında neler yaptınız? Kaç Ar-Ge personeli istihdam edildi? Ne kadar Ar-Ge harcaması yapıldı?	☐ Evet ☐ Hayır Ar-Ge Faaliyetleri Ar-Ge Personeli Ar-Ge Harcaması
45. Projeniz, Ar-Ge, yenilikçilik, teknoloji transferi veya bilgi teknolojileri ile ilgili midir? Cevabınız evet ise yapılan teknoloji transferini veya bilgi teknolojisini açıklayınız. Bu konuda yapılan yatırım miktarı ne kadar oldu?	☐ Evet ☐ Hayır Teknoloji Seçimi Yatırım Miktarı
46. Proje kapsamında alınan makineler halen mevcut mu? Ekipmanların üretildiği ülke nedir?	☐ Evet ☐ Hayır Ülke
47. Proje ile birlikte yaptığınız yeni bir tasarım oldu mu? Cevabınız evet ise kaç tasarım yapıldı?	☐ Evet ☐ Hayır Tasarım Adedi
48. Projenizle e ticaret uygulaması oluşturulmuş mudur? Cevabınız evet ise uygulamanın internet adresi?	☐ Evet ☐ Hayır Web Adresi

49. Projeniz kümelenme ile ilgili midir? Cevabınız evet ise kümenin adı?	☐Evet ☐Hayır Kümenin Adı
50. Proje, işletmenizdeki üretim kapasitesine katkı sağladı mı? Cevabınız evet ise üretim kapasiteniz yüzde kaç arttı?	☐Evet ☐Hayır Kapasite Artışı%
51. Proje, işletmenizin ihracat kapasitesine katkı sağladı mı? Cevabınız evet ise proje ile hangi ülkelere ve ne tutarda yeni ihracat yaptınız? İhracat işbirliği yaptınız mı?	☐Evet ☐Hayır İhracat Ülkeleri İhracat Tutarları İhracat İşbirliği
52. Proje kapsamında kaç kişi istihdam edildi? İstihdam edilen personel halen mevcut mu? Proje kapsamında istihdam edilen personelin kaç kişi halen çalışmaya devam ediyor?	İstihdam Sayısı ☐Evet ☐Hayır Devam Eden Personel
53. Proje kapsamında marka tescili yapıldı mı? Cevabınız evet ise kaç adet marka başvurusu yapıldı?	☐Evet ☐Hayır Marka Sayısı Marka İsimleri
54. Proje kapsamında patent başvurusu yapıldı mı? Cevabınız evet ise kaç adet patent başvurusu yapıldı? Yapılan başvuru ulusal mı uluslararası mı?	☐Evet ☐Hayır ☐Patent Sayısı ☐Ulusal ☐Uluslararası

55. Proje kapsamında faydalı model başvurusu yapıldı mı? Cevabınız evet ise kaç adet faydalı model başvurusu yapıldı?	☐ Evet ☐ Hayır Faydalı Model Sayısı
56. Proje kapsamında ulusal/uluslararası teknik ve kalite standartlarına göre sertifika/belge alındı mı? Cevabınız evet ise hangi sertifika ya da belgeler alındı?	☐ Evet ☐ Hayır Belge Sayısı Belge İsimleri
57. Projenin birim üretim maliyetlerine azaltıcı etkisi oldu mu? Cevabınız evet ise birim üretim maliyetlerindeki azalma yüzde kaç oldu?	☐ Evet ☐ Hayır %
58. Projeniz ile yöresel ürünlerin coğrafi işaretlemesi yapılmış mıdır? Cevabınız evet ise coğrafi ürünün adı nedir?	☐ Evet ☐ Hayır Coğrafi Ürün
59. Proje öncesi (2010-2011) yılında firmanızın ölçeği ne idi?	☐ Mikro ölçekli (çalışan sayısı 10'dan az ve yıllık net satış hasılatı veya mali bilançosundan herhangi biri 1 milyon TL'nin altında) ☐ Küçük ölçekli (çalışan sayısı 10-49 arasında ve yıllık net satış hasılatı veya mali bilançosundan herhangi biri 8 milyon TL'nin altında) ☐ Orta ölçekli (çalışan sayısı 50-249 arasında ve yıllık net satış hasılatı veya mali bilançosundan herhangi biri 40 milyon TL'nin altında) ☐ Büyük ölçekli (çalışan sayısı 250 veya üzeri)
60. Proje sonrası firmanızın ölçeği ne oldu?	☐ Mikro ölçekli (çalışan sayısı 10'dan az ve yıllık net satış hasılatı veya mali bilançosundan herhangi biri 1 milyon TL'nin altında) ☐ Küçük ölçekli (çalışan sayısı 10-49 arasında ve yıllık net satış hasılatı veya mali bilançosundan herhangi biri 8 milyon TL'nin altında) ☐ Orta ölçekli (çalışan sayısı 50-249 arasında ve yıllık net satış hasılatı veya mali bilançosundan herhangi biri 40 milyon TL'nin altında) ☐ Büyük ölçekli (çalışan sayısı 250 veya üzeri)

61. Projeniz kapsamında yaptığınız yatırımı destek almadan da yapar mıydınız?	☐ Evet yapardım ☐ Hayır yapmazdım ☐ Daha küçük ölçekte yatırım yapardım ☐ Başka hibe programlarını beklerdi
62. Proje ile işletmenizde ne tür değişiklikler meydana geldi? (Birden fazla seçenek işaretlenebilir)	☐ Proje yazma ve yönetme konusunda bilgi ve yeteneğimiz arttı. ☐ Diğer yönetsel bilgi ve becerimiz (organizasyonel yönetim, kalite yönetimi, müşteri ilişkileri yönetimi, vb.) arttı. ☐ Projeyi ilgilendiren alanda teknik bilgi ve yeteneğimiz arttı. ☐ Kurum içi iletişimimiz ve işbirliklerimiz güçlendi. ☐ Müşterilerimiz/tedarikçilerimiz/diğer paydaşlarımızla iletişimimiz ve işbirliklerimiz güçlendi. ☐ Müşterilerimizin ihtiyaçlarını daha iyi anlar ve analiz eder hale geldik. ☐ Ürün, hizmet ve/veya süreçlerimizdeki sorunları tespit ve analiz etme yeteneğimiz arttı. Diğer
63. Proje ile işletmenizin rekabet gücünün aşağıdakilerden hangisinin gerçekleşmesi ile arttığını düşünüyorsunuz? (Birden fazla seçenek işaretlenebilir)	☐ Hizmet kalitesinin artması ile ☐ Ürün kalitesinin artması ile ☐ Tanıtım ve pazarlama faaliyetleri ile ☐ Faaliyetlerimizde yenilikçi yöntemler ile ☐ Üretilen yeni ürünler ile ☐ Verimliliğin artması ile ☐ Teknoloji geliştirmesi ile ☐ Ar-Ge faaliyetleri ile ☐ Yapılan yeni tasarımlar ile ☐ Kapasitelerin artması ile ☐ Geri dönüşüm tesislerinin kurulması ile ☐ Yenilenebilir enerji üretmesi ile ☐ İhracatımızın artması ile ☐ İstihdamımızın artması ile ☐ İnsan kaynakları kapasitemizin artması ile ☐ İhracata başlanması ile
64. Proje kapsamında alınan ekipman ve malzemeler toplam üretim hattının yüzde kaçını oluşturmaktadır?	%
65. Proje sonrasında proje hazırlama ve yürütme kültürü oluşmuş mudur?	☐ Evet ☐ Hayır

66. Proje sonrasında başka destek programlarına başvuru yapılmış mıdır?	☐ Evet ☐ Hayır
67. Başka aldığınız destek var mı? Hangi Kurumlardan ve ne kadar?	☐ Evet ☐ Hayır Kurum İsmi Destek Miktarı
68. Proje kapsamında elde edilen kazanımlarla ilgili ifadelerden sizin için geçerli olanları işaretleyiniz (Birden fazla seçenek işaretlenebilir)	☐ Yeni ürettiğimiz ürünü halen üretmekteyiz ☐ Proje sonrasında yeni ürünler de ürettik ☐ İhracatımız projeden sonra çok fazla değişmedi ☐ İhracatımız artarak devam etmektedir ☐ Proje karlılığımıza halen olumlu katkı sağlamaktadır ☐ Proje ile oluşturulan AR-GE altyapısı halen aktif kullanılmaktadır ☐ Projenin mevcut durumumuza olumlu katkısı çoktur ☐ Proje mevcut durumumuzu olumsuz yönde etkilemiştir ☐ Bu proje yeni bir projenin uygulanmasına katkı sağladı ☐ Proje kapsamında oluşturulan ortaklıklar devam etmektedir ☐ Proje kapsamında sağlanan çevreye olumlu katkı devam etmektedir
69. Projenin eş finansmanını nasıl karşıladınız?	% ☐ Özkaynak % ☐ Banka Kredisi % ☐ Şahıslardan Alınan Borç % ☐ Diğer
70. Projenizi kim hazırladı?	☐ Firma Personeli ☐ Danışman Firma ☐ Diğer
71. Projenizi kim yürüttü?	☐ Firma Personeli ☐ Danışman Firma ☐ Diğer

72. Projenizin uygulama aşamasında en fazla hangi konularda zorlandınız?	☐ İzleme faaliyetleri ☐ Görünürlük ve tanıtım ☐ Proje süresi ☐ Ajans ile ilgili iletişim ☐ Raporlama prosedürleri ☐ Satın alma süreci ☐ Sözleşme değişikliği prosedürleri ☐ Diğer
73. Projenizin uygulama aşamasında Ajansın izleme faaliyetlerini nasıl buldunuz? (birden fazla seçenek işaretlenebilir)	☐ Kuralcı ☐ Çözüm odaklı ☐ Karmaşık ☐ Bürokratik ☐ Diğer
74. Projenizde edindiğiniz deneyimler doğrultusunda, lütfen aşağıda yer alan ifadelere katılıp katılmadığınızı, sizin için en uygun kutucuğu seçerek belirtiniz. (Birden fazla seçenek işaretlenebilir)	☐ Mevlana Kalkınma Ajansı'nın destek programları bölgemizdeki kurumlar tarafından bilinmektedir. ☐ Program hakkında bilgi edinmek ve başvuru için gerekli dokümanlara erişmek kolaydı. ☐ Destek Başvuru rehberi ve ekleri açık ve anlaşılırdı. ☐ Program ilgili gereken tüm bilgileri başvuru rehberi ve eklerinde bulabildik. ☐ Verilen destek göz önünde bulundurulduğunda, başvuru sırasında Ajans tarafından istenen bilgi ve belgelerin miktarı uygundu. ☐ Verilen destek göz önünde bulundurulduğunda Ajans tarafından istenen bilgi ve belgelerin kapsamı/ içeriği uygundu. ☐ Proje başvurusu yapmak için danışman desteğine ihtiyaç duyduk. ☐ Projenin yürütülmesi için verilen süre uygundu. ☐ Değerlendirme süreci adildi. ☐ Değerlendirme süreci şeffaftı. ☐ Başvuru ile destek kararının açıklanması arasında geçen sürenin uzunluğu makuldü. ☐ Mevlana Kalkınma Ajansı ile sözleşme imzalama aşamasındaki prosedür etkin işledi. ☐ Proje izleme sürecinde talep edilen raporlar ve taleplerin seviyesi makuldü. ☐ Proje izleme ve tamamlama aşamasında danışman desteğine ihtiyaç duyduk. ☐ Destek ödeme süresi uygundu. ☐ Projenin sonuçlanmasıyla ilgili Ajans tarafından uygulanan prosedür ve talepler makuldü. ☐ Süreçte yaşanan sorunlarla ilgili olarak Ajans gerekli yardımı sağladı. ☐ Proje süresince Ajans'la kolaylıkla iletişim kurabildik. ☐ Proje başvuru, değerlendirme ve yürütme aşamalarında projemize ve firmamıza ait ticari, teknolojik ve finansal gizliliğin Ajans tarafından korunduğu konusunda şüphemiz yoktur.

75. Ajansa tekrar destek başvurusunda bulunur musunuz?	☐ Evet ☐ Hayır
76. Ajansın, projenize belirli bir süreliğine kar-zarar ortaklığı ile destek vermesine nasıl bakarsınız?	☐ Olumlu ☐ Fikrim yok Olumsuz Düşünceleriniz
77. Ajansın size daha farklı nasıl destek olmasını istersiniz?	Destek Türleri

T.C. Mevlana Kalkınma Ajansı

Adres: Konevi Mh. Feritpaşa Cd. No:18
Meram/Konya/Türkiye 42040

Telefon: +90 332 236 32 90

Fax: +90 332 236 46 91

E-Posta: bilgi@mevka.org.tr

mevlanakalkinmaajansi

mevlana_ka

www.mevka.org.tr

Kalkınma Ajansı Yayınları Bedelsizdir, Satılamaz.